

Ozioma Jesu Kristi Rike Ke Luku Dọn De E

Ihiẹn Wẹ De Ni Ekukwọni

¹ Tiofilosị Ikpen ile rị nị, ndị bu oda a lịlimagwo depuha ihien ndi hun me ime igunrun enyi;

² we de we hu ke ndi ahun gi enya we hun ihien ndini we gha isi mbidon le ndi zisonme ozi hu don gwa enyi.

³ Ya wu, make ni a kpachanpuwo m enya leban-
chanrin ihien ndini ile enya gha mbidon lala, e
rogo m'a ni o hugho mma ni mme nwen nke gi
usonron-usonron den'i k'o don mesonme,

⁴ keni o hun uzọ we i enya ni ihien we kuzi i wu
ezioku.

Mmon-ozị E Wẹhẹ Ozi Nị Wẹ K'a Mụ Jọnu Hun E Mẹ Mirin-Chuku

⁵ Ogen Herodu gi wu eze Judia, o nwon onye
nchu-ejan ohu w'a kpo Zekaraya. Ke we don han
ndi nchu-ejan, itu Abija k'o ri. Elizabeti nwunye e
wuzikwo onye ebon Eronu ke ya.

⁶ We ebwo wu ndi ezi-omume enya Osolobue;
enwon we nkoriani—w'e donmechanrin iwu le
odinali ile ri ofufe hun Di-nwonni-enyi tumesonme.

⁷ Kani amuni we nwa, makele Elizabeti wu agan,
bu we ebwo a kago egedi.

⁸ Uhuohin ohu, Zekaraya ri ime Ulo-nsọ a run orun
nchu-ejan a, ogen ndi itu e gi ri orun.

⁹ Kẹ omenalị ndi nchụ-ẹjan don ri, iya kẹ mkpọ wẹ tu hanrịn hụn siko d'a banye Ebehụ-ri-nsọ ime Ụlọ-nsọ Di-nwonna-ẹnyi d'a kpọ nsensị okun.

¹⁰ K'ọ ri a kpọ nsensị hụ okun, ndi hụ ile bịa d'e fe ofufe hụ ihun-ezi, e me ekpere.

¹¹ 'Ya kẹ mmọn-ozị Di-nwonna-ẹnyi nọ nwọnpuha ni Zẹkaraya ime ebahun; mmọn-ozị hụ wuzo azuun ẹka-ihien ukpo w'a nọ a kpọ nsensị okun.

¹² Ogen Zẹkaraya gi hūn a, ẹhū nọ mama a nni ọda-ọda, egun nọ tuma a.

¹³ Mmọn-ozị hū nọ sị a, “Atule egun Zẹkaraya! Osolobue a nuguọ ekpere i: Elizabeti nwunye i jenkọ d'a mun'ị okennyẹ! I siko d'a kpọ a Jonu.

¹⁴ Unu jenkọ d'a ghoghọ ọda; ẹfọ siko d'a suo onu usuo ọda-ọda; ndi bu ọda jenkọ d'a ghoghoni omumu a,

¹⁵ makeni o jenkọ d'a wu oken ihian ẹnya Di-nwonna-ẹnyi. O rakokwo manya owule mobu manya zeni. We gini d'a mu a, Mmọn-nsọ siko d'a gha ebe o ri ẹfọ nne ẹ jun ime ẹ.

¹⁶ O jenkọ d'e me ndi Izrelu bu ọda gbehuto d'e kunrun Di-nwonna-ẹnyi wu Osolobue we.

¹⁷ O siko d'e buru ni Di-nwonna-ẹnyi uzọ ken'o kwan'a uzọ; o jenkọ d'e gi agungun le iken onyẹ-amuma wu Elajia me ẹ—keni o me obi ndi nedi gbehuto si ebe umu we ri, me ndi nnupu-isi gbehuto d'e romẹ iroro ndi ezi-omume, iroro ndi marin ihien—gi ẹ kwademe ndi alini make obibia Di-nwonna-ẹnyi.”

¹⁸ Zẹkaraya nọ sị mmọn-ozị hū, “Nani m'e don marin ni onwan siko d'e me? A kaguọ m ẹgedi, nwunye m a kaguọzi ẹgedi.”

19 Mmọn-ozì hụ nọ shịarị a, sị, “Mmẹ wụ Gebrelụ hụn e wuzo ihun Osolobue. Iya zi m d'a gwa ị oku, zi i oziomani.

20 Ebe o mē nwan nị y'e gini ihien ndi hụ m ku don, ihien ndi hụ hụn jenkọ d'e mezu oge ẹ ru, ị jenkọ d'a wụ odin: 'ya sakozị ẹka ku oku d'e ru uhuhuhin ihien m ku jenkọ d'e mē.”

21 Oge ihienni gi rị e mē, ndi ahun hụ e che Zekaraya, a sị, “K'o biehanzini enina ime Ebahun-ri-nsọ?”

22 Oge o gi pūha, ọ sanị ẹka gwa wē oku, 'ya wē nọ marin n'ọ hūnole ohun ime Ebahun-ri-nsọ—makeni ọ tọ e gi ẹka a gwa wē oku, ọ sazinị ẹka ku oku.

23 Oge orun a a guu, ọ nọ lama iwe ẹ.

24 Omeuu, Elizabethi nwunye ẹ nọ turu ime. Elizabethi aghani ime ulo pu orogbo ifon isen.

25 O sị, “Di-nwonni-enyi e meke ni m ebe ọ nọ gi enya rị mma lee m, wepu uya ile m rị a hūn ebe ndi nke m rị!”

Mmọn-ozì E Wēhē Ozì Omumu Jizosì

26 Oge efo-ime Elizabethi gi rị ifon isin, Osolobue nọ zi mmọn-ozì ahun w'a kpọ Gebrelụ jen obodo ohu mē ẹkerẹ w'a kpọ Nazaretị hūn rị Galili;

27 o zi ẹ d'e kunrun nwa-agbọ ohu keleni marin okennyẹ. Efan nwa-agbọ hụ wụ Meri. Nwa-agbọ ahun lẹ okennyẹ ohu w'a kpọ Josefụ kwerigbama nị wē jenkọ d'a lụ; Josefụ wụ onye ikpun-ulo eze, ikpun-ulo Defidi.

28 Mmọn-ozì hụ nọ bịa d'e kunrun Meri, sị a, “Darụ! Onye Chuku gozi agozi! Chuku noyeni i anoyeni.”

²⁹ Oku mmọn-ozì hụ gwa Meri anizini obi ru Meri alì kaka; ọ hụ a jụ enwẹn ẹ kẹ elee ụdì ekele wụ Ọnwan.

³⁰ Mmọn-ozì hụ nọ sị a, “Atụlẹ egun. Osolobue e meguo n’i ohunma.

³¹ I k’a tū ime, mụ okennyẹ; i jenkọ d’a kpọ a Jizọsì/Jesu.

³² O k’a wụ oken ihian; wẹ jenkọ d’a kpọ a Nwa Onye Hụ Kachanrinni. Di-nwọnni-onyi wụ Osolobue jenkọ d’e ye ẹ ukpo nedi-ẹ-kani wụ Defidi;

³³ o k’a kị Izrelu, ikpun-ulo Jekopu, jennin ejen; alì-eze ẹ aguko!”

³⁴ Meri nọ sị mmọn-ozì hụ, “Nani k’o don me—bu m’e ke marin okennyẹ?”

³⁵ Mmọn-ozì hụ nọ sị a, “Mmọn-nso jenkọ d’a biakwasì i; iken Onye Hụ Kachanrinni jenkọ d’e kpume i. Ya wụ, nwa i jenkọ d’a mụ k’a rì nsọ—wẹ k’a kpọ a Nwa Osolobue.

³⁶ Ozọsì, Elizabeti nwene i a turguo ime—ebeni ọ kaguu egedi! Efo-ime rì a nwan ifon isin—onye nwen wẹ te sị n’ọ wụ agan!

³⁷ Makeni, o nwọnni ihien Osolobue ghaleni a saeka e me!”

³⁸ Ya Meri nọ sị, “Iyaa; odibo Di-nwọnni-onyi kẹ m wụ—’ya rì nì m k’i don ku!” ‘Ya mmọn-ozì hụ nọ la a tọ, pụ.

Meri E Jen D’a Hụn Elizabeti

³⁹ Omegu, ‘ya Meri nọ kwademe ozigbo-ozigbo jennme obodo ohu hụn rì oke alì Judia.

⁴⁰ O ru ebenu, ọ nọ banye iwe Zekaraya, kele Elizabeti.

41 Ogeñ Elizabẹti gi nụ ekele Meri, nwa rị a ẹfọ nọ tūsi elu. 'Ya Mmọn-nsọ nọ gbajun Elizabẹti.

42 'Ya Elizabẹti nọ gi oken olu dọbepu oro, si, "Iyū ke wẹ kachanrịn a gozi ime ikpoho ile; nwa i siko d'a mu wu onye wẹ gozi agozi!

43 Nani ke ihien oma han enina don me m, ni nne Di-nwonn-m bia d'a hun m?

44 Makeñi, hun m gihu nu k'i kele, nwa rị m ẹfọ nọ gi ighoghọ tūsi elu!

45 Ngozi rị ni okpoho hu hun kweri ni oku hun Di-nwonn-enyi gwa a jenkọ d'e mezu!"

Ẹbụ Meri Gi Ja Osolobụ mma

46 Meri nọ si,
"Obi m rị a ja Di-nwonn-enyi mma;

47 mmọn m rị a ghoghọ ime Onye-nzuopuha m wu Osolobụ,

48 makeñi o giguọ enya rị mma lee m —
mme, hun wu odibo ẹ mmakalaka!
Ezioku-ezioku, gha nwan kiken e jen,
agbo ile siko d'a gha a kpo m onye wẹ gozi
agozi,

49 makeñi Onye Hu Nwon Iken e meole ni m
oken ihien rị ichen-ichen;
efan a rizikwo nsọ!

50 O mesonme ni ndi hun e humen'e isi omiken —
gha agbo d'e ru agbo.

51 O tinpuguọ ẹka a, kpa iken,
kponyiya ndi mpache le ihien wẹ rị e ro.

52 O wetuguọ ndi-nze uku elu ukpo wẹ,
bushi ndi nwonlẹni ihien wẹ wu enu.

53 O giguọ ihien rị mma yejun onye egun rị a gun
efo,
gbama odafin ẹka, chupu a.

54 O yegụonị odibo ẹ wụ Izrẹlu ẹka;
 ọ nyanhanguọ omikẹn ya lẹ enwẹn ẹ wụ Osolobue.

55 Ọ nyanhanguọ a
 k'o dọn kwe ndị nẹdi ẹnị kanị nkwa —
 k'o dọn kwe Ebrahim lẹ ẹbọn a ile nkwa jẹnrin
 ejen!”

56 Ya Meri nọ sọn Elizabẹti nọdi ihien rịkẹ ọrogbo
 ifon ẹtọ, ọ nọ lakin iwe ẹ.

Ọmụmụ Jọnu Hun E Mẹ Mirin-Chuku

57 O ru oge Elizabethi k'e gi mụ, ọ nọ mụ okennyẹ.

58 Ndi bikunmen'e lẹ ndi nke wẹ nọ nu ni Di-
 nwonni-enyi e meguo n'a oken omiken, wẹ nọ sọn
 ẹ ghoghọ.

59 Nke akpu-uhuohin esato, wẹ nọ bia d'a kwa
 nwata hu ugun; wẹ te k'a gun a Zekaraya nọkẹ nedi
 ẹ,

60 kale nne ẹ nọ si, “Mba-o! Wẹ jenkọ d'a kpọ a
 Jonu.”

61 Wẹ nọ si a, “O nwonni onye nke unu hun a za
 efan hu!”

62 Wẹ nọ gi ẹka ju nedi ẹ efan wẹ siko d'a kpọ a.

63 Ọ nọ si wẹ y'ẹ omuma hun w'a kaye ihien, 'ya ọ
 nọ de, “Efan a wu Jonu.” Ọ nọ tu wẹ ile enya!

64 Idumuzi, onu a nọ shiapu, ire ẹ a topu, ọ nọ
 kume oku, jama Osolobue mma.

65 Egun nọ tuma ndi ile bikunmeni wẹ; ndi ihian
 hu e ku oku ihien ndini egberẹ oke Judia ile.

66 Onye owule nun'a hu e ro ẹ, a si, “Kini ke
 nwatani jenkọ d'a wu?” Wẹ ri a ju enina makeni ẹka
 Di-nwonni-enyi ri ime ndun a ezioku-ezioku.

Amuma Zekaraya Bu

67 Mmọn-nsọ nọ jun ime nedi ẹ wu Zẹkaraya, 'ya o nọ bu amụmani:

68 “Ojija-mma ya ri ni Di-nwọnni-ẹnyi wu Osolobue Izrelu!

Maḳeni o biaḳle d'e yeni ndi nke ẹ ẹka,
o gbapuhaguo we.

69 O wepuhagunị ẹnyi Mpin,
Oken Onye-nzuopuha, hun jenkọ d'a zuopuha
ẹnyi —

onye ikpun-ulo odibo ẹ wu Defidi.

70 O meguu a k'o don ku ẹ edei,
ghahani ndi-amuma nsọ a,

71 n'o jenkọ d'a zuopuha ẹnyi ẹka ndi inenren ẹnyi ile
le ndi iwe ẹnyi ri e we;

72 n'o siko d'e meni ndi nedi ẹnyi kanị omiken
nyanhan nkwerigbama nsọ a —

73 nyanhan efan a,

hun o kunni nedi ẹnyi kanị wu Ebrahim
ogen o gi kwe ẹ nkwa —

74 n'o siko d'a gbapuha ẹnyi ẹka ndi inenren ẹnyi,
amamgbe egun ghazi a tu ẹnyi ẹnyi gha e fe ẹ,

75 kama, ẹnyi e gi iri-nsọ le ime-ihien o cho
e fe ẹ,

ogologo ndun ẹnyi ile.”

76 “Nke iyu wu nwa,
we jenkọ d'a kpọ i

onye-amuma nke Onye Hu Kachanrinni;

i siko d'e buru ni Di-nwọnni-ẹnyi uzo,
keni i hun uzo kwa n'a uzo a;

77 i jenkọ d'e me ndi nke ẹ marin
ke w'a don nwonhen nzuopuha

ghahani inwonhen mgbaghari njo we.

78 Onwan jenkọ d'e me

make efo ma le omiken Osolobue enyi,
 hun o jenkọ d'e gi me ukpe nzuopuha
 nwanmeneni enyi,
 79 me e gha elu-igwee nwanmeneni
 ndi hun ri ime ishi le ime onyinyon-onwun;
 du ukụ enyi
 ye uzọ udon.”

80 Nwata hu wu Jonu e sue, wuru onye zeni ime
 mmon; o no biri atu d'e ru uhuhin hu o puha d'a
 runma orun a id'enya ndi Izrelu ile.

Isi Nke Ebuo

Omumu Jizosi *(Mat 1.18-25)*

1 Ogen hu, eze-kanị w'a kpọ Siza Ogostusu no ye
 iwu, si we detuchanrin efan ihian ile ri uwa—ebe ile
 ri okpuru okiki ndi Rom.

2 (Onwan wu nke ibuzo we detu efan ihian ile;
 ogen Kwirinosi gi wu Govano ri a ki ali Siria ke we
 gi detu efanni.)

3 Onye owule hu e jen obodo e d'e deye efan.

4 'Ya Josefụ no gha obodo Nazareti ri Galili si
 obodo Betulehem hun ri Judia, obodo we no mu
 Defidi—makeni ikpun-ulọ Defidi k'ọ gha puha.

5 Iya le Meri hun we ebuo kwerigbama ni we
 jenkọ d'a lu wi jen d'e deye efan. Meri ri ime ogen
 hu.

6 Ebe we ri Betulehem, ogen Meri k'e gi mu nwa
 hu e ru, ime no meme e.

7 O no mu nwa ibuzo a, mu a okennyę, gi ekwa
 we gi a pa nwa fuma a, bu e dine ime ihien anu gi e

ri ihien-oriri—makeni uzọ arĩa hụn wẹ siko d'a nodi ime ulo ndi-ijen a nodi.

Ozi Ndi Mmon-ozu Wehe Ni Ndi-ndu Anu Ahun

⁸ Uhinhin hu, o nwe ndi e du anu ri ofia egbere ahun, e lepu anu we enya.

⁹ Mmon-ozu Di-nwonna-enyi no nwonpuha ebe we ri, ogho Di-nwonna-enyi no nwunhunme we leke ukpe. 'Ya egun no tuma we.

¹⁰ Kanị mmon-ozu hu no si we, "Atule ni egun! M bia d'e zi onu ozi oma hun siko d'e weheni ihian ile eregede ighoghọ.

¹¹ A mugo ni we unu Onye-nzuopuha tanni ime obodo Defidi; iya wu Kraisti, Onye Hu Osolobue Tume, hun wu Di-nwonna-enyi!

¹² Onwan ke unu jenko d'e gi marin a: unu jenko d'a hun nwa we gi ekwa fuma, bu dine ime ihien anu gi e ri ihien-oriri."

¹³ Idenmizi, igunrun ndi mmon-ozu elu-igwee no fopuha che ni mmon-ozu hu, a ja Chuku mma, a si,

¹⁴ "Ogho 'ya ri ni Osolobue
ebehu kacharin elu ejen;
udon 'ya ri ni ndi ri ime uwa,
ndi o ri e meni ohunma!"

¹⁵ Mgbe ndi mmon-ozu hu gi lagu we to, si elu-igwee, ndi-ndu anu hu no si ibe we, "Ni enyi jenu Betulehem d'a hun ihienni meni, hun Di-nwonna-enyi gwa enyi."

¹⁶ We no jenme ozigbo-ozigbo. We no hun Meri le Josefụ le nwa ahun we bu dine ime ihien anu gi e ri ihien-oriri.

¹⁷ Ogen ndi hu a zun anu gi hun Jesu, we no gwa we ihien mmon-ozu hu gwa we banyeni nwa hu.

18 Ihiyen ndi hu e du anu ku no tu ndi ile nun'a enya.

19 Kanj Meri e buchanrin ihien ndini ile to ime obi e, e ro we.

20 Ndi hu e du anu no lama, e tuchan Osolobue, a ja a mma, make ni ihien ile we nu le ihien ile we hun richanrin ke mmon-ozu hu don gwa we.

A Gun We Jizosi Efan

21 Nke akpu-uhuhin esato, ogen we jenko d'e gi kwa nwata hu ugun no ru, we no gun a Jesu/Jizosi, efan hu mmon-ozu hu ye e ni nne e d'a tu ime e.

A Papuha We Jizosi Ime Ulo-nsa

22 O ru ogen Josefu le Meri e gi me Mmemme Idon-nsa rike ke Iwu Mozizi don ku, 'ya we no weri nwa hu shi Jerusalem keni we papuhani Di-nwonna-enyi 'ya,

23 (ke we don de e ime Iwu Di-nwonna-enyi, ni, "We siko d'e wepuha ni Di-nwonna-enyi nwa-okennye ibuzo owule we mu").

24 We no chu ejan ke we don de e ime Iwu Di-nwonna-enyi, ebuhu Iwu no si, "Nduru ebuo mabu umu oluikuku ebuo."

25 Ogen hu, o nwon okennyehi w'a kpo Simionu hun bi Jerusalem. Onye e me ihien Osolobue cho ko wu; o gi obi e ile e fe Osolobue, e che ni Osolobue zuopuha ndi Izrelu. Mmon-nsa noyen'e anoyeni.

26 Mmon-nsa me e marin no nwunko d'e ru no hun Kraisti, Onye Hu Di-nwonna-enyi Tume.

27 Mmon-nsa no duru Simionu si ime Ulo-nsa. Ogen ndi mu nwa hu wu Jizosi gi wehe e d'e me ne ihien Iwu cho,

28 Simionu no pari nwa hu, ja Osolobue mma, si,
 29 “Di-nwonni-enyi,
 i ri nwan a si odibo i ya gi udon lama,
     noke ke i don ku;
 30 makele e giguon m enya m hun nzuopuha i,
     31 hun i kwademe id'anya ndi ali ile ri ichen-
     ichen:
 32 Ukpere hun jenkod'a ghosi ndi ali ndi ozon uche i,
 ukpere hun jenkod'e wehe ni ndi nke i wu ndi Izrelu
 ogho.”

33 Ihien ndi hu we ku banyeni nwata hu no tu
 nedie e le nne e wu Josefu le Meri enya.

34 “Ya Simionu no gozi we; ya onon si nne e wu
 Meri, “Gon ntin, we tumen watani no wuru onye
 we siko d'e gi budan ndi bu oda ime Izrelu, gizikwo
 a busi ndi bu oda elu ime Izrelu.”

“O siko d'a wu ahima, hun gha eka Osolobue bia,
 hun ndi ihian jenkod'a luson,

35 keni ihien ndi bu oda ri e ro hun uzon puha ifon
 —ihien ufu jenkod'e zupuzi iyu nwen obi rike opia-
 agha make ufiri watani.”

36 Onwon onye-amuma ohu wu okpoho, hun w'a
 kpod Ana*, nwa Fanuelu, onye ikpun-ulon Asha ron; on
 kaguo egedi; di e a nwunhuguo—ahua esa soso ke
 iya le di e bi ni di e d'a nwunhun.

37 On ri nwan nwa ahua enon kwasio ogun-enon. A
 ra gha Ulon-nson pu, on hu e fe Osolobue ukinkin le
 efinnai, e bu onu, e me ekpere.

38 Ogwen ohu hu k'o gi puhazikwo, ye Osolobue
 ekele, kume oku nwa hu keni ndi ile ri e che ni
 Osolobue gbapuha Jerusalem nu.

* **Isi Nke Ebuo:36 Griki:** Hana

A Lakin We Nazareti

³⁹ Ogen Josefụ lẹ Meri gi meguu ihien ile Iwu Di-nwonna-enyi cho, we no lakin obodo we bi wu Nazareti hun ri ime Galili.

⁴⁰ Nwata ahun e sue, ka ehụ, marin ihien oda-oda, ewere Osolobue hu e son e.

Ihien Jesu Me Ime Ulo-nsọ K'ọ Ri Nwata

⁴¹ Ahua ile ke ndi mu Jizosi gi e jen Jerusalem d'e me Mmemme-Nghafe.

⁴² Ogen Jesu gi ri nwa ahua mmebuo, we no jenzi mmemme hu ke we don e jen mbu.

⁴³ Ogen mmemme gi guguu, we no lama, kanị nwata hu wu Jesu no dinọ Jerusalem bu ndi mun'a a marin.

⁴⁴ We ri e ro n'ọ ri ime igunrun ihian hu we ile gba lako, we noleni cho a d'e ru ni e jenu we ijenu akpu-uhuhin ohu gbe-gbe-gbe—ya we no nwan choma a ebe ndi nke we le ndi owu we ri.

⁴⁵ a chobe w'e, ahunni w'a, ya we no kin-azuun, si Jerusalem d'a cho a.

⁴⁶ Hun me akpu-uhuhin eto ke we gi hun a ime Ulo-nsọ, ebe o nodiye ni ndi-nkuzi, e gon we ntin, a ju we otaa.

⁴⁷ Nghota a le aziza a atukenme ndi ile ri e gon e ntin enya.

⁴⁸ Ogen ndi mun'a gi hun a, ndun a guu we; nne e no si a, “Nwa m, ki meni enyi ihienni? Mme le nedi i hu a gbaka-obi, a cho i.”

⁴⁹ O no si we, “Ki unu chomazi ni m? Unu amarin ni m jenko d'a riri iwe† Nedi m?”

⁵⁰ Kanị aghotanị we ihien o za we.

† **Isi Nke Ebuo:49** mọbu: orun

⁵¹ 'Ya Jesu nọ sọnmẹ wẹ, wẹ ile nọ lashi Nazareti. O hụ e humeni wẹ isi; nne ẹ a nachanrin ihien ndini ile to ime obi ẹ.

⁵² Jesu hụ e sue, a ka ehịu, a marinwaye ihien; ihien ẹ hụ a sọọ kẹ Osolobue kẹ ihian.

Isi Nke Eto

*Ozi Jonu Hun E Me Mirin-Chuku Zi
(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Jon 1.1-28)*

¹ Hun me ẹ ahua mmisen ime okiki eze-kanj w'a kpọ Siza Taiberiasị, oge hụ Pontus' Paleti gi wu Gowanọ ri a ki Judia—wẹ kebe Izrelu le alı ndi nokunme n'e uzọ eno oge hụ: Herodu hụ a ki Galili; Filipu nwene ẹ hụ a ki Ituria le Trakonitisi; Lisaniasi hụ a ki Abileni.

² Anasi le Kayafasi wu ndi-isi nchu-ejan. Oge hụ kẹ oku Osolobue gi biani Jonu nwa Zekaraya ime atu.

³ 'Ya o nọ ghagbamachanrin egbere Iyi Jodani, a ma okwa—a si wẹ bja d'e me mirin-Chuku, gi ẹ ghoji n'e roghariguo wẹ—keni Osolobue hun uzọ gbaghari wẹ njo.

⁴ Erira kẹ wẹ don de ẹ ime ehuhuo Azaya onye-amuma, ni,

“Olu onye ohu ri a han ime atu,

a si,

'Kwa ni ni Di-nwonni-enyi uzọ;

meme ni uzọ a n'o zinrin.

⁵ Wẹ jenko d'e hakin odanmgbugbu ile,

me ugu le oke ile henrinsonme alı-aradan;

wẹ jenko d'e me uzọ-ngirigo ile zinpu,

me uzọ-mkpoke ile rienpu —

⁶ ihian ile a hun nzuopuha Osolobue! ”

⁷ Ya Jọnu nọ rị a gwa igunrun ndị hụ rị a bia d'e kunrunn'ẹ n'o mẹ wẹ mirin-Chuku oku, a sị, "Igunrun ẹjụ-ali! Onyẹ sị unu gba ni iwe lẹ ọnuma Osolobue lalanị ọsọ?!"

⁸ Mìkwọ ni nwan mkpuru hụn jẹnkọ d'a ghọsị ni unu e roghariguo! Aghakwole ni a sị enwen unu, 'Ebrahim wu nedi ẹnyi nu!' Makeni, ezioku ke m ri a gwakwo unu, Osolobue siko d'a saeka gi ọnuma ndini memesonme ni Ebrahim unu.

⁹ Anyun a riguole nwan ukun-osisi, e che: osisi owule milenị mkpuru ri mma, e gbutu w'ẹ, tu a ye ime okun."

¹⁰ Igunrun ndi ahun hu a si a, "Kini ke ẹnyi siko d'e mẹ nwan?"

¹¹ O nọ si wẹ, "Onyẹ owule nwon ewuru ẹbuo jenkọ d'e weriri ohu ye onyẹ nwonlẹni; onyẹ owule nwon ihien-oriri siko d'e mezikwo erira."

¹² Ndi a na ugwo-isi hun biazikwo d'e mẹ mirin-Chuku nọ ju a, si, "Onyẹ-nkuzi, kini ke ẹnyi jenkọ d'e mẹ?"

¹³ O nọ si wẹ, "Anakarile ni ihien wẹ si unu na."

¹⁴ Ndi-agma nọ biazikwo d'a ju a, si, "Eyi nwen? Kini ke ẹnyi jenkọ d'e mẹ?" O nọ si wẹ, "Aghazile ni e gi ẹka-iken a narin ihian ego; ebuokinzile ni ihian onu; ni ni ugwo-orun unu e jun unu ẹfo."

¹⁵ Makeni wẹ ri a tikenme ẹnya Kraisti, Onyẹ-nzuopuha Hu Osolobue Tume, hun o kwe nkwa n'o jenkọ d'e zihẹ, lezi makeni wẹ ri a ju enwen wẹ ke Jonu ro,

¹⁶ Jonu nọ si wẹ, "M gi mirin mmaka e mẹ unu mirin-Chuku, kanị onyẹ kanị m lala: efurudeni m onyẹ jenkọ d'a topu eriri akpukpo-uku a! O siko d'e gi Mmon-nsọ lẹ okun mẹ unu mirin-Chuku.

17 O gi ihien o gi a fuchan oka: o jenkọ d'a fuchanchanrin oka ile ri ebe o no a kuko oka, kpon akpuru a ye ebe o kpono oka, kponkikome efifia kponye ime okun hun we ghaleni e tinyun."

18 Jonu gizi oku ndunmodun bu oda risonme ichen-ichen zi we ozioma.

19 Jonu no jugbo eze wu Herodu makeni o jen d'a luma Herodias wu nwunye nwene e lezi make eje-ihien ndi ozo bu oda Herodu me.

20 'Ya Herodu no mede hun ka njo ghahani ikpokin Jonu ye ulo-ngan.

E Me We Jizosi Mirin-Chuku

(Mat 3.13-17; Mak 1.9-11)

21 Ogen we gi ri e me ihian ile mirin-Chuku, we nozi me Jizosi. E meguu w'a 'ya, ebe o ri e me ekpere, elu-igwee no kpupu,

22 Mmon-nsọ no gi udi nduru hidan, bekwasị a. Olu no gha elu-igwee si, "Iyu wu ezi Nwa m; ihien i a sọka m."

Ndi Mu Jizosi

(Mat 1.1-17)

23 Jizosi ri ihien rike nwa ahua iri-kwasị-ogun k'o bidon orun a. We weri Jizosi nọke nwa Josefu.

Josefu wu nwa Heli,

24 Heli wu nwa Matitati,

Matitati wu nwa Livaị,

Livaị wu nwa Meki,

Meki wu nwa Janai,

Janai wu nwa Josefu,

25 Josefu wu nwa Matatiasị,

Matatiasị wu nwa Emosi,

Emosi wu nwa Nahum,

Nahum wụ nwa Es'li,
 Es'li wụ nwa Nagai,
²⁶ Nagai wụ nwa Maati,
 Maati wụ nwa Matatiasị,
 Matatiasị wụ nwa Semei,
 Semei wụ nwa Joseki,
 Joseki wụ nwa Joda,
²⁷ Joda wụ nwa Johanani,
 Johanani wụ nwa Resa,
 Resa wụ nwa Zerubabelu,
 Zerubabelu wụ nwa Shiatelu,
 Shiatelu wụ nwa Neri,
²⁸ Neri wụ nwa Meki,
 Meki wụ nwa Adi,
 Adi wụ nwa Kosam,
 Kosam wụ nwa Emadam,
 Emadam wụ nwa Eh,
²⁹ Eh wụ nwa Joshua,
 Joshua wụ nwa Elięza,
 Elięza wụ nwa Jorim,
 Jorim wụ nwa Matitati,
 Matitati wụ nwa Livai,
³⁰ Livai wụ nwa Simionu,
 Simionu wụ nwa Juda,
 Juda wụ nwa Josefu,
 Josefu wụ nwa Jonam,
 Jonam wụ nwa Eliakin,
³¹ Eliakin wụ nwa Męlia,
 Męlia wụ nwa Męna,
 Męna wụ nwa Matata,
 Matata wụ nwa Natani,
 Natani wụ nwa Defidi,
³² Defidi wụ nwa Jese,
 Jese wụ nwa Obędi,

Obedi wu nwa Buazi,
 Buazi wu nwa Salumonu,
 Salumonu wu nwa Nashonu,
³³ Nashonu wu nwa Aminadabu,
 Aminadabu wu nwa Adimini,
 Adimini wu nwa Ani,
 Ani wu nwa Hez'ronu,
 Hez'ronu wu nwa Peręzi,
 Peręzi wu nwa Juda,
³⁴ Juda wu nwa Jekopu,
 Jekopu wu nwa Aziki,
 Aziki wu nwa Ebrahim,
 Ebrahim wu nwa Tera,
 Tera wu nwa Nahọ.
³⁵ Nahọ wu nwa Serugu,
 Serugu wu nwa Reu,
 Reu wu nwa Pelegi,
 Pelegi wu nwa Eba,
 Eba wu nwa Sheła,
³⁶ Sheła wu nwa [Kaınani],
 [Kaınani] wu nwa Afasadi,
 Afasadi wu nwa Shem,
 Shem wu nwa Nua,
 Nua wu nwa Lameki,
³⁷ Lameki wu nwa Metusela,
 Metusela wu nwa Enoku,
 Enoku wu nwa Jaredi,
 Jaredi wu nwa Mahalalelu,
 Mahalalelu wu nwa Kenan*,
³⁸ Kenan wu nwa Enosi,
 Enosi wu nwa Seti,
 Seti wu nwa Adam,

---

* **Isi Nke Ẹtọ:37** mọbu: Kaınani (Onu-Hibru)

Adam wu nwa Osolobue.

Isi Nke Ẹnọ

*Onwunwan Ekwensu Nwan Jesu
(Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)*

¹ 'Ya Jesu nọ gha Iyi Jodani lua. Mmọn-nsọ jun ime e; Mmọn-nsọ nọ duhunmeme e ime atụ,

² Ekwensu nọ nwan a ebẹhụ ọrọgbọ akp'ohin ọgunnai. O rini ihien ọwule oge hụ ile. Mgbe akp'ohin ọgunnai ahun gi zuguu, egun hụ a gun a oda-oda.

³ Ekwensu nọ si a, "Owule i wu Nwa Osolobue, si omumanị henrin ogbe bredi."

⁴ Jesu nọ si a, "E deguọ w'a ime Ẹkukwo-nsọ ni, 'Ihian ara gi ihien-oriri sọ a ri ndun.*' "

⁵ 'Ya ke Ekwensu nọ w'e si ebe jen elu, gi njube-nya ohu ghosichanrin a ali-eze ile ri elu-uwā;

⁶ si a, "M jenkọ d'e ye i iken we ile le ogho we, makeni e buguọ we uwe ile che m eka—onye sọni m ke m'e ye."

⁷ Ya wu, i ke ni m nwan isi ali, ihien ndini ile jenkọ d'e me nke i."

⁸ Jesu nọ si a, "Ẹkukwo-nsọ si, 'Ke ni Di-nwonni-enyi wu Osolobue i isi-ali; fe iya sọ!' "

⁹ 'Ya ke Ekwensu nọ weri Jesu si Jerusalem, bu e che mkp'onunu Ulo-nsọ, si a, "Omēni i wu Nwa Osolobue, gha ebeni tuha enwen i ye ali."

¹⁰ Makeni, e deguọ w'a ime Ẹhuhuo-nsọ, si, 'O siko d'a si ndi mmọn-ozī e chemē i;

¹¹ we jenkọ d'a pari i, amangbe y'a kpogburu omuma.' "

---

* **Isi Nke Ẹnọ:4** Ditọronqmi 8.3

12 Kani, Jesu nọ si a, “Ehuhuo-nsọ si, ‘Anwankwole Di-nwonnini-enyi wu Chuku i.’ ”

13 Ekwensu a nwanchanringuu Jesu, 'ya o nọ la a to, e che oghere ozo.

Jizosi E Bidon Orun A Ime Galili

(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)

14 'Ya ke Jizosi nọ kinhen Galili. Iken Mmon-nsọ jun ime e. Efan a nọ kpogbari obodo ile ri egberu hu.

15 O nọ kuzime ime ulo-ofufe ndi risonme ebahun, onye owule hu a ja a mma.

A Ju We Jizosi Ime Nazareti, Ali O Nọ Sue

(Mat 13.53-58; Mak 6.1-6)

16 'Ya Jesu nọ si Nazareti, ebe o nọ sue; o ru Uhuohin Izu-iken, o nọ jen ulo-ofufe k'o don e jen mbu. O nọ lihi oto n'o gun Ekukwo-nsọ,

17 we nọ y'e ehuhuo Azaya onye-amuma. O fifipu a, *makeni ekukwo w'a fifima afifima ro*; o nọ chorị ebenu we deyeni

18 “Mmon Di-nwonnini-enyi nokwasị m anokwasị, makeni o tumeguọ m d'e zi ndi igbennye ozioma. O ziguọ m

d'a si ndi ri ime egbun weri enwen we,

si ndi enya-ishi hunma uzọ;

mme d'a gbapuha ndi we ri a biangbu;

19 mme d'a ma okwa ni ahua hu e ruole

hun Di-nwonnini-enyi e gi meni ndi nke e ohunma.”

20 Jesu nọ fifimazi ehuhuo hu, we e ye onye e donme n'e; 'ya o nọ nodi ali. Ihan ile ri ime ulo-ofufe e bu enya tuma a,

21 o nọ gwama we, si, “Ebeni we gun ime Ekukwo-nsọ e mezuguo tanni ke unu don ri a nu a.”

22 Wẹ ile hụ e ku oku ẹ ọhụnma, oku ọma ndi hụ ri a gha a ọnu a puha a tu wẹ ẹnya. Wẹ nọ si, “Onyeni ẹlẹ nwa Josefu?”

23 O nọ si wẹ, “A maringwo m ni unu siko d'a tuni m iluni: ‘Dibie, zuo nwan enwen i!’ ‘Ihiẹn ndi hụn ẹnyi nu ni 'ya k'i me ime Kapanom, mezi ẹ nwan ime obodo i.’ ”

24 “M ri a gwa unu ezioku, w'a ra nabanhan onye-amuma ime obodo ẹ:

25 kanị, ni m gwa unu ezioku rin'a: ezioku ro ni ikpoho di wẹ nwun bu oda ime ali Izrelu ogen Elaija, ogen ahun mirin gileni zue orogbo ahua eto le ifon isin, oken unwan no mugbame ali ile,

26 kanị o nwonni hun Osolobue zi Elaija d'e kunrun; o na wẹ ile to, zi ẹ jen ali ozo—obodo Zarefatı hun ri ali Sidonu—d'e kunrun okpoho di ẹ nwun ri ebegu.

27 Ndi-oti ri ali Izrelu ogen Elaisha onye-amuma buzikwo oda; kale o nwonni hun o zuo; o na wẹ ile to, zuo Nemani onye ali Siria—onye ali ozo.”

28 Ogen ndi ri ime ulo-ofufe hu gi nu ihienni, iwe no weme wẹ.

29 A fulihi wẹ, nupu Jesu ime obodo hu, w'ẹ si mkpenren oke hu obodo wẹ ri. Wẹ te cho ni wẹ gha elu ebahun kwantu ẹ,

30 kanị Jesu no jenghafa etintinnai igunrun ahun, jenne nke ẹ.

Jizosi A Zuo Okenye Eje-mmọn Ri Ime Ẽ
(Mak 1.21-28)

31 'Ya Jesu nọ si obodo w'a kpo Kapanom, hun ri Galili. O nọ kuzime wẹ Uhuohin Izu-iken;

32 nkuzi ẹ nọ tu wẹ ẹnya, makeni o ku leke onye oku ri ẹka.

33 Okennyẹ ohu eje-mmọn rị ime ẹ rị ime ụlọ-
ofufe hụ; ọ nọ yi oken oro, sị,

34 “Euu! Hapụ ẹnyi ye, Jesu onyẹ Nazareti?! I bia
d'e tikpọ ẹnyi? A maringhọ m onyẹ i wụ: yu wu
Onyẹ-nsọ Osolobue!”

35 Kani, Jesu nọ jugbo eje-mmọn hụ, sị a, “Gba
nkintin! Gha ime ẹ pụha!” Eje-mmọn hụ nọ bu
okennyẹ hụ gbe alị id'ẹnya wẹ ile, ọ nọ gha ime ẹ
pụ, kani ọ rụn'a ẹhụ.

36 O tu ndi hụ ile ẹnya, wẹ hụ a sị ibe wẹ, “Kị wu
onwan? O nwẹ iken hụn o gi a gwa eje-mmọn oku
rike onyẹ oku rị ẹka, wẹ hụ a pụha”

37 Oku Jesu nọ kpogbari egberẹ hụ ile.

*Jizosi A Zuọ Ogo Pita Le Ndi Ozọ Bu Oda
(Mat 8.14-17; Mak 1.29-34)*

38 Jizosi nọ gha ime ụlọ-ofufe hụ pụ, si iwe
Saimonu. Oken ẹhụ-okun rị e nwun nne nwunye
Saimonu; wẹ nọ juma Jizosi nani w'e m'e.

39 Ozigbo, Jizosi nọ jemburu ẹ, wuzo ebẹhụ, jugbo
ẹhụ-okun hụ, ẹhụ-okun hụ nọ hapu a. O nọ lihi ọto
ozigbo, leme wẹ obia.

40 Ogen anwun gi roma, ndi ile nwon ndi emu
ichen-ichen rị a ku nọ we wẹ jenni Jizosi, ọ nọ bu
ẹka kwasi onyẹ-onyẹ, zuochanrin wẹ ile.

41 Eje-mmọn huzi a gha ime ndi bu oda wẹ
risonme ime wẹ a pụ, e yi oro, a sị, “Iyü wu Nwa
Osolobue!” Kani, Jizosi hụ a jugbo eje-mmọn ndi
hụ—ọ nini wẹ ku oku, makeni a maringuo wẹ ni 'ya
wu Kraisti, Onyẹ Hụ Osolobue Tume.

*Jesu E Zisonme Ozioma
(Mak 1.35-39)*

42 Ogeñ eki gi fọn, Jesu nọ gha ime obodo hu pu, si ebe ihian bileni, kanị igunrun ahun hu a cho a. Ogeñ we gi hun a, we nọ cho ni we gbondon e make o gha a la we to.

43 Kanị o nọ si we, “M siko d'e ziriri ozioma Ali-eze Osolobue ime obodo ndi ozo, makeni 'ya ke Osolobue zihenim.”

44 Eriira k'o gi jensonme, e ku oku-Chuku ime ulo-ofufe ndi risonme ime Judia.†

Isi Nke Iseñ

Umụ-azuun Ibuo Jesu Kpo (Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

1 Uhuohin ohu, Jesu turu mkpenren “Ohimin” Genesareti*, igunrun ihian hu a fufa a, keni we nu oku-Osolobue.

2 O hun ugbo-mirin ebuo we limeto mkpenren mirin ebahun—ndi gi we e gbu azun nato we d'a su oga we.

3 Jesu nọ banye ohu ime we hun wu nke Saimonu, o nọ si a gha mkpenren ebehu nyanshi ihun ekerere. Ya Jesu nọ nodi ali ime ugbo hu, gha ebehu kuzime igunrun hu.

4 Ogeñ o gi kuguu, o nọ si Saimonu, “Nyanshi ugbo ebe mirin nọ mi, ni unu tuyenme oga unu, keni unu nwun azun.”

5 Saimonu nọ si a, “Di-okpa, enyi nọ ebeni eki e we fọn, enyi anwunni ihien-anaị. Kanị, ebe o me ni i si enyi tuye, m jenkọ d'a tuye oga ndi hu.”

† **Isi Nke Ẽnọ:**44 ali ndi Ju
“Ohimin” Galili

* **Isi Nke Iseñ:**1 Efanni ke w'a kpozi

⁶ Wẹ nọ tụyesonmẹ ọga wẹ: wẹ nọ nwun azun bu ọda, nke wu ni ọga wẹ e te tikama.

⁷ 'Ya wẹ nọ fe ibe wẹ ri imẹ ugbo hun-ebọ ẹka wẹ bịa d'e yeni wẹ ẹka. A bịa wẹ, 'ya wẹ nọ kpọn azun kpọnjun imẹ ugbo ẹbuọ hu, nke wu ni e te rubanma wẹ imẹ mirin.

⁸ Ogen Saimonu wu Pita gi hun ihien meni, o nọ gbuni Jesu osekpụ, si, "Gha ebe m ri pu, Di-nwonnienyi, ni m wu onye njo!"

⁹ O ku erira makeni o tu ya le ndi 'ya le wẹ wi enya ni wẹ gbu azun buhan ọda erira.

¹⁰ Erira k'o rizi umu Zebedi wu Jemisi le Jonu, ndi hun wẹ le Saimonu gba a run.

Ya Jesu nọ si Saimonu, "Atule egun; gha kikenni jemma, ihian k'i siko d'a gha a kuha rike azun."

¹¹ A dokpunpuhagu wẹ ugbo wẹ mkpenren mirin, 'ya wẹ nọ la ihien ile to, sonmẹ Jesu.

Jesu A Zuọ Onye-oti

(Mat 8.1-4; Mak 1.40-45)

¹² Ogen Jesu gi ri obodo ohu, okennyẹ ohu oti fukpo ehụ ile ri obodo hu. Ogen o gi hun Jesu, o nọ dan ali, rioma a, si, "Di-nwonnienyi, mbuni y'a choghọ, i jenkọ d'a s'eka zuọ m, a ri m ochan!"

¹³ Jesu nọ tinpu ẹka, metu a, si a, "A choghọ m, ri ochan!" Ori a hu nọ gha ehụ okennyẹ hu pu ozigbo.

¹⁴ Jesu nọ si a, "Agwakwọle onye owule; ka jen d'e kunrun onye nchu-ẹjan ozigbo, n'o lele i, y'a चु-ẹjan ahun Mozizi si onye dnhingwu oti k'a चु, gi ẹ ghosi ihian ile ni y'a dnhingwu."

¹⁵ Kani, oku Jesu nọ kpokaride k'o kpohan mbu; igunrun bu ọda hu e ruhe ni wẹ gon ẹ ntin le ni o zuọ wẹ emu wẹ.

16 Kanị o ru, o si ebe ihian bileni d'e me ekpere.

Jizosi A Zuọ Onye-oro
(*Mat 9.1-8; Mak 2.1-12*)

17 Uhuohin ohu, ogen Jesu gi ri a kuzi, ndi Itu-Farisi le ndi-nkuzi Iwu hun gha umu-ali ile risonme Galili le Judia bia le ndi gha Jerusalem bia ri ebegu. Iken Di-nwonni-enyi wu Osolobue hu a hun Jesu jenkọ d'e gi gwo oria.

18 Ogen ahun hura, ikennyẹ gi ute bula okennyẹ oro kinmin no bia; we hu a nwan ni we bubanhan a ime ulo hu d'e bu e to ihun Jesu,

19 kanị, ahunni we uto bubanhan a makeni igunrun hu jun ebegu. 'Ya we no nyinrin elu ulo hu, be oghe ye okpukpu e, gha ebahun do 'ya le ute e ye etintinnaị igunrun hu ihun Jesu.

20 Ogen Jesu gi hun okukwe we, o no si okennyẹ hu, "Owu m, a gbaghariguo we i njo i."

21 Ya ndi-nkuzi Iwu hu le ndi Itu-Farisi no juma ibe we, si, "Onye wu hunni ri e ku aru?! Onye a saeka a gbaghari njo wezuka Osolobue suo?!"

22 Jesu a mariguo ihien ri we obi, 'ya o no si we, "Ki hain unu gi e ro udi iroroni?"

23 Elee hun ka nfe okuku: i si, 'A gbaghariguo we i njo i' ra i si, 'Lihi oto n'i jenne ijen?'"

24 "M jenkọ nwan d'a ghosi unu ni Nwa nke Ihian nwe iken o gi a gbaghari njo ime uwa." 'Ya o no si okennyẹ hu oro kinmin, "M si i nihi oto, heri ute i ni lama!"

25 Okennyẹ hu no nihi oto ozigbo—id'enya we ile ri ebahun, weri ute hu o te gi dine, jari Chuku mma, lama.

26 O nọ tū wẹ ile ẹnya ọda-ọda, wẹ nọ ja Osolobue mma. O tuka wẹ egun; wẹ hụ a si, “Enyi a hụnọlẹ ihien ẹni hüntuleni tanni!”

*Jizọsi A Kpọ Onye Ugwo-isi W'a Kpọ Livai (Matiu)
(Mat 9.9-13; Mak 2.13-17)*

27 Onwan e meguu, Jizọsi nọ pu; 'ya o nọ hụn onye w'a kpọ Livai, hụn a na ni ndi Rom ri a kini ugwo-isi, ebe o nodi ali ime ọdu wẹ n'a na ugwo-isi. Jizọsi nọ si a, “Sọnmẹ m.”

28 Livai nọ lihi ọto, natọ ihien ile, sọnmẹ e.

29 'Ya ke Livai nọ gi ifiri Jizọsi kpọ oriri hi-ogbe iwe e; igunrun ndi Ugwo-isi le ndi ọzo huzi teburu ebẹhụ e du wẹ e ri ihien-oriri.

30 Ndi Itu-Farisi le ndi-nkuzi Iwu wẹ hụn ri itu ndi Farisi nọ sọn umu-azuun Jizọsi kpeme, a si, “Ki haịn unu gi e du ndi Ugwo-isi le ndi-njo e ri, a ra?”

31 Jizọsi nọ shiari wẹ, si, “Ndi ri iken ara cho dibie, ndi emu ri a ku suo, uwe wu ndi a cho dibie.

32 Ele ndi ezi-omume ke m bia d'a kpọ ni wẹ roghari, kani ndi-njo.”

*Ajuju Banyeni Ibu-onu
(Mat 9.14-17; Mak 2.18-21)*

33 Ya wẹ nọ si Jesu, “Umu-azuun Jonu e bu onu mbu-le-ebọ, e me ekpere, umu-azuun ndi Itu-Farisi e mezikwo erira; kani umu-azuun i e ri, a ra.”

34 Jesu nọ shiari wẹ, si, “Unu asako eka me ndi bia oriri agbamekukwo bu onu ebe wẹ le okennyẹ ri a gba ehuhuo ri. Ni unu sa eka?”

35 Ogen w'e gi wepu okennyẹ hụn ri a gba ekukwo lala, wẹ jenko d'e bu onu ogen hu.”

36 Jizọsi nozi tuni wẹ iluni: “O nwonni onye hụn a dokari ekwa ohun a kwakin nke akan. O m'e, nke

ọhụn hụ e tikapụ; mpekele nke ọhụn hụ efurukode nke akan.

³⁷ O nwonni onye e gi ihien-manya akan a gbaye manya ọhụn. Makeni, o m'e, manya ọhụn hụ siko d'a gbawa ihien-manya hụ, manya hụ a kwanhu, ihien-manya hụ a la iwi.

³⁸ 'Ya wụ, gba manya ọhụn ye ime ihien-manya ọhụn!

³⁹ O nwonni onye a raguụ manya akan hụn a cho nke ọhụn; makeni o jenkọ d'a si, 'Nke akan hụ mma.' ”

Isi Nke Isin

Ajuju Banyeni Uhuohin Izu-iken

(Mat 12.1-8; Mak 2.23-28)

¹ Uhuohin Izu-iken ohu, Jesu ghako ime ugbo oka-witi, umu-azuun a no ghorima mkpuru oka-witi, e gi eka a fuchanpu, e ri.

² Ndi hụ ime ndi Itu-Farisi no juma we, si, “Ki unu ri e meni ihien Iwu si we e mele Uhuohin Izu-iken?”

³ Jesu no shiri we, si, “Unu e ke guntu ihien Defidi me ogen egun gi ri a gun 'ya le ndi 'ya le we wi?”

⁴ O banye ime ulo Osolobue, weri bredi-nsọ hụ w'e bupuhani Osolobue, ri e—yezi ndi 'ya le we wi, bu Iwu si onye owule erile bredi hụ mmani ndi nchu-egan suọ.”

⁵ 'Ya Jesu nozi si we, “Nwa nke Ihan ke oku Uhuohin Izu-iken ri eka.”

Jesu A Zuo Onye Eka Nwunhun

(Mat 12.9-14; Mak 3.1-6)

⁶ O ru Uhuoḥin Izu-ikēn ozo, Jizoṣi no banye ime ulo-ofufe ohu, kuzime. Okennyē ohu eka-nni nwunhūn ri ebēhu.

⁷ Ndi-nkuzi Iwu lē ndi Itu-Farisi hu a cho ihien wē k'a si Jesu mē; wē hu e ke e nke kēni wē hūn omēni o siko d'a gwo oṛia Uhuoḥin Izu-ikēn, ni wē gi e ma a ikpe.

⁸ Kanj Jizoṣi a maringwo ihien wē ri e ro. O no si okennyē hu, “Lihi oṭo n'i bia ihun ebeni d'e turu.” Okennyē hu no lihi oṭo, shi ebahūn d'e wuzo.

⁹ Ya Jizoṣi no si wē, “Ni m ju unu ajuju: Kijē ke Iwu si enyi mē Uhuoḥin Izu-ikēn? O si wē mē ihien ri mma ra eje-ihien? O si wē zuo ihian ra o si wē gbu ihian?”

¹⁰ O lehunmēguu wē ile, o no si okennyē hu, “Tɪnpu eka i.” Okennyē ahūn no tɪnpu a, eka a no rizi mma.

¹¹ Kanj, eje-olulu no bume wē, wē no zume ume ihien wē jenkō d'e mē Jizoṣi.

Jesu A Hoṛi Ndi-ozī Pu-ichēn Mmēbuo
(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

¹² Ogēn hu, Jesu no si enu ugu d'e mē ekpere, nochanrin uchinchin hu ile e mē ekpere e jenni Osolobue.

¹³ Eki e fon, o no kpō umu-azuun a, hoṛi mmadu mmēbuo ime wē, kpō wē ndi-ozī pu-ichēn. Wē wu:

¹⁴ Saimonu hūn o kpō Pita,

Anduru nwēnē Pita,

Jemisi,

Jonu,

Filipu,

Batolomi,

¹⁵ Matiu,

Tamọsi,
 Jemisi nwa Alifiosị;
 Ị Saimonụ hụn w'a kpọ “Onye-Zilotu”, makeni o te
     rị ndị gi ẹka-iken e me ni we chupu ndi Rom
     rị a ki ali we;
 16 ndi ozo wu Judasi nwa Jemisi le
 Judas' Iskarotu hun ren'e ogen ikpazuun.

Jesu A Kuzi Ndi Bu Oda, Zuọ We Emu
(Mat 4.23-25)

17 Ogen Jizosi le ndi-ozu hu pu-ichen gi hidanguu,
 o no turu ali-aradan, 'ya le igunrun umu-azuun a.
 Imerinme ndi ozo ndi hun gha ebe ile ri ime Judia le
 Jerusalem le azuun ali Taya-le-Sidonu ri mkpenren
 Ohimin bia rizikwo ebahun;

18 we bia keni we gon e ntin le no zuo we emu
 ri a kuni we. Ndi hun eje-mmom ri e ye nsongbu
 biazikwo ebegu, we no dinhin.

19 Igunrun hu ile hu a cho ni we metu a aka,
 makeni iken ri a gha ime e a puha, a zuo we ile.

Ndi Nke We Ka Mma
(Mat 5.1-12)

20 O no bu enya zinme umu-azuun a, si,
 “Ngosi wu nke unu ndi la enwen we toni Os-
     olobue*, makele Ali-eze Osolobue wu nke
     unu!

21 Ngosi wu nke unu, ndi hun egun ri a gun
 ogenni, makeni efọ jenkọ d'e jun unu! Ngosi wu nke
 unu ndi hun ri a kwan ekwan ogenni, makeni unu
 sikọ d'a mu emu.

---

* **Isi Nke Isin:20** ndi igbennyẹ

22 Ngozi wu nke unu we gha a e gi ifiri Nwa nke ihian e ze ize unu, a gunpu unu onu ogun, a kpari unu, a gba ni unu oso!

23 A ghoghọ ni, a tusi ni elu oge ọwule we m'e! Makeni ugwo orun hi-ogbe ri e che unu ime elu-igwee. Makeni, erira ke ndi nedi we kani me ndi-amuma oge mbu.

24 Kani nsongbu ri e che unu, ndi wu odafin ogenni, makeni unu e riguo nke unu!

25 Nsongbu ri e che unu ndi efọ jun ogenni, makeni egun siko d'a gun unu! Nsongbu wu nke unu, ndi ri a mu emu ogenni, makeni unu jenkọ d'a gha a kwan, e goo!

26 Nsongbu wu nke unu oge ọwule ihian ile gi e ku oku unu ohunma, makeni erira ke ndi nedi we kani me ndi amuma-ugha oge mbu.”

*E Nwe Ni Ihien-osisuo Jenni Ndi Inenren Unu
(Mat 5.38-48; 7.12a)*

27 “Kani m ri a gwa unu ndi ri e gon m ntin: e nwe ni ihien-osisuo jenni ndi inenren unu; e me ni ni ndi iwe unu ri e we ihien ri mma;

28 a gozi ni ndi hun a bu unu onu; e me ni ni ndi hun e meja ni unu ekpere.

29 Onye ma i ora nti ohu, y'e zinmen'e hun-ebọ; onye napu i ewo i yiye elu e, yezi e hun i yi ime e.

30 Onye owule rio i ihien, y'e ye e. Onye weri ihien i, a dol'a 'ya.

31 E me ndi ozo ke i cho ni we e me i.”

32 “Omeni ndi ihien i a suo susuo ke ihien we a suo i, elee ihien-oma ke i me y'e gi narin ngozi? Ndi njo e nwezikwo ihien-osisuo jenni ndi ihien we a suo!

33 Omeni ndi hun e me n'i ohunma ke y'e me ni ohunma, elee ihien-oma ke i me y'e gi narin ngozi? Ke ndi njo e mezi erira!

34 Omele ndi i marin ni we siko d'a kukin i suo ke y'e zinye, elee ihien oma ke i me y'e gi narin ngozi? Ke ndi njo e mezikwo erira, keni we kukin we ihien we zinye we!

35 Mba! Kama, e nwe ni ihien-osusuo jenni ndi inenren unu, e me ni ni we ohunma. E zinye ni onye owule, k'a tula ni enya ni we jenko d'a kukin unu. Unu me e, ugwo-orun unu jenko d'e hiogbe, unu jenko d'a wuru ezigbo unu Onye Hu Kachanrinni. Make ni, o me ni ndi ohunma-ogodan le ndi-njo efoma.

36 E me ni ebere ke Nedi unu don e me ebere.”

Amale Ndi Ozọ Ikpe (Mat 7.1-5)

37 “Amale ndi-ozọ ikpe, make Chuku gha a ma i ikpe; ekutole ndi ozọ make Chuku gha e kutọ i; gbaghari ndi ozọ keni Osolobue gbaghari i.”

38 “Ye ndi ozọ keni Osolobue ye i: i siko d'e nwehen hun we kponjun ohunma, biantu e ali, zinzin, o junpuha—e hu we e ye i ngadan. Make ni, ke i yehan ndi ozọ ke Chuku jenko d'e ye i.”

39 Jizosi nozi tu ni we iluni: “Onye enya-ishi as'eka du enya-ishi ibe e. N'ọ sa eka? O m'e, ele we ebuo a danban ime mgbu?”

40 Onye we ri a kuzi ara kari onye-nkuzi e; kama, onye we kuziguu siko d'a no ke onye hun kuzin'e.

41 K'i ri a hunni irinrin-nkun ri nwehe i enya, bu y'a hunni ogwe-nkun ri i enya?

⁴² Nani ke y'e don si nwene i, 'Nwene-onye, ni m wepu i irinrin-nkun ri i enya,' bu y'a hundeni ogwe-nkun hun ri 'yu le enwen i enya? Onye ihunna! Bu uzo bupu ogwe-nkun ri i enya, keni i legha uzo ohunma wepu irinrin-nkun ri nwene i enya."

Osisi Le Mkpuru A
(Mat 7.1-20; 12.33-35)

⁴³ "Osisi ri mma ara mi mkpuru rileni mma; osisi jo no ara mi mkpuru ri mma.

⁴⁴ Mkpuru osisi owule mi ke we gi a marin osisi hu: w'a ra ghorị figi elu ogun-le-ekirika; w'a ra ghorị grepu elu abi-ogun w'a kpo brambu.

⁴⁵ Ezigbo ihian a gha ihien oma o buto ime obi e e wepuha ihien ri mma; kani eje-ihian a gha eje-ihien o buto e wepuha eje-ihien. Make ni, ihien hun junpuha ime obi ke onu e ku."

Ihien Jesu Gi Mmadu Ebuo Ri A Tun Ulo Kuzi
(Mat 7.24-27)

⁴⁶ "Ki ha in unu gi a kpo m 'Di-nwonna-enyi, Di-nwonna-enyi,' bu unu ara me ihien m ku?

⁴⁷ Ni m ghosi unu ke onye hun bia d'e kunrun ni m, a nu ihien m ri e ku, e gi e a run orun, no:

⁴⁸ o no ke onye hun ri a tun ulo, hun gumi mgbugbu, gbe iyeto a ye elu omuma; ogen oken-mirin gi huru, ide e no hukunrun ulo hu, kani, o sani eka mehunme ulo hu—make ni we tun a ohunma, [we tun a ye enu omuma]."

⁴⁹ "Kani, onye hun nu oku m bu a ra gi e run orun ri ke onye hu tun ulo ye ali-mmakalaka bu o gbeni iyeto: hun mirin ahun gi hu hukunrun ulo ahun, o dan ozigbo—dankpochanri!"

Isi Nke Ɛsa

Jizos' A Zuọ Igbon Onye-isi Agha Ndi Rom (Mat 8.5-13)

¹ Ogen Jesu gi gwachanringuu we oku ndini, 'ya o no si Kapanom.

² Onye-ndu agha ohu hun a ki ndi-agma Rom ogun isen ri ebenu. Onyeni nwon igbon ohu hun ri a mkpa oda-oda. Emu ri a ku igbon hu, o d'a nwun.

³ Ogen onye-ndu aghani gi nu banyeni Jesu, o no zi ndi hu ime ndi-isi ndi Ju d'a riu a bia d'a zuo igbon e.

⁴ Ogen we gi kunrun Jesu, we no rikemne e, si, "Okennyeni furu onye i jenkọ d'e yeni eka,

⁵ makele ihien ali enyi wu Izrelu suo a asuo—iya tun ulo-ofufe enyi."

⁶ Jesu no sonme we. Kani, ogen o gi rume ehio iwe onye-ndu-agma hu, 'ya okennyen hu no zihę ndi owu a d'e kunrun e, si a, "Di-okpa, esongbulę enwen i, makeni eruni m onye hun i jenkọ d'a banhan iwe e.

⁷ Ya haın m gi weri e ni eruni m hun jenkọ d'a bia d'e kunrun i. Ka kuhu oku suo, igbon m k'a dnhin."

⁸ "Makeni, mme nwen nwon ndi m ri okpuru we, nwonzikwo ndi-agma ri okpuru m. M'a si onyeni, 'Jen!' O jenne; m'a siri hun-ebọ, 'Bia!' O bia; m'a si igbon m, 'Me ihienni!' O me e."

⁹ Ogen Jesu gi nu ihienni, o tu a enya; o no gbehuto, bu ihun zime igunrun hu sonko n'a, si, "M ri a gwa unu ezioku, m'e ke huntu udi okukweni, ke ime Izrelu!"

¹⁰ Ogen ndi hu onye-ndu agha hu zijen gi lua, we no hun a ni igbon ahun a dnhinguo.

Jizọs' E Welì Ni Okpoho Di E Nwụn Nwa a Nwụnị

¹¹ O nọbe ẹkẹrẹ, Jesu nọ si obodo ohu w'a kpọ Nẹini. Ụmụ-azụun a lẹ igunrun hi-ogbe sọnjẹn ẹ ebẹhụ.

¹² Hụn o gi rumẹ ọnụ-mgbọn obodo hụ, e lee ozun wẹ bupukọ d'e li—akpu-okennyẹ ohu hụ sọọ nne ẹ mụ rọ bụ di okpoho hụ a nwụnhunguọ. Igunrun ihian gha ime obodo hụ sọnkọ okpoho hụ.

¹³ Ogen Di-nwọnni-ẹnyi gi hụn a, ebere okpoho hụ nọ mẹ ẹ ọda-oda, 'ya ọ nọ si a, “Akwanlẹ ẹkwan.”

¹⁴ O nọ jẹnpuha d'e metụ ẹkpẹti-ozun hụ ẹka; ndị bun'ẹ nọ wuzo ụzọ ohu. 'Ya ọ nọ si, “Okorọbia, m si i lihi ọtọ!”

¹⁵ Okennyẹ hụ nwụnhunni nọ nọdị alị, kumẹ oku. Jizọsị nọ w'ẹ ye nne ẹ.

¹⁶ Egun nọ tū wẹ ile; wẹ nọ ja Osolobue mma, si, “Onye-amuma hi-ogbe a puhaguọ ime ẹnyi!” “Osolobue a biaguọ d'e mēni ndi nke ẹ ohunma!”

¹⁷ Ihienni Jesu mẹ nọ kpogbama Judia ile lẹ alị ile nọkunmen'e.

Ndị-ozì Jọnụ Hụn E Mẹ Mirin-Chuku Zi
(Mat 11.2-19)

¹⁸ Ogen ụmụ-azụun Jọnụ gi gwachanringuọ a ihien ndini ile Jesu ri e mē, 'ya ọ nọ kpọ mmadu ẹbuọ ime wẹ,

¹⁹ zi wẹ jẹn d'e kunrun Di-nwọnni-ẹnyi d'a jū a, si, “Iyū wū onye hụ Osolobue kwe nkwa n'ọ lala-alala, ra ni ẹnyi lemẹ ẹnya onye ọzọ?”

²⁰ Ogen wẹ gi bia d'e kunrun Jesu, wẹ nọ si a, “Jọnụ hụn e mē mirin-Chuku zi ẹnyi d'a jū i, si, ‘Iyū wū onye hụ Osolobue kwe nkwa n'ọ lala-alala, ra ni ẹnyi lemẹ ẹnya onye ọzọ?’ ”

21 Oḡen ohu hụ, Jizọsị nọ ụzọ ndị bu ọda emu ichen-ichen rị a kụ, chụpụsonmẹ eje-mmọn ime ndi bu ọda, mẹ ndi ẹnya-ishi bu ọda hụnma ụzọ.

22 'Ya ọ nọ sị wẹ, “Ụnụ ru, ụnụ a gwa Jọnụ ihien ụnụ hụn lẹ ihien ụnụ nụ: ndi ẹnya-ishi e leghama ụzọ; ndi ngurọ e jenmẹ ijẹn; ndi-oti a dịnhin, rị ọchan; ndi odin a nụma ihien; wẹ hụ a kpotien ndi nwunni; e zi ndi igbennye ozioma.

23 Ngozi wụ nke onyẹ hụn gileni ifiri ihien ọ hụn m ẹhụ nwemẹ obi-ẹbuo!”

24 Oḡen ndi ahun Jọnụ zihẹ gi pụgụ, Jesu nọ gwama igunrun hụ oku Jọnụ, sị, “Kini kẹ ụnụ jẹn ime atụ d'e lee oḡen ụnụ gi jẹn d'e kunrun Jọnụ ime atụ? Efiḡia ufere rị e buhunmẹ?”

25 Kini kẹ ụnụ jẹn nwan d'e lee? Onyẹ yi ẹkwa oma n'anranni? Kaka akp'ohu! Ime ọgwa ndi-nze kẹ wẹ nọ a hụn ndi hụn e kọn ẹrira lẹ ndi hụn e bi obibi ẹhụ-ufu.

26 Kini kẹ ụnụ jẹn nwan d'e lee ebahun? Onyẹ-amuma? Eḡheẹ, m rị a gwa ụnụ n'ọ karide onyẹ-amuma.

27 Makeni, Jọnụ wụ onyẹ hụ wẹ ku oku ẹ ebahun Eḡhụo-nsọ nọ sị,
‘Lee ẹ,
m jenkọ d'e zihẹ onyẹ-ozu m
n'o buru n'i ụzọ,
keni ọ kwan'i ụzọ i.' ”

28 Jesu nọzi sị, “M rị a gwa ụnụ, ime ndi ile okpoho mu, o nweni onyẹ ka Jọnụ. Kani, onyẹ hụn kachanrin ẹkere ime Ali-eze Chuku ka Jọnụ.”

29 Ndi ile nụ ihien o ku kweri ni kẹ Osolobue don e mẹ ihien ẹ rị mma—kẹ ndi ụgwọ-isi rị ime wẹ, makeni wẹ ḡon Jọnụ ntin, ni a mẹ wẹ mirin-Chuku.

30 Kani, ndi Itu-Farisi le ndi-nkuzi Iwu ju ihien Osolobue kwademe ni we—makeni we ju ni Jonu e meko we mirin-Chuku.

31 “Ki m'e gi nwan ma atu ndi agboni? Nani ke we no?”

32 “We no ke umueka nodi ali imeafia, a hi ibe we, a si,

‘Enyi e gbu ni unu ekpiri hun a souni,
unu etenni egu;

enyi e ye olu ekwan,
unu a kwanni ekwan.’ ”

33 “Jonu hun e me mirin-Chuku a bia, o rini ke ihian ile e ri, o rani manya, unu si, ‘Eje-mmom ri ime e!’

34 Nwa nke ihian a bia nwan—o hu e ri, a ra, unu si, ‘Lee okennyeni! Onye oken ihien-oriri, onyemanya, owu ndi a na ugwo-isi le ndi we gi njo marin!’ ”

35 “K'osileri, ihien amamihien mupuha ke we gi a marin a.”

Jesu E Jen Iwe Onye Itu-Farisi Oti Te Ku

36 Onye Itu-Farisi ohu kpo Jesu d'e son e ri ihien-oriri iwe e, Jesu no jen, nodi ali, e ri ihien-oriri.

37 O nwon okpoho ohu hun we gi eje-obibi e marin hun ri ime obodo hu. O nu ni Jesu ri iwe onye Itu-Farisi hu e ri ihien-oriri, 'ya o no wehe ogo-alabasta uden e shin ohunma jun ime e.

38 O no nodi azuun ebe ukuali Jesu ri, a kwan ekwan: o hu a kwan enya-mirin e ye Jesu ukuali, e gi ntutu e e fikori a; o hu e su ukuali Jesu onu, e hu uden hu e kpu e ukuali.

39 Ogen onye Itu-Farisi hu kpo Jesu oriri ahun gi hun ihieni, o no si enwen e, “Omeni okennyeni te

wu onye-amuma nke-esi, nke o marin onye okpohoni ri e metu a eka wu—nke o marin udi ihian o wu—n'o wu onye-njo!"

⁴⁰ Jesu no si a, "Saimonu, m nwon ihien m cho ni m gwa i." O no si a, "Onye-nkuzi, kume."

⁴¹ Jesu no si, "O nwon onye mmadu ebuo gi ugwo. Onye ohu gi e egbo orun akp'ohin iri kwasi ogunna, hun-ebọ gi e egbo orun akp'ohin ogun-isen kwasi nnu."

⁴² Asani we eka ku ugwo hu; 'ya o no gbaghari we ebuo, si we akuzile ugwo hu. Onye ime we ke ihien okennyehun gbagharini we k'a ka nwan a suo?"

⁴³ Saimonu no si, "M weri e ni onye hun o gbaghari ugwo kan ro." Jesu no si a, "Y'a zaguo a ohunma."

⁴⁴ 'Ya o no gbehuto, bu ihun zinme okpoho hu, si Saimonu, "Y'a hungho okpohoni? A banhan m iwe i, y'e yeni m mirin gi chanchan ukum, kale o gigo enya-mirin e chanchan m oku, gi ntutu e fikori a;

⁴⁵ ke m banhan, y'e suni m onu gi kele m, kan i 'ya nwen e ke subehikwo m nwan onu ukum kete m'a biale;

⁴⁶ y'e huyeni m uden isi, kan i o huguo uden e shin ohunma ye m ukum.

⁴⁷ M ri nwan a gwa i n'a gbaghariguo w'a njo bu oda o me, 'ya hain o gi a ghosi oken ihien-osusuni; kan i onye we gbaghari njo me ekere o me a ghosi ihien-osusuo me ekere."

⁴⁸ Ya Jesu no si okpoho hu, "A gbaghariguo we i njo i."

⁴⁹ Ndi hu ya le we ri e ri ihien-oriri no juma enwen we, "Onye ke onyeni wude o gi a gbaghari njo?"

50 'Ya Jesu nọ sị okpoho hụ, “Okukwe i a zuo pu haguo i. Lama, udon y'a ri ni i.”

Isi Nke Ɛsato

Ikpoho Ndi Son Jizosi A Ghahunme

¹ Otebe ekere, Jizosi no ghasonme obodo ndi hi-ogbe le ndi me ekere, e zi ozioma Ali-eze Osolobue; 'ya le umu-azuun a mmebu hụ wị,

² le ikpoho ndi hụ ime ndi o chupu eje-mmọn ime we le ndi o zuo oria ri ichen-ichen. Ikpoho ndini wu Meri hun w'a kpọ onye obodo Mag'dala, hun o chupu eje-mmọn Ɛsa ime e

³ le Juana hun Chuza di e wu onye-isi orun ime ogwa Herodu, le Suzana, lezi ikpoho ndi-ozo bu oda hun gi ihien we e yeni Jesu le umu-azuun a Ɛka.

Ilu Jesu Gi Onye-ugbo Ta

(Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

⁴ Ndi bu oda no ri a gha obodo ri ichen-ichen a bia d'e kunrun Jesu. Ogen igunrun hi-ogbe gi gbakikomeguu. Jesu no ta ni we iluni:

⁵ “O nwon onye-ugbo hun jen d'a gha mkpuru a. K'o don ri a gha mkpuru ime ugbo, ndi hụ ime we a danye okp'uzo, we no zogbu e, nnunu no ripu a.

⁶ Ndi hụ ime we a danye elu omuma, ogen we gi pupuha, a kpou we nkun, makeni e nwen we mirin.

⁷ Mkpuru ndi hụ ime we a danye ime ogun—we le ogun hụ e suepuha, ogun no dungbu we.

⁸ Ndi hụ ime we a danye ezigbo ali, e pu we, sue, mi mkpuru mmagi-mmagi, mirude uzo ogun-isen.” Ogen o gi kuguu ihienni, o no wesi olu elu, si, “Onye nwon ntin o gi a nu ihien, 'ya nu!”

Ihiẹn Haiñ O Gi Rị A Ta Ilu
(*Mat 13.10-17; Mak 4.10-12*)

⁹ Ụmụ-azụn Jesu nọ sị a kọwa ilu hụ.

¹⁰ 'Ya ọ nọ sị wẹ, “Osolobue e yegụọ unu oghere imarin ihien-mini risonme Ali-eze Osolobue, kale, nke ndi ozọ wu ilu-ilu, ilu-ilu, keni ọ wuru ni, ‘Wẹ hụ e lee ile, kanị ari w'a hụn, wẹ hụ a nụ, kanị ari w'a ghota.’ ”

Jesu A Kọwa Ilu Onye-ugbo
(*Mat 13.18-23; Mak 4.13-20*)

¹¹ Jesu nọ sị, “Onwan wu nkowa inu hụ: Mkpuru hụ wu oku Osolobue.

¹² Mkpuru ndi hụ danye okp'uzọ wu ndi hụ nunị, kanị, Ekwensu a bia d'e wefu ozi wẹ nụ ime obi wẹ amamgbe wẹ e kweri, nwon nzuopuha.

¹³ Mkpuru ndi hụ danye elu omuma wu ndi hụ nụ ozi hụ, gi ighoghọ nabanhan a. Kanị enwe wẹ nkpogun—o jennini ime obi wẹ; w'e kwerihu ekere ogen, kanị nlele bia, a danpu wẹ.

¹⁴ Mkpuru ndi hụ danye ime ogun wu ndi hụ nun'a—kanị, ebe wẹ biko elu, uhue le aku-le-uba* le ihien a suo usuo ri uwani a kpangbu wẹ, mkpuru wẹ akazini.”

¹⁵ “Mkpuru ndi hụn danye ezigbo ali wu ndi hụ nụ oku hụ, gi obi wẹ ile nabanhan a, kwonkenme e, dikennme ndidi—d'e ru ni a mipuha wẹ mkpuru.”

Ukpe Wẹ Gi Afere kpume
(*Mat 4.21-25*)

---

* **Isi Nke Ɛsatọ:14** “**Aku-le-uba** ke wẹ ka a kpọ, kanị İka a kpọzi a efee.”

16 “Ihian ara mụye ukpe, gi ihien kpume ẹ mọbu ru a ye okpuru beidi. Kama, w'e bu ẹ e che elu obu-ukpe, keni ndi ri a banhanni legha ụzọ.”

17 “Makeni, o nwonni ihien owule zuerini hun jenkoleni d'a puha ifon; o nwonni ihien owule we kpume hun jenkoleni d'a wa.”

18 “Kpachanpu ni nwan enya ihien unu gi ihien unu ri a nu e me; makeni ndi hun nweni gi ẹ run orun ke we sikọ d'e yecheni; kale, ndi hun nwonleni ihien we gi nke we run, we sikọ d'a napude we hun nta we nwon.”

Nne Le Umune Jizosi

(Mat 12.46-50; Mak 3.31-35)

19 Ya nne le umune Jizosi no bia d'e kunrun ẹ, kale asani we ẹka nochime ẹ make igunrun hu ri ebenu.

20 Onye ohu no si Jizosi, “Nne i le umune-ikennyeturu ezi e che; we cho ni we hun i.”

21 Jizosi no si we, “Ndi hun a nu oku Chuku e gi ẹ e bi—uwe wu nne m le umune m!”

Jesu A Kusị Ebi

(Mat 8.23-27; Mak 4.35-41)

22 Uhuohin ohu, Jesu le umu-azuun a no banye ime ugbo-mirin, o no si we, “Ni enyi fetu ni azuun hun-ebọ.” Ya we no jenne.

23 Ebe we nyanko, uran no buru Jizosi. Idumuzi, ebi no kpoma mirin hu, mirin no junme ime ugbo, nke wu ni we ile no ri eje-onodi.

24 Umu-azuun a no jenneburu ẹ, kpotien ẹ, e yi oro, a si, “Onye-nwonni-enyi! Onye-nwonni-enyi! Enyi e d'a nwun!” Jizosi no tenhin, jugbo ebi hu le ebiri-mirin hu; we ile no kusị, ebe ile no me rajuu.

25 'Ya ọ nọ sị ụmụ-azuun a, “Elebe ke okukwe unu ri?” Kani ọ tu we ɛnya, tu we egun; we nọ juma ibe we, “Onye wukwo nwan okennyeni? O yede ebi le ebiri-mirin iwu, a gbaye w'e!”

Jesu A Zuọ Onye Eje-mmọn Rị Ime Ɛ
(*Mat 8.28-34; Mak 5.1-20*)

26 'Ya we nọ ru obodo Gadara hun bu ihun zinme Galili.

27 Hun Jesu gihu gha ime ugbo hidan ye mkpenren mirin hu, 'ya okennyeh ohu eje-mmọn ri ime e nọ bia d'e kunrun e, okennyeh ahun wu onyeh obodo hu.

O tekemeke okennyeheni yibeme ekwa; a ra nodi ime ulo—ikpekpe k'ọ nodi.

28 Mgbe o gi hun Jesu, ọ nọ do bepụ oro, dan ni Jesu ali; gi ndun ile o nwe yi, “Jesu, Nwa Chuku-Kachanrinni! Kini ke i cho n'i gi m me? Dodo, eyekwole m afunfun!”

29 O ku ihienni makele Jesu a gwaguọ eje-mmọn hu 'ya gha ime e pu. (Eje-mmọn hu e kwondon e mbu-le-ebọ: o kwondon e, osuon'a ni we kpoma a egan oku le eka—chedon e, o siko d'e tibepu egan ndi ahun, eje-mmọn hu e nurun e si ime ofia le ebe ihian bileni.)

30 Jesu nọ sị a, “Ki wu efan i?” 'Ya ọ nọ sị, “Efan m wu 'Igunrun.’ ” O za enina makeni eje-mmọn bu oda jun ime e.

31 Eje-mmọn ndi hu nọ rịọ Jesu y'a chule we ye ime Abisi, Eje-mgbugbu hu migbu enwen e ri ali-mmọn.

32 O nwon igunrun ezin bu oda ri nkpotu-oke nokunme ebahun a kpa nni. 'Ya ke eje-mmọn ndi

hụ nọ rịọ Jesu 'ya nị wẹ banyesọnme ime ezin ndị hụ. Jesu nọ nị wẹ banye.

³³ 'Ya eje-mmọn ndị hụ nọ gha ime okennyẹ hụ pụha, banyesọnme ime ezin ndị hụ. 'Ya igwee ezin hụ ile nọ kpọtụ oke hụ, zụnban ime mirin Galili hụ, ragbu enwẹn wẹ.

³⁴ Ogeñ ikennyẹ ndị hụ rị e du ezin ndị hụ gi hụn ihien menị, wẹ nọ gbapụ, weri oku hụ ghagbame ime obodo hụ ile lẹ umụ-alị ndị rịsọnme ẹgbere ahụ.

³⁵ 'Ya ndị bu ọda nọ pụha d'a hụn ihien menị. Ogeñ wẹ gi ru ebe Jesu rị, a hụn wẹ okennyẹ ahụn eje-mmọn ndị hụ gha ime ẹ pụ k'ọ nọdị alị ẹhụ ụkụ Jesu: o yihụ ẹkwa; uche ẹ e zu oke; egun nọ tuma wẹ.

³⁶ Ndi rị ebahụn ogeñ ihienni gi me nọ gwa ndị hụ ke okennyẹ hụ dọn dịnhin.

³⁷ 'Ya ndị Gadara lẹ ẹgbere ahụn ile nọ sị Jizosị 'ya gha ebẹhụ pụnị wẹ, makeni egun rị a tū wẹ ọda-ọda. 'Ya Jizosị nọ banyezi ime ụgbọ mirin hụ, kin-azụun.

³⁸ Okennyẹ hụ eje-mmọn ndị hụ gha ime ẹ pụ nọ rịọ Jizosị n'ọ nị a sọnme ẹ, kanị Jizosị nọ zipu a, sị a,

³⁹ “Lashi iwe unu d'a gwa wẹ oken-ihien Osolobue menị i.” Ya okennyẹ hụ nọ jenme, ghasọnme ebe ile ime obodo hụ, kukọ ihien hụ Jizosị me n'e.

*Jesu Lẹ Okpoho Ihien Rị A Gba Lẹ Nwata Nwunni
(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)*

⁴⁰ Ogeñ Jesu gi gha alị ndị Gadara kinhen, igun-run ihian rị ebẹhụ nọ nabanhan a, makeni wẹ ile rị e che ẹ.

41 Ebehu ke okennyẹ ohu w'a kpọ Jairoṣi nọ bịa; okennyeni wu onye ohu ime ndi-isi ulo-ofufe we. O nọ dan ni Jesu ali, riọ a n'ọ bịa iwe e,

42 makeni akpu nwa okpoho ohu o mu hun wu ihien nọ ke nwa ahua mmebuo ri a nwunhun. Ogen Jesu gi jenko, igunrun ihian hu a fufa a.

43 O nwon okpoho ohu ihien ri a gba kete ahua mmebuo ri ime igunrun ahun; ihien ile o nwon a guchanringuo hun o gi e jen eka ndi dibie, kanị o nwonni onye hun saeka zuon'a.

44 O nọ ghaha ibe azuun Jizosi metu ntin-ekwa Jizosi eka, ihien ri a gban'a nọ kusị ozigbo.

45 Ya Jizosi nọ si, "Onye metu m eka?"

Ogen we ile gi ghorị ni ele we, Pita nọ si Jizosi, "Di-nwonnienyi, ihian ile fihunme i ma, a fufa i!"

46 Kanị Jizosi nọ si, "O nwongho onye metu m eka. A maringho m ni o nweole iken gha ime m pu."

47 Ogen okpoho hu gi hun a n'ọ sako eka zueri, o nọ puha—ehu hu a ma a nni; o nọ dan ni Jesu ali, nọ id'anya ndi ri ebehu gwa a ihien hain o gi metu a eka le k'o don dnhin ozigbo.

48 Jizosi nọ si, a, "Nwa m, okukwe i e meguo i ri mma. Lama, udon 'ya ri n'i."

49 Ogen Jizosi gi ri e ku ihienni, onye ohu nọ gha iwe onye-isi ulo-ofufe hu bia d'a si a, "Nwa i a nwunhunguo; eyezile onye-nkuzi nsongbu."

50 Ogen Jizosi gi nu a, o nọ si Jairoṣi, "Atule egun; nwehu okukwe; o jenko d'a dnhin."

51 Ogen Jesu gi ru iwe Jairoṣi, o ninị onye owule son e banye ime ulo hu wezuka Pita le Jonu le Jemisi lezi ndi mu nwata hu.

52 Wẹ ile ri ebahun hu a kwan, e goo nwata hu. Kani Jesu no si we,

“Akwanzile ni; nwata hu anwunni, o rihu uran!”

53 Wẹ no muma Jizosi emu, makeni a maringwo we ni nwata hu a nwunhugwo.

54 Kani Jizosi no kwondon nwata hu eka, si, “Nwata, lihi oto!”

55 Mmon nwata hu no kinhen, o no rizi ndun; 'ya o no lihi oto ozigbo. Jizosi no si we ye nwata hu ihien-oriri.

56 O tu ndi mun'a enya oda-oda, kani Jizosi no si we agwakwole onye owule ihien men.

Isi Nke Iteneji

Jesu E Zipu Umụ-azuun Mmēbuo Hu (Mat 10.5-15; Mak 6.7-13)

1 Jesu no kpokikome umu-azuun a mmebuwo hu, ye we iken hun eje-mmom ile e gi ri okpuru we le hun we e gi gworo.

2 Ya o no zipu we keni we jen d'e zi ozi Ali-eze Osolobue leni we jen d'a zuo ndi emu ri a ku.

3 O no si we, “Ewerile ni ihien owule unu jenkoni; ke okpo, ke ekpa, ke ihien-oriri, ke egbo; ewerile ni ekwa ozoro che ni hun unu yi.

4 Ulo owule we no nabanhan unu, nodi ni ebahun d'e ru mgbe unu gha obodo hu pu.

5 Ebe owule we noleni nabanhan unu, unu pukoni obodo hu, kpukpupu ni ejan ri unu uku n'o wuru ihien we gi shiagbu we eri.”

6 Umụ-azuun hu no jenne, a ghasonne we umu-ali ile ri ichen-ichen, e zi ozio, a gworo orio ebe ile we ru.

Obi Eruzini Herodu Ali
(Mat 14.1-12; Mak 6.14-29)

⁷ Ogen Herodu, hun ri a ki azuun Galili, gi nu ihien ile ri e meni, obi eruzin'e ali. Makeni o nwe ndi ri a si ni Jonu hun e me mirin-Chuku a ghaguo onwun lihi;

⁸ ndi hu ime we si ni Elaija a puhaguo; ndi hu ime we si ni onye ohu ime ndi-amuma mbu e lihiguo.

⁹ Herodu no si, "E bepuguo m Jonu isi; onye wuzi nwan onyeni m ri a nu otiti e?" "Ya o no choma n'o hun Jizosi.

Jesu E Ye Igunrun Hi-ogbe Ihien-oriri
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Jon 6.1-14)

¹⁰ Ndi-ozu hu pu-ichen a luaha, we no gwa Jesu ihien ile we mesonme ebe we jen. O no gi nzuzue weri we pu, we no si obodo w'a kpọ Besaida.

¹¹ Kanị ogen igunrun ndi ahun gi nu a, we no rusonme e. O no nabanhan we, gwa we oku Ali-eze Osolobue, zuo ndi hun cho nzuori.

¹² Ogen anwun gi roma, umu-azuun a mmebuo hu no bia d'e kunrun e, si a, "Si igunrunni lama, ni we jen obodo ndi me ekere-ekere le ali-ofia ri egbereni d'a chori ihien we siko d'e ri le ebe we k'a ranhin, makele o nwonni onye bi ebeni enyi ri."

¹³ Kanị Jizosi no si we, "Unu le enwen unu, yeni we ihien we jenkọ d'e ri."

We no si a, "Ogbe-bredi isen le azun ebuo suo ke enyi nwon—mmani i cho ni enyi jen d'e non ni igunrunni ile ihien-oriri."

¹⁴ Makeni we ri ihien rike ikennyē ogun-iri-kwasinnu-mmebuo (hun wu nnu-uku isen). "Ya o no si

umu-azuun a, “Donmesonme ni we okudu-okudu—ihi en nọke mmadu iri-kwasị-ogunnaị nọdisonme okudu-okudu.”

15 Umu-azuun a nọ me k'o ku, we nọ si ndi hu ile nọdisonme ali.

16 Jesu nọ weri ogbe-bredi isen hu le azun ebuo hu, o lee enya elu-igwee, ye Osolobue ekele, 'ya o nọ bebe we, weye umu-azuun a ni we kesonme ni igunrun hu 'ya.

17 We ile nọ rijunchanrin efo. We nọ kponkikome hun hoduni, o nọ jun ukpalị mmebuo.

Pita E Ku Onye Jesu Wu

(Mat 16.13-19; Mak 8.27-29)

18 Uhuohin ohu, Jesu suo nodi e me ekpere. Umu-azuun a suo nokunme e. O nọ ju we, si, “Onye ke we si ni iya ke m wu?”

19 We nọ si, “Ndi hu ime we si ni i wu Jonu hun e me mirin-Chuku; ndi hu ime we si ni i wu Elaija; ndi ozo si ni onye ohu ime ndi-amuma mbu a ghaguo onwun lihi—ni iya k'i wu.”

20 O nọ nwan si we, “Onye ke unu le enwen unu si ni iya ke m wu?” Pita nọ za, si, “Iyu wu Kraisti Osolobue, Onye Hu Osolobue Tume.”

Jesu E Ku E N'o K'a Ta Afunfun, Nwunhun, Lihizi

(Mat 16.20-28; Mak 8.30–9.1)

21 'Ya Jizosi nọ dokenme we eka-ntin, si we agwakwole onye owule ihienni.

22 O nọzi si we, “Nwa nke Ihan jenko d'a tariri oken afunfun eka ndi-isi le ndi-isi nchu-ejan le ndi-nkuzi Iwu. We sikọ d'a ju a, gbu e—kale, nke akp'ohin eto Osolobue sikọ d'a gha onwun weli e.”

23 O nọ sị wẹ, “Onyẹ ọwụlẹ chọ n'o sọnmẹ m, 'ya jụ enwẹn ẹ, buru obe* ẹ ụhụọhịn ile, sọnmẹ m.

24 Makeni onyẹ ọwụlẹ chọ n'o ghe isi ẹ, isi ẹ a tọ a; kani, onyẹ ọwụlẹ hụn gi ufiri m tuhu ndun a jenkọ d'a zuọpụha a.

25 Elee erere k'ọ ban ni ihian, ọwụni o nwonchanringu ụwa ile, 'ya lẹ enwẹn ẹ e tuhu?”

26 “Makeni, onyẹ ọwụlẹ hụn mẹ ifenren mme lẹ oku-ọnu m, onyẹ hụ kẹ mme wu Nwa nke Ihian sikọ d'e mezi ifenren ẹ ogen m jenkọ d'e gi gi ogho m lẹ nke Chuku-Nedi lẹ nke ndi mmon-ozu nsọ bia.

27 M ri a gwa unu ezioku, ndi hụ ime ndi turu ebeni anwunko d'e ru ni a hụn wẹ Ali-eze Osolobue.”

Jizosi E Nwonhuto

(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)

28 O ri ihien rike akpu-uhuohin esato Jesu kuguu ihien ndini, o nọ weri Pita lẹ Jonu lẹ Jemisi si elu ugu d'e mē ekpere.

29 K'ọ ri e mē ekpere, ihun ẹ nọ nwonhuto, ekwa a nọ nwunmē nke ochan, gbukepuma.

30 Idenmizi 'ya lẹ ikennyẹ ebuo nọ kumē oku. Ikennyẹ ndi ahun wu Mozizi lẹ Elaija;

31 wẹ gi ogho pu-ichen puha; wẹ lẹ Jizosi ri e ku oku ụla o jenkọ d'a la ghaghani onwun o k'a nwun ime Jerusalem gi mezu uche Osolobue.

---

* **Isi Nke Itenei:**23 Ogen ahun, ndi Rom e gi obe wẹ gi osisi memē e gbu onyẹ wẹ ma ikpe-onwun. Onyẹ hụ e buru obe ẹ, sọnmẹ ndi-agma hụn jenkọ d'a kpogbun'ẹ. Wẹ kpomaguu a elu-obe, a nodi wẹ ebefu e che nche d'e ru n'ọ nwunhun.

³² Ẹnya uration ri e me Pita le ndi 'ya le we nodi oda-oda, kani ogen uration gi fon we enya, we no hun ogho Jizosi, hunzikwo ikennye ebuo ahun turuye ni ne.

³³ Hun ikennye ebuo hu gi latoko Jesu, Pita no si Jesu, “Di-nwonni-enyi, o rika mma ni enyi nodichanrin ebeni! Ni enyi tun odu eto: nke i wu ohu, nke Mozizi wu ohu, nke Elaija wu ohu.” (O marin ihien o ri e ku, kaka!)

³⁴ Ogen o gi ri e ku ihienni, orukpu no puha d'e kpume we; egun no tuma umu-azuun a ndi hu ogen orukpu hu gi ri e kpume we.

³⁵ Olu no gha ime orukpu hu si, “Onwan wu Nwa m, Onye hun m hori—gon ne ntin!”

³⁶ Mgbe olu hu gi kuguu, Jesu suo ke we hunzi.

Umu-azuun a eto hu ekupuhadeni oku ihienni we hun ogen hu we gi hun a; agwan we onye owule ihien we hun.

*Jesu A Zuọ Nwata Okennyẹ Eje-mmọn Rị Imẹ E
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-29)*

³⁷ Eki e fon, ogen Jesu le umu-azuun a eto ahun gi gha elu ugu hu hidan, igunrun hi-ogbe no kunrun Jesu.

³⁸ Okennye ohu no gha ime igunrun hu yi oro, si, “Onye-nkuzi! Dodo, lee nwa m—iya suo ke m mu!”

³⁹ O nwe eje-mmọn e kwondon ne: o me a dolepọ oro, ufọfọ a puhama a onu; o ru a ehụ; a ra yen'e efe!

⁴⁰ M rịọ umu-azuun i we chupu a, asani we eka.”

⁴¹ Jesu no shari, si, “Eje-agbo nwonleni okukwe ke unu wu! Nani ke mme le unu jenko d'a nobiehan?! Elee ogen ke m k'e dinruni unu ndidi?!”
Ya o no si okennye hu, “Wehe nwa i ebeni.”

⁴² Oge nwata-okennyè ahun gi pùla, eje-mmòh hù nò kwantuzi è, dọma a, kanị Jesu nò jùgbò eje-mmòh hù, zuò nwata hù, we è ye nedi è.

⁴³ Ikenni hi-ogbe Osolobue kpa nò tų ndi hù ile enya.

*Jizos' E Kuzi Oku Onwun A
(Mat 17.22-23; Mak 9.30-32)*

Kè ihien ile Jesu ri e me rikwo a tų ihian ile enya, o nò si umu-azuun a,

⁴⁴ “Azokwole ni ihienni m jenkò d'a gwa unu kikenni: We sikò d'e re Nwa nke Ihian ye ndi ihian.”

⁴⁵ Kanị umu-azuun a aghotani ihien o ri e ku. We zueme ni we iya, amangbe w'a ghota a—bu egun anini we ju a ihien o gi è ku.

Onye Kacharin Ibe E

⁴⁶ Oge ohu, umu-azuun Jesu nò dọma oku onye hun jenkò d'a kacharinni ime we.

⁴⁷ Jizosi a maringwo ihien we ri e ro ime obi we, 'ya o nò weri nwa-ndu ohu, w'e wuzo ehụ a,

⁴⁸ si we, “Onye owule gi ufiri efan m nabanhan nwata nò enina nabanhan m, bu onye hun nabanhan ni m nabanhan onye hun zini m. Make ni onye hu kacharin ekere ime unu ile, iya wu onye hun kacharinni.”

*Onye Ghaleni A Nokin Unu Uzo Ri Azuun Nke Unu
(Mak 9.38-40)*

⁴⁹ Jonu nò si Jizosi, “Di-nwonnienyi, enyi hun okennyè ohu ri e gi efan i a chupu eje-mmòh, enyi nò si a kusi a, make ni ele onye itu enyi.”

⁵⁰ Kanị Jesu nò si 'ya le umu-azuun ndi ozo, “Akusile n'a, make ni onye owule ghaleni a nokin unu uzo ri azuun nke unu.”

Obodo Ju Jesu

⁵¹ Mgbe ogeṅ hụ wẹ jẹnkọ d'e gi we Jizọsị si elu-igwee gi rumẹ, ọ nọ kwademẹchanrịn obi ẹ jẹnme Jerusalem, o leni ẹnya azuṅun.

⁵² O nọ zi ndi-ozị buru n'ẹ ụzọ. Wẹ nọ banye obodo ohu rị ime Sameriya d'a kwademẹ n'ẹ ihien.

⁵³ Kani ndi rị ebẹhụ anabanhann'a makeni Jerusalem ke ẹnya a rị.

⁵⁴ Ogeṅ ụmụ-azuṅun a wụ Jemisi le Jọnu gi hụn ihienni, wẹ nọ si, “Di-nwọnni-enyi, y'a chọghọ ni enyi gha elu-igwee kpọtu okun n'o ripu wẹ [ke Elaija dọn me]?”

⁵⁵ Kani Jesu nọ gbehuto, jughọ wẹ, [si, “Ụnụ amarin ụdi obi unu nwon!][†] [Mme wụ Nwa nke Ihian abiani d'e tikpo ndun ihian, kama, m bia d'a zuopuha we].”

⁵⁶ Ya le wẹ nọ si ali ọzọ me ekere.

Ndi Hu Chọ Ni Wẹ Sọmme Jizọsị (Mat 8.19-22)

⁵⁷ Ogeṅ wẹ gi jẹnkọ, okennyẹ ohu nọ si Jesu, “M k'e sọn i ebe ọwule i jẹnkọ.”

⁵⁸ Jesu nọ si a, “Ufu nwon okporo ebe w'e bi; nnunụ nwonzikwọ ekuu; kani mme wụ Nwa nke Ihian enwon ebe m'e buche isi m.”

⁵⁹ Jesu si okennyẹ ọzọ, “Sọmme m.” Kani okennyẹ hụ nọ si, “Di-okpa, ni m bu ụzọ jẹn d'e liguu nedi m.”

⁶⁰ Ya Jesu nọ si, “Hapu ndi nwunni ni wẹ li ndi nke wẹ nwunni. Iyụ nwen, jẹnme d'e zi ozi Ali-eze Osolobue.”

[†] **Isi Nke Itenei:55** mọbu: “ụdi Mmọn unu wụ nke ẹ”

⁶¹ Onye ọzọ sịzi, “Di-ọkpa, m jenkọ d'e sọn i, kale, nị m buguụ ụzọ jẹn d'a sị ezi-le-ulo m, ‘Nodi nị ohunma.’”

⁶² Jizosị nọ sị a, “Onye ọwụle hun e bucheguụ ẹka ọrụn e lee ẹnya azuun, efuruni Ali-eze Osolobue.”

Isi Nke Iri

Jizosị E Zipu Mmadu Mmẹbuo-kwasị-ogun-eto Ozo

¹ Onwan e meguu, Di-nwonni-enyi nọ hori ikennyẹ mmẹbuo-kwasị-ogun-eto ndi ozo. O nọ zipu we mmadu ebuo-ebu, nị we buru n'e ụzọ jẹn obodo ile le ebe ile 'ya le enwen e jenkọ d'e jẹn.

² O nọ sị we, “Thien-ugbo we jenkọ d'a gho ebuke, kanị ndi jenkọ d'a ghon'a ebuni oda. Me ni nwan ekpere rịo onye nwon ugbo n'o zi ndi ọrụn d'a ghon'a ihien-ugbo e.

³ Jemme ni! Lee e, m ri e zipu unu rike atunrun e ye ime igunrun eworo*.

⁴ Ewerile ni ego; ebule ni eka; ewerile ni akp'uku; akusile ni ụzọ d'e kele onye ọwule.

⁵ Ulo ọwule unu banye, bu ni ụzọ kele, si, ‘Udon 'ya ri nị uloni.’

⁶ Omeni onye udon ri ulo hu, udon unu a noyen'e; kanị, omeni o nwonni onye udon rin'a, udon unu e kinhen ni unu.

⁷ Nodi nị ulo ohu ahun ndi rin'a nabanhan unu, e ri, a ra ihien ọwule we ye unu, makeni o furu nị we ku ndi ọrụn ugwo. Akwahunmele ni.

⁸ Obodo ọwule unu banye, nị a nabanhan we unu, ri ni ihien ọwule we ye unu;

---

* **Isi Nke Iri:3** Griki: wofu

⁹ zuo ni ndi emu ri a ku ime obodo hu; si ni ndi ri n'a, 'Ali-eze Osolobue a riguo nsue.'

¹⁰ Kanị obodo owule unu banhan ni anaban-hanni we unu, shi ni ogbara-ogbe, unu a nodi ebehu si,

¹¹ 'Ke ejan obodo unu hun ri enyi uku, enyi ri e tichanpu a atoni unu n'o shiagbu unu eri. Kanị, nyanhan ni ni Ali-eze Osolobue a riguo nsue!'

¹² M ri a gwa unu ezioku, o jenko d'a ri ni *eje-ali* ahun wu Sodom nfe Uhuohin Okinkin-ikpe kari obodo hu!"

*Jizosi A Ban Ni Obodo Ndi Hu Kwerileni Mban
(Mak 11.20-24)*

¹³ "Oken nsongbu jenko d'a ri ni ndi obodo Kora-razin! Oken nsongbu jenko d'a rizikwo ni ndi obodo Besaida! Makeni, omeni ime *eje-ali* wu Taya-le-Sidonu ke we no run orun-atumenya ndi hun we run ime unu, nke o teke ndi Taya-le-Sidonu roghariguu, yiri ekwa-ahio, buo ntun kpu enwen we, nodi ak-pakali—gi ghosi n'e roghariguu we!

¹⁴ Unu jenko d'a takari ndi Taya-le-Sidonu afunfun Uhuohin Okinkin-ikpe."

¹⁵ "Nke unu ndi obodo Kapanom, unu ro ni we siko d'e busi unu elu-igwee? Mba! We jenko d'a tutu unu ye ali-mmom!"

¹⁶ O no si umu-azuun a, "Onye owule gon unu ntin ri e gon m ntin; onye owule ju unu ri a ju m; onye owule ju ni m ri a ju onye hun zihen m."

Ndi hu Jesu Zipu A lua

¹⁷ Omegu, ikenny mmebuo-kwasigun-eto hu no gi oken ihoghoh lua. We no si, "Di-nwonnienyi,

ke eje-mmọn rị ichen-ichen humeni enyi isi hun enyi gihu gi efan i gwa we oku!”

¹⁸ Jesu no si we, “A hungho m ke Ekwensu gha elu-igwee dan ‘nwaịn!’, rike ebe amuma no be.

¹⁹ Lee e! E yeole m unu iken hun unu e gi zo agwo le akpi oku ghafe, lezikwo hun unu e gi meri iken ile Enenren hu nwon—o nwonni ihien siko d'a ru unu ehụ.

²⁰ K'osilerị, egile ni ifiri ni eje-mmọn hume ni unu isi ghoghọ, ka ghoghọ ni makeni e deyegwo we efan unu ime elu-igwee.”

Jesu A Ghoghọ

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Ogen ohu hu, Jesu no ghoghọ ime Mmọn-nso, si, “Baba, Onye nwon elu-igwee le uwa! M ri e kele i makele 'y'e zuemegwo ni ndi marin ihien le ndi nwe nghota ihien ndini, we we ghosi umu-ndu. Eghere Baba, enina k'i cho no ri.”

²² “Nedi m e bugwo ihien ile che m eka. O nwonni onye marin onye Nwa Osolobue wu wezuka Chuku-Nedi; o nwonzikwoni onye marin Chuku-Nedi wezuka Nwa a—lezi onye owule Nwa a cho no me e marin a.”

²³ Ya ke Jizosi no gbewoto, bu ihun zime umu-azun a, kagwa we, si, “Unu wu ndi we gozi agozi ni enya unu ri a hun ihien ndini unu ri a hun!”

²⁴ M ri a gwa unu, ndi-amuma le ndi nze bu oda a chogwo ni we hun ihien unu ri a hun, ahunni w'a; a chozikwo we ni we nu ihien unu ri a nu, anuni w'a.”

Onye Sameria Hun Me Ohunma

25 Okaa-Iwu ohu bia d'e shini Jesu onyan. O si Jesu, "Onye-nkuzi, kini ke m jenko d'e me ni m nwonhen ndun-itēbite?"

26 Jesu no si a, "Ki Iwu Mozizi ku? Nani i ghota a?"

27 Okennyē hu no za, si, " 'Gi obi i ile, enwen† i ile, iken i ile lezi uche i ile nwe ihien-osusu Di-nwonni-enyi wu Osolobue i'; lezikwo 'ihien ibe i k'a suoriri i ke ihien enwen i don a suo i.' "

28 Jesu no si a, "Y'a zaguo ohunma; me onwan keni i ri ndun."

29 Kani Okaa-Iwu hu cho n'o kuni enwen e ohunma, o no ju Jesu, si, "Onye wu nwan ibe m?"

30 Jesu no za, si, "Okennyē ohu gha Jerusalem jenko Jeriko. O no danban eka ndi ohin, we no napuchanrin a ihien ile o gi, gbama a oto, gbu e ili-nke wu ni o hodu ekere n'o nwun, we no la a to uzo.

31 O no nwan me ni onye nchu-ejan ohu ghako uzo hu; kani, ogen o gi hun okennyē hu, o no ghakpen e.

32 Erira k'o gi mezikwo ni onye Livai, onye a run ime Ulo-nsọ, ghako uzo hu; o hun okennyē ahun, o nozi ghakpen e.

33 Kani, ogen onye Sameria ohu hun ghako uzo hu jenko ali-ihian gi puha ebe okennyē hu ri, hun a, omiken e no me e.

34 O no jen d'e kunrun e, hu uden le manya yesonme ebe ile o ru ehio, kenmechanrin a we ile. Onye Sameria hu gi anyinnyan—o no bu okennyē hu che enu anyinnyan hu, we okennyē ahun si ulo ndi ijen a nodi, no ebehu lefu a enya.

† Isi Nke Iri:27 umē ndun

³⁵ Ogen eki gi fon, o no wepuha egbo orun akpu-uhuhin ebuo, ye onye hun e lepu ulo ndi ijen hu enya, si a, 'Dodo, lepu a enya; m kinhen, a kukin mi ihien hoduni hun i gi lepu a enya.' "

³⁶ Ya Jesu no nwan si onye-nkuzi Iwu hu, "Ki ro? Onye ime mmadu etoni henrin ibe okenye hu danban aka ndi ohin?"

³⁷ Onye-nkuzi Iwu hu no za, si, "Onye hun me ne efoma." Ya ke Jesu no si a, "Jenme nwan d'e me erira."

Jizosi A Bia Iwe Mata Le Meri

³⁸ Ogen Jesu le umu-azuun a gi jenko, we no banye obodo ohu me ekere. Okpoho ohu efan a wu Mata no nabanhan a iwe e:

³⁹ Mata nwe nwe-ekpoho efan a wu Meri, hun nodi ali ehụ uku Di-nwonna-enyi, e gon ntin ihien o ri e ku.

⁴⁰ Kani, Mata asani aka nodi make orun bu oda o ri a run mmulo; 'ya o no bia d'e kunrun Jesu, si, "Di-nwonna-enyi, o nwonna ihien i kpo a ni nwe m la orun ile toni mme suo? Gwa a nwan ya d'e yeni m aka."

⁴¹ Kani Di-nwonna-enyi no za a, si, "Mata, Mata! I ri e hue uhue, e songbu enwen i banyeni ihien bu oda —

⁴² bu ihien ohu suo ri mkpa; Meri a horiguo hun ka mma; anapuko w'a ya."

Isi Nke Mmanai

*Jizosi A Kuzi Ke We Dọn E Me Ekpere
(Mat 6.9-13; 7.7-11)*

¹ Jizọsị rị ebe ohu e me ekpere; oge o gi meguu, nwa-azuu a ohu no si a, “Di-nwonn-enyi, kuzi enyi ekpere—ke Jonu don kuzi umu-azuu a.”

² Jizọsị no si we, “Unu gha e me ekpere, si ni:

‘Baba,

ni we donme efan i nso;

Ali-eze i 'ya bia d'a kima.

³ Ye enyi ihien-oriri siko d'e zu enyi uhuhin-uhuhin;

⁴ Gbaghari enyi njo enyi,

makeni enyi a gbaghari onye owule mejani enyi a gbaghari.

Edubanle enyi ime onwunwan, [ka gbapuha enyi aka Eje-onye hu*].”

⁵ 'Ya Jizọsị no si umu-azuu a, “Ni enyi weri e ni onye ohu ime unu jen iwe owu a ime abali d'a si a, ‘Di-enyi, zinye m ogbe-bredi eto.

⁶ Owu m hun ri uto-ijen rihu a banhan iwe m kikenni, kan enwe m ihien-oriri owule m siko d'e ye e.’

⁷ Ni enyi werizikwo a ni owu i ahun gha ime ulo si, ‘Eyele m nsongbu; a kpokinguo we uto; mme le umu m e dineguo. Asa m aka lihi oto d'e ye i ihien owule.’

⁸ M ri a gwa i ni osuon'a n'o gini ifiri ni i wu owu a lihi ye i bredi, o siko d'e ye 'ye makeni y'a rjoheni.

⁹ 'Ya wu, m ri a gwa i: rjo, i k'e nwonen; cho, i jenko d'a hun; du aka, we siko d'a gunpun'i uto.

¹⁰ Makeni ndi ile hun rjoni jenko d'e nwehen; ndi hun choni jenko d'a hun; we siko d'a gunpuzikwoni ndi ile du aka uto.

---

* **Isi Nke Mmanaj:4** mọbu: eje-ihien

11 Ime unu ile, elee nedi siko d'e ye nwa a agwo o rjo a azun

12 mabu ye e akpi omeni o rjo a ekwan?

13 O me nwan ni unu hun wu ndi-njo ma ye unu unu ihien ri mma, nani ke Nedi ahun ri elu-igwee k'e yehan ndi rjo a Mmon-nsa? O yekariko we?"

Jesu Le Bezibo

(Mat 12.22-30; Mak 3.20-27)

14 Uhuohin ohu, Jesu chupu eje-mmon odin. Ogen eje-mmon hu gi puguu, okennyeh hu o te ri ime e no kume oku. O tukenme igunrun ri ebahun enya;

15 kani, ndi hu ime ndi ri ebahu no si, "Bezibo, hun wu onye-isi eje-mmon ile, 'ya ri e ye e iken o gi a chupu eje-mmon."

16 Ndi ozo no shini Jesu onyan, si a runghosi we orun-atumenya pu-ichen gha elu-igwee bia.

17 Kani Jesu a maringwo ihien we ri e ro, o no si we, "Ali-eze owule kebeni, nwon itu ri ichen-ichen ri a lusan ibe we ogun, jenko d'e henrin ofia; ezi-le-ulo owule ndi ri n'a kebe, a lusan ibe we ogun siko d'a dan."

18 "Ya wu, omeni ali-eze Ekwensu kebe ekebe, nwe itu ichen-ichen ri n'a hun a lusan ibe we ogun, eghan ke ali-eze e e don turu?—bu unu si nwan ni m gi iken Bezibo a chupu eje-mmon.

19 Omeni iken Bezibo ke m gi a chupu eje-mmon, iken onye ke ndi nke unu gi a chupu we? Uwe jenko d'a ma unu ikpe!"

20 "Kani, o me nwan ni iken Osolobue ke m gi a chupu eje-mmon, 'ya wu ni Ali-eze Osolobue e rugwole ebe unu ri."

21 “Owụlẹ dikẹn a kwademẹchanrịngụ ihien ọgụn a, nọdị e che oken-ụlọ a nche, o nwēni ihien jenkọ d'e mē ihien o nwe.

22 Kani, omēni onyẹ ka a ikẹn a maye ẹ ọgụn, mēri ẹ, o jenkọ d'a napuchanrịn a ihien ọgụn ile hụn o gi dọn ẹnya, buru ihien ẹ ile, kesonmē ni ndị ọzọ ya.”

23 “Onyẹ ọwụlẹ rịlẹni azuun nke m rị a lusun m ọgụn; onyẹ ọwụlẹ hụn ghaleni e ye ni m ẹka a kịkwama rị e kponyiya.”

Ihien E Wekinhen Eje-mmọn Wẹ Chupuguu (Mat 12.43-45)

24 “Eje-mmọn ghaguu ime ihian pu, o ghahunmeme ebe mirin rileni, a cho ebe o jenkọ d'a nọdị zu ikẹn. Omēni o hūnni, o sikọ d'a sị enwēn ẹ, ‘M sikọ d'e kin-azuun ụlọ hụ m gha puha.’

25 O kinhen, hūn a ni a zachanguo w'a, donkwamaguu a,

26 o jẹn d'e wehezi eje-mmọn esa ọzọ ka 'ya lẹ enwēn ẹ njọ, a bia wẹ d'e biri ebẹhụ. Onọdị onyẹ hụ a ka njọ kari kẹ ọ rị mbụ.”

Ndị Wẹ Gọzi Agozi

27 Ogen Jesu gi rị e ku ihienni, okpoho ohu rị ime igunrun hụ nọ gha ebahun sị a, “Efo mun'ị lẹ eran ị ra wuchanrịn ihien wẹ gọzi agozi!”

28 Kani Jesu nọ sị, “Mba, ngozi wu nke ndi hūn a nū oku Osolobue, e gi ẹ e bi!”

Ihien Mē Onyẹ-amuma Wụ Jona Wụ Ahịma (Mat 12.38-42)

29 Ogen ndi rị e ruhe ebe Jizosi rị gi rị e buwaye ọda, o nọ kumezi, sị, “Agboni jọ njọ! Wẹ sị m ghosi

wę ahịma pụ-ichen, kanị o nwonni ahịma ọwụle pụ-ichen wę jenkọ d'a ghosị wę wezuka ihien me onye-anuma wu Jona.

³⁰ Ke Jona don wu ahịma ebe ndi Ninive ri, erira ke Nwa nke Ihian jenkọ d'a wu ahịma ebe agboni ri.

³¹ O ru Ogen Ichin-ikpe, eze-okpoho ali Shiba, ali hu ri azuun ndidan-mirin, jenkọ d'e lihi, shiagbu agboni eri. Makeni, o gha ali hu tegbu enwen e bia d'e gon ntin amamihien Solomonu—bu onye ka Solomonu ri nwan ebeni.

³² O ru Ogen Okinkin-ikpe, ndi Ninive jenkọ d'a puha osheri, ma ndi agboni ikpe, makeni we roghari eroghari ogen we gi nu ozi Jona zi—bu onye ka Jona ri nwan ebeni!”

*Ukpe Hun Ri Ehu
(Mat 5.15; 6.22-23)*

³³ “O nwonni onye hun a muye ukpe e bu e e zueme mobu e bu e che okpuru afere. Mba, w'e buto a elu obu-ukpe—keni onye owule banhanni gi e legha uzo.”

³⁴ “Enya i wu ukpe ri i ehụ. Omeni enya i ri mma, ukpe jenkọ d'e junchanrin i ehụ. Kanị omeni enya i a ri mma, ishi jenkọ d'e junchanrin i ehụ.

³⁵ Hunkwo a ni ukpe hun ri ime i ele ishi.

³⁶ 'Ya wu, omeni ukpe junchanrin i ehịu ile, bu o nwonni mkpamkpa owule ri ime ishi, ehụ i ile siko d'e me ukpe-ukpe nọke ebe ukpe nọ e nwunkpu i.”

*Jesu A Jugbo Ndi Itu-Farisi Le Ndi-nkuzi Iwu
(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40)*

³⁷ Ogen Jesu gi kuguu, onye Itu-Farisi ohu no si a bia iwe e d'e du e ri ihien-oriri. 'Ya o no jenne; o no weri onodi a elu teburu ihien-oriri ahun.

38 Oge onye Itu-Farisi hu gi hun ni Jesu a chanchani ehu a ke we don a chan n'o d'e rime ihien-oriri, o no tu a enya.

39 Ya ke Di-nwonna-enyi no si a, "Lee nwan, unu ndi Itu-Farisi a chanchan azuun mkpu le afere unu, kani enya-uku le eje-ihien jun ime unu.

40 Ndi-nzuzu! Ele onye hun mema azuun a memezikwo ime e?

41 Ka we ni nwan ihien ndi hun ri ime e ye ndi igbennye; unu me e, m ri a gwa unu, ihien ile jenkwo d'e nwunchan ni unu.

42 Nsongbu ri ni unu ndi Itu-Farisi! Unu a kusonmede uzwo-ohu-ime-uzwo-iri ihien e me ofe a soro-ke arabasi-minti ke riu ke ihien-akunkun ndi ozwo ri ichen-ichen—bu unu a nato iye onye owule ihien run'e le inwe ihien-osuswo jenni Osolobue—ndini te furu unu k'a gha e me; kani, ele hun unu e gi lato ihien ndi ahun unu a ku."

43 "Nsongbu ri ni unu ndi Itu-Farisi! O soro unu ni unu a nodi isi-ochi ime ulo-ofufe lezi ni we e kele unu ekele pu-ichen ime afia ebe ihian ri.

44 Nsongbu ri ni unu! Unu no ke ili w'a ghafe elu e bu a marin we ni ili ro."

45 Onye ohu ime ndi-nkuzi Iwu no si a, "Onyenkuzi, i gha e ku ihien ndini we, i ri a kparizikwo enyi nwen!"

46 Jesu no si a, "Nsongbu rizikwoni unu nwen, ndi-nkuzi Iwu! Unu e buyesonme ndi ozwo ibu a fu orun obubu, kani unu le enwen unu ara tinpude mkpinsin-eka ohu yeni we eka bu ibu ndi ahun.

47 Nsongbu ri ni unu! Unu a tun ili ndi-amuma hu ndi nedi unu kani gbu —

48 hụn ụnụ gi a ghọsị nị ụnụ kwadon ihien ndi nedi ụnụ me—makeni, uwe gbu ndi-amuma, ụnụ nwen nọ tun ili ndi-amuma ahun we gbu.

49 Ufiri ihienni ke Osolobue gi gi Amamihien e si, 'M jenko d'e zijen ni we ndi-amuma le ndi-ozu puchen: we jenko d'e gbu ndi hu ime we, kpokpo ndi hu ime we' —

50 keni we ju agboni ukwere edeke ndi-amuma ile we gbu kete w'e kele uwa —

51 ghakwori edeke Ebelu d'e ru edeke Zekaraya we gbutu Ulo-nsọ, egbata Ukpo nchu-egan le Ebehurinsọ. Eghẹ, m ri a gwa ụnụ, we siko d'a ju agboni ukwere we ile!"

52 "Nsogbu ri ni ụnụ ndi-nkuzi Iwu! Ụnụ e wepuguo isafin amamihien: ụnụ le enwen ụnụ abanyeni, ụnụ eyeni ni ndi ri a cho ni we banye efe banye!"

53 Ogen Jesu gi ghaguu ebahun pu, ndi-nkuz Iwu le ndi Itu-Farisi no korjama n'a oda-oda, juchanma a onu ihien bu oda,

54 a cho ihien ri a onu, keni we hun ihien we e gi kwondon e.

Isi Nke Mmẹbụọ

Gbakwoni Ni Ihunnai Osọ!
(Mak 10.26-27)

1 Ke mmadu nnu ole-le-ole don ri a gbakikome, nke wu ni we hu a zo ibe we uku, Jizosi no bu uzọ si umu-azuu a, "Kpachanpu ni enya banyeni yisti*" ndi Itu-Farisi—hun wu ihunnai we.

* **Isi Nke Mmẹbụọ:1 yisti:** ihien bredi gi a fu

² O nwōnni Ihien ọwụlẹ kpumēni hụn jenkōlēni d'e kpupu; o nwōnni ihien zuerini hụn jenkōlēni d'a wa.

³ "Ya wu, ihien ọwụlẹ unu ku ime ishi, ihian jenkō d'a nu a ifonrin-ifon; ihien ọwụlẹ unu gunma enwen unu ime-ulo ka-uka ku, ihian siko d'e gi e yi oro elu ulo."

*Onye We K'a Tu Egun E
(Mat 10.28-31)*

⁴ "Ndi ọwu m, m ri a gwa unu, atule ni egun ndi e gbu ehụ sọọ bu o nwōnzini ihien we siko d'a s'eka me kari ohun.

⁵ Kama, ni m ghosị unu onye unu siko d'a tu egun e: tu ni egun Osolobue, onye hūn o me ni o gbuchanrin ehū, o nwōnghozikwọ ikēn o gi a tu ihian e ye okun-mmōn. Eghee, tu ni egun e!

⁶ Ele isen 'ikobọ' ebuọ ke w'e re achu† Kani, Osolobue ara zo ke akp'ohu ime nnunū ndini.

⁷ Ke ntutu ri unu isi, Osolobue a gunguọ a. Atule ni nwan egun: unu ka achu mkpa a ri ebe Osolobue ri—osun'a ni achu bu oda ro!"

*Ikweri Ni Wu Nke Kraisti Le Ighori Ni Y'ele Nke E
(Mat 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ "M ri a gwapu unu ezioku, onye ọwụlẹ nọ id'enya ihian kweri n'ọ wu nke m, mmē wu Nwa nke Ihian jenkō d'a nọ id'enya ndi mmōn-ozī Osolobue kwerizikwọ ni onye hū wu nke m.

⁹ Kani, onye nọ id'enya ihian ghori ni ele nke m, mmē wu Nwa nke Ihian jenkō d'a nọ id'enya ndi mmōn-ozī Osolobue kuzikwọ ni onye hū ele nke m."

† **Isi Nke Mmēbụọ:6** sparo

10 “Ọzọzi, wẹ siko d'a gbaghari onye ọwụle kuja oku mmē wụ Nwa nke Ihian, kanị agbagharikọ wẹ onye ọwụle kuja oku Mmōn-nso.

11 Ogen wẹ jenkọ d'e gi wẹhẹ unu ụlọ-ofufe mọbu ebe ndi hun a kinị mọbu ndi-nze ri d'e kin unu ikpe, ehuekwọle ni uhue ke unu k'a don kinrin onu unu mọbu ihien unu k'e ku.

12 Makeni, ogen hu ru, Mmōn-nso jenkọ d'a kuzi unu ihien furu unu k'e ku.”

Ilu Wẹ Gi Odafin Nzuzu Ta

13 Okennyẹ ohu ri ime igunrun hu no si Jizosi, “Onye-nkuzi, dodo gwa nwene m n'o keye m uku nedi enyi lato ni enyi.”

14 Jizosi no si a, “Owu m, onye tume m onye a hannị unu ebuo enen mọbu onye e keni unu ihien?”

15 'Ya o nozi si wẹ, “Kpachanpukwo ni enya, unu e gbondon enwen unu make udi enya-uku ọwule gha a ri ime ndun unu; makeni, ele ihien ihian nwon wu ezigbo ndun a, osuon'a n'o meke odafin.”

16 'Ya Jizosi no ta ni wẹ iluni: “O nwon okennyẹ ohu wu odafin, hun nwon ali. Ali hu no men'e ihien oda-oda.

17 O no si enwen e, ‘Enwon m ebe siko d'e zu m buto ihien ugbo m. Kinị ke m jenkọ d'e me?’

18 O no si enwen e, ‘Lee ihien m siko d'e me: m k'a totusunme oban m ile, tun ndi kanị wẹ; ebẹhu ke m jenkọ d'e donme oka m le ihien m ndi ozo.

19 Ogen hu, m k'a si enwen m, “Enwen m, y'e nwonguo ihien ile ri mma siko d'e zu i bi ahua bu oda lalani! Eyezile enwen i nsongbu! Ri! Ra! Efo ya suoma i usuo!”

20 Kanị Osolobue no si a, ‘Onye nzuzu! Uhin-hinni ke wẹ jenkọ d'a napu i ndun i—onye jenkọ

nwan d'e nwōnrin ihien ndini ile i buto ni enwen i?' ”

²¹ Igi mekin iluni, Jizosi no si, “Enina k'o ri ni ndi hu a kpatō ni enwen we aku-le-uba kani ele we odafin ime ihien Osolobue.”

Ehuele Uhue, Gi Osolobue Dōn Enya
(Mat 6.25-34)

²² 'Ya Jesu no si umu-azuun a, “Ya ke m gi ri a si unu ehuele uhue ihien unu jenko d'e ri ri ndun mōbu ekwa unu jenko d'e yi.

²³ Ndun ka ihien-oriri; ehiju ka ekwa.

²⁴ Lekpo ni nnunu: w'a ra kun mkpuru mōbu we ihien-ugbo; w'a ra nwon mmughe mōbu oban w'e buto ihien—kani Osolobue hu e ye we ihien-oriri! Bu unu kade mkpa a ri oda-oda kari nnunu!

²⁵ Onye ime unu siko d'a saeka gi uhue o ri e hue gi mgbahunme okuloku ohu tocheni?

²⁶ Omeni y'a s'eka me ihien mehan ntin enina, ki ri nwan e songbuni enwen i banyeni ihien ndi ozō?

²⁷ Lekpo ni ke obobo ofia don e sue: w'a ra nungbu enwen we mōbu kpa ekwa—kani m ri a gwa unu ni, ke eze wu Solomonu eyini ihien owule rihan mma ke obobo ohu ime ndini.

²⁸ Omele Osolobue e yime efifia ihien ri mma enina—efifia hun a ri ebeni tanni, eki fon a tu w'a ye okun, o yimeko unu hun ka mma? Euu, ndi okukwe-nta!

²⁹ 'Ya wu, atole ni e ro ihien unu jenko d'e ri le ihien unu siko d'a ra; esongbule ni enwen unu banyen'e.

³⁰ Make ni, ndi ghaleni e fe Osolobue ime uwa ile a chusonme ihien ndini—bu Nedi unu a maringho ni ihien ndini ri unu mkpa.

31 Kama, chomagude ni Ali-eze e—o siko d'e yezikwo unu ihien ndini we.”

Kpatọ Aku-le-uba Elu-igwee
(Mat 6.19-21)

32 “Umụ-atunrūn m, atule ni egun, makeni o sūọ Nedi unu usūọ n'o ye unu Ali-eze.

33 Repu ni ihien unu nwe, we eghe e ye ndi igbenye, unu e gi uzoni memē ni enwen unu eka hun ghalen e wiwi, wuru ndi nwe aku-le-uba ghalen a guu aguu ime elu-igwee. Ebehu, ohin asako eka ru e; ekika a sako eka ripu we.

34 Makeni, ebe aku-le-uba unu ri, iya ke obi unu jenko d'a rizi.”

Kwademe Ni, Ni Di-nwonna-enyi Lala

35 “Kwademe ni orun; hun n'a ni ukpe unu e nwunsomme;

36 no ni ke idibo ri e che nna we n'o gha oriri agbamehuhuo lua. O lua, du eka, keni unu saeka gunpu n'a uzo ozigbo.

37 O jenko d'a ri ni idibo ndi hu mma omeni nna we a lua, hun a ni we mu enya, kwademe, e che e! M ri a gwa unu ezioku, o jenko d'a si we weri onodi we teburu, o konrin, gi eka a buye we ihien-oriri.

38 O siko d'a ri ni idibo ndi ahun mma owuni ogen o gi lua—o sūọ n'a ni ime abali mōbū igirigi utuntun k'o gi lua—o hun a ni a kwademe guo we!

39 Marinkwo ni ni omeni onye nwon ulo te marin ogen ohin e gi bia, o ke ni a gbukpo iwe e banhan.

40 'Ya wu ni unu le enwen unu jenko d'a kwademeziko, makeni Nwa nke Ihian siko d'a bia ogen unu tuleni enya a.”

*Odibo Furu Wẹ Gi E D'anya Ra Hụn Furuleni?
(Mat 24.45-51)*

⁴¹ Pita nọ sị, “Di-nwōnni-ẹnyi, ẹnyi kẹ ị rị a tų nị iluni ra ị rị a tų nị ihian ile ya?”

⁴² Di-nwōnni-ẹnyi nọ za, sị, “Onyẹ wụ onyẹ-nlepụ-anya ahụn furu wẹ gi e d'anya, hụn marin ihien, hụn nna a tumẹ n'o lehụ n'a idibo rị ulọ a ẹnya, e ye wẹ ihien-oriri wẹ ogen o furu?”

⁴³ O jenkọ d'a rị n'a mma omeni nna a lua, o hụn a n'o hụ e mẹ ihien ahụn o sị a mẹ!

⁴⁴ Ezioku kẹ m rị a gwa unu, nna a ahụn jenkọ d'e we ihien ile o nwẹ che ẹ ẹka lepụ ẹnya.”

⁴⁵ “Kani, omẹlẹ odibo hụ a sị enwẹn ẹ, ‘Nna m e biekezi d'a lua’, o gbumẹ idibo ibe ẹ hodunị ili—kẹ ikennyẹ kẹ ikpoho—e ri, a ra, a ra manya a tų,

⁴⁶ ya wụ nị nna a jenkọ d'a lua idumuzi—uhụohin odibo hụ tuleni ẹnya a lẹ ogen hụn o marinleni. O siko d'a jakika a, we ẹ che ebe ndi nnupu-isi rị.”

⁴⁷ “Odibo hụn marin ihien nna a chọ n'o mẹ, bu o kwademeni enwẹn ẹ n'o mẹ ẹ mọbụ o men'e, wẹ siko d'a fian a mkpinsin oda-oda.

⁴⁸ Kani, odibo hụ marinleni ihien nna a chọ bu o mẹ ihien w'e gi a fian mkpinsin, wẹ jenkọ d'a fian a hụn buleni oda.”

“Thien bu oda kẹ w'a tų ẹnya a ẹka onyẹ wẹ ye ihien bu oda; kani, hụn ka oda kẹ w'a tų ẹnya a ẹka onyẹ wẹ ye hụn ka oda.”

*Jesu E Kebe Ihian
(Mat 10.34-36)*

⁴⁹ “M bịa d'a mu okun ye uwa; k'o rị m, o dunmaguole!

50 Kanị wẹ jẹnk'e gi afunfun meguu m mirin-Chuku; ehụ efuko m d'e ru ni e meguu m ya wu mirin-Chuku.

51 Unu ri e ro ni m bia d'e me ihian ile henrin ohu elu uwa? Mba, ezioku ke m ri a gwa unu, ele iri-ohu kanị nkebe.

52 Gha ogenni jenne, mmadu isen hun ri ezi-le-ulo siko d'e kebe make ufiri m: eto gha a luson ebuo ogun, ebuo hu a luson eto;

53 nedi ihian gha a luson nwa a okenneye, nwa-okenneye hu a luson nedi e; nne gha a luson nwa-okpoho, okpoho hu a luson nne e; nne-di siko d'a gha a luson nwunye nwa a, nwunye ihian jenko d'a gha a luson nne-di e.”

Ighota Ihien Ri E Meni
(Mat 16.2-3)

54 Jizosi no sizikwo ndi hu, “Unu hun ke mirin ri e ru azuun ndidan enya-anwun, unu si ni mirin jenko d'e zue—o zue.

55 Unu hunzi a ni ufere gha azuun ndidan-mirin fehe, unu si ni uwowo jenko d'a ri—o me.

56 Ndi ihunnai! Unu ma ke w'e lee ali le igwere enya e ku ke uhuhin jenko d'a ri; ki hain unu gizileni a saeka e ku ihien ihien ri e me ogenni ri a ghosi?”

Iyu Le Onye Ikpe I Dɔnkwo Egwa
(Mat 5.25-26)

57 “Ki hain unu gileni a marinde ihien ri mma unu jenko d'e me?

58 Lili ma ni iyu le onye-ikpe i don, unu gini d'e ru ogwa, amamgbe o dokpun i ye oka-ikpe, oka-ikpe e we i ye onye ewuru-ogi—o tu i ye ime ulo-ngan.

59 M rị a gwa ị ezioku, i k'a tọ ebahun d'e ru nị y'a hanchanrìn ihien ile wẹ be i—d'e rude ịkọbọ ka ntịn.”

Isi Nke Mmēto

Rogharị! IJụ, Y'a La Ntikpọ

¹ Ogen ohu hụ kẹ ndị hụ ime ndị rị ebẹhụ gi gwa Jesu oku ndị Galili hụ Paileti gbu ebe wẹ rị a chụye ni Osolobue ejan, gi edeke wẹ gwọ ejan ahun wẹ rị a chụ.

² Jesu nọ shịarị wẹ, sị, “Ụnụ ro ni ihien mę ndị Galili hụ ghosị nị uwẹ ka ndị Galili ndị ọzọ ile njo e mę?

³ Mba! M rị a gwa unụ nị omeni unụ lẹ enwen unụ erogharini, unụ ile sikọ d'a lazikwọ ntikpọ kẹ wẹ.

⁴ Ra unụ ro ni mmadu mmesato ahun ulo-nche uku ahun rị Siluam dangbu ka ndị ọzọ ile bi ime Jerusalem njo e mę?

⁵ Mba! M rị a gwa unụ nị omeni unụ erogharini, unụ ile jenkọ d'a la ntikpọ kẹ wẹ.”

Ilu Jesu Gi Osisi Figi Mịleni Mkpuru Ta

⁶ Ya Jesu nọ ta nị wẹ iluni: “Okennyẹ ohu kụ figi ime alị-vainị a. O hụ a chọha mkpuru elu figi hụ, o hunni.

⁷ O nọ sị onyẹ hun e lepun'a alị vainị hụ ẹnya, ‘Lee ẹ, kete ahua ẹtọ enwain kẹ m biama d'a chọ mkpuru elu figini, ahunni m. Gbutu ẹ! K'ọ rị e wiwini alị?’

⁸ Kanị, onyẹ e lefu ugbo hụ ẹnya nọ sị a, ‘Di-ọkpa, dodo hapuzi a ahua ohu suọ, nị m hun ụzọ guhunmẹ ẹ, buche ẹ ejan hun e mę ihien.

⁹ Omeni ọ mị mkpuru akan-ile, ọ hụ mma; kanị, ọwuni ọ mini, n'i siko d'e gbutu e, y'e gbutu e.' ”

Jizosi A Zuọ Okpoho Eje-mmọn Hieme

¹⁰ Uhuoḥin Izu-iken ohu, Jesu ri ulo-ofufe ohu, a kuzi.

¹¹ Okpoho ohu eje-mmọn ri ime e ri ebęhu. Eje-mmọn hụ hieme e kete ahụ mmesato—nke wu ni a ra saęka tinpu.

¹² Oęen Jizosi gi hun a, ọ nọ kpọche n'e, si, “Okpoho, y'a dịnḥinole emu i!”

¹³ Ya Jesu nọ bu eka kwasị a, ọ nọ tinpu ozigbo; ọ nọ jama Osolobue mma.

¹⁴ Kanị iwe nọ we onye-isi ulo-ofufe ni Jizosi zuo emu Uhuoḥin Izu-iken, ọ nọ si ndi ri ebęhu, “Akpu-uhuoḥin isin ri a hun furu enyi e gi run orun—bịa ni oęen hụ d'a zuo isi, ele Uhuoḥin Izu-iken!” O hụ e ku e, e kudonzi.

¹⁵ Di-nwonnienyi nọ si a, “Ndi ihunnai! Onye-onye ime unu a topu oken-efin e mobu jaki e ulo-anu we limeto a Uhuoḥin Izu-iken, du e e si ebe o jenkọ d'a nọ ra mirin; ele iya?”

¹⁶ “Lee ni nwan okpohoni: nwa Ebrahim hun Ekwensu ken egbun kete ahụ mmesato; o runi hun w'a topu Uhuoḥin Izu-iken?”

¹⁷ Oęen o gi ku ihienni, ifenren nọ me ndi inenren e. Kanị igunrun ahun ri ebęhu hụ a ghoghọ make ihien ile a tu enya ọ ri e me.

*Ilu Jesu Gi Mkpuru Mọstadi Ta
(Mat 13.31-32; Mak 4.30-32)*

¹⁸ Ya Jesu nọ nwan si, “Kini ke Ali-eze Osolobue yi? Kini ke m'e gi ghosi k'ọ nọ?”

19 Alį-eze Osolobue nọ ke ebe onye ohu nọ weri mkpuru mostadi, kun a ye ugbo-nta a, ihien akunkunni e sue, henrin osisi, nnunu nọ bia d'a ku ekuu we ye agalaba a.”

Ilu Jesu Gi Yisti Brędi Gi A Fu Ta
(Mat 13.33)

20 Jesu nọ sızı, “Kini ke m'e gi ghoşı ke Alį-eze Osolobue nọ?”

21 Enina k'o nọ: o nọ ke ebe okpoho ohu nọ weri ekere yisti brędi gi a fu, gwogbame 'ya le adana oka eto we gwe—d'e ru ni we ile a fuchanrin.”

Onumuzo Hun Me Mwarara
(Mat 7.13-14, 21-23)

22 Ebe Jesu jenko Jerusalem, o hu a banyesonme obodo ndi hi-ogbe le ndi me ekere-ekere, a kuzi ndi ri ime we.

23 Onye ohu nọ ju a ajuju, si, “Di-nwonna-enyi, ndi buleni oda soro jenko d'e nwe nzuopuha?” Jesu nọ si we,

24 “Gikwo ni ndun ile unu nwe lilima ni unu banye onumuzo hu me mwarara! Makeni ndi bu oda jenko d'e me ni we banye, kanị asako we aka.”

25 “Makeni, onye nwe ulo ma-ama gunma uzọ, unu e turu ezi ebahun duma aka onumuzo, a si, ‘Di-nwonna-enyi, dodo gunpuni enyi uzọ!’ O jenko d'a za unu, si, ‘Amarin m ebe unu gha bia!’

26 Ogen hu, unu jenko d'e kume, si, ‘Ele enyi le iyu wi ri, ra? Y'a noguozide ogbe enyi kuzi!’

27 Kanị o siko d'a si, ‘Amarin m ebe unu gha bia! Gha ni ebe m ri pu, unu ile hun e me njo!’

28 Ikwan-ekwa le ita nkwenren-eze jenko d'a ri ogen unu jenko d'e gi hun Ebrahim le Aziki le

Jekọpụ ịezikwọ ndị-amụma ile ime Alị-eze Osolobue, bu a tū wẹ unū ịe enwen unū ye ezi!”

29 “Ịhian jenkọ d'a gha ebamịn-ẹnọ ụwa bịa d'e ri oriri ime Alị-eze Osolobue—wẹ k'a ghasonmę azuun ọwụwa-ęnya-anwun ịe ndidan ęnya-anwun ịe azuun ugu ịe ndidan-mirin bịa.

30 Ezie, o nwonghọ ndi kpa azuun ogenni jenkọ d'a wuru ndi bu ụzọ oge ahun ịe ndi bu ụzọ kikenni hun k'a wuru ndi kpa azuun.”

Obodo Jerusalem Ri Jizosi Obi (Mat 23.37-39)

31 Oge ohu hu, ndi hu ime ndi Itu-Farisi no bia d'e kunrun Jizosi, si a, “Ghakwa ebeni pu, make ni Herodu cho n'o gbu i!”

32 Jesu no si we, “D'a gwa ni ni m ufu ahun e me ero ni m si, ‘Gon ntin, m ri nwan a chopu eje-mmọn, a zuo emu tanni, ekile e mezi m erira, hun me e akpu-uhuhin eto, a runchanrin m orun m.’ ”

33 Jesu nozi si, “K'osileri, m puko apuko—m siko d'a riri ụzọ tanni ịe ekile ịe nweke-eki—makele Jerusalem suo ke we no e gbu onye-amuma — onwonzini ebe ozo.”

34 “Euu Jerusalem! Jerusalem!! Obodo hun e gbu ndi-amuma, e gi omuma a magbu ndi we zihen'e! Mgbe ole-ole ke m chopu ni m kponkikome ndi ri ime i ke nneku-ohuhu don e kponkikome umu a e ye nku e, kan y'a nini m!

35 Lee e, a la we nwan Ulo i ton'i! M ri a gwa i ni y'a hunkozi m d'e ru oge i jenkọ d'a si ‘Onye hu gi efan Di-nwonn-ęnyi a bia wu onye we gozi agozi.’ ”

Isi Nke Mmēnọ

Jesu A Zuọ Okennyẹ Ehu A Fun

¹ Uhuoḥin Izu-iken ohu, Jizosị nọ jẹn d'e ri ihien-oriri iwe onye ohu ime ndi-isi ndi Itu-Farisi; ndi ri e ke Jizosị hu e ke e.

² Ya ke okennyẹ ohu ehu a fun nohu puha ihun Jizosị ebefu.

³ Jesu nọ ju ndi-nkuzi Iwu le ndi Itu-Farisi, si, "Iwu e kwerigho ni we zuo emu Uhuoḥin Izu-iken ra o kwerini?"

⁴ Kanị we ile a gba nkintin. Ya Jesu nọ weri okennyẹ hu, zuo a, si a lama.

⁵ 'Ya o nọ si we, "Omeni nwa i okennyẹ mobu oken-efin i danban omi Uhuoḥin Izu-iken, y'e wepuhako a ozigbo?"

⁶ Kanị, asani we eka za ihien owule.

Iwelua-Enwen-Ihian-Ali Le Ime Ni Ndi Igbennyẹ Ohunma

⁷ Jesu a hun ke ndi obia ri a horisonme isi-ochē, o nọ kuzime we, si,

⁸ "Ogen owule we kpọ i oriri-agbamehuhuo, ejenkwole d'a nodi ali isi-ochē. Ikenkwọ o nwon onye ka i mkpa a ri hun we kpọzi oriri hu.

⁹ Ogen hu onye hu kpọ unu ebuo oriri jenko d'a bia d'a si i, 'Owu m, lihi oto ni onyeni nodi ali.' Ogen hu ifenren e megbu i, y'e gi ifenren jenne nwan d'a nodi ali ochē mmaka.

¹⁰ Kama, we kpọ i oriri, jẹn d'a nodi ali ochē mmaka, keni onye hun kpọ i oriri bia, o si i, 'Owu m, bia d'a nodi ali isi-ochē.' Ogen ahun ogho e jun i ehu ihun ndi we kpọ 'yu le we oriri ahun."

11 “Makeni onye wesi enwen e enu, e wetu w'e ali; onye welua enwen e ali, e wesi w'e elu.”

12 'Ya Jizosi no si onye hun kpọ a oriri, “I kpọ oriri, akpọle ndi ọwu i mọbu umune i mọbu ndi-idafin ibe i amamgbe w'a kpogwari i—ọ wuru ni a kukungo we i ugwo.”

13 “Kama, i kpọ oriri, kpọ ndi igbenye le ndi nguro le ndi uku rileni iken le ndi enya-ishi.”

14 “I jenko d'e nwehen ngozi makeni asa we eka kukin i y'e—Osolobue siko d'a kukin i y'e uhuhin hu ndi ri ochan k'a gha onwun lihi.”

*Ilu Jesu Gi Ndi We Kpo Oriri Hi-ogbe Ta
(Mat 22.1-10)*

15 Ogen onye ohu ime ndi hu bia oriri hu gi nu ihieni, o no si, “Ndi hu siko d'e ri oriri hu ime Ali-eze Osolobue e nwekwọ ewere!”

16 Jizosi no si a, “Okennyẹ ohu kpọ oriri hi-ogbe; o no kpọ ndi bu oda oriri ahun.

17 Ogen oriri hu e ru, o no zi odibo e d'a gwa ndi o kpọ oriri, si we, ‘Bia ni ni a kwademeguọ we ihien ile!’ ”

18 “Kani, we ile no kume ihien jenko d'e me we abiale. Onye ibuzo si odibo hu, ‘M nonhu ali; m siko d'e jenniferi d'e lele e. Dodo, asa m eka bia.’

19 Onye ozọ no si, ‘M nonhu oken-efin iri we gi a run ugbo, m jenko nwan d'e lele we—dodo asa m eka bia.’

20 Onye ozọ si, ‘M luhu nwunye ma!—Asa m eka bia.’

21 'Ya odibo hu no bia d'a gwa nna a k'o jen. Olulu no bume onye hu nwe ulo, o si odibo e, ‘Jensonme nwan ogbara-ogbe le uzọ-upu ozigbo, d'e

wēhēsōnmē ndi igbennyē lē ndi-nguro lē ndi ẹnya-mpin lē ndi uku wē rileni ikēn.’

²² Omēguu, odibo hū nọ bia d'a sị a, ‘Di-ọkpa, e meguo m ihien i zi m, kanị ebēhū eke junkwo.’

²³ Ya nna odibo hū nọ sị a, ‘Shi nwan ụwaya lē nwa-ozue: lili ma n’i mē ihian bia—kēni ụlọ m jun.

²⁴ M rị a gwa ụnu nị o nwōnni akpu onyē ohu ime ndi hū wē bu ụzọ kpọ hūn jenkọ d'a danmin ihien-oriri m!’ ”

Ihien Ison Jesu Chọ

(Mat 10.37-38)

²⁵ Igunrun ihian sōnkọ Jesu, o nọ gbehuto, sị wē,

²⁶ “Onyē ọwulē hūn bia d'e kunrunni m, bu ihien m asuon'a kari ihien nedi e lē nne e lē nwunye e lē umu a lē umune-e-ikennyē lē umune-e-ikpoho—egheē, kē ndun a dē, o sako eka wuru nwa-azuun m;

²⁷ onyē ọwulē buruleni obe e sōnmē m asako eka wu nwa-azuun m.”

²⁸ “Onyē ọwulē ime unu hūn chọ n'ọ tun oken-ulo ebuko ụzọ nōdi alị, chọpuhaguu ihien jenkọ d'a ban n'a—n'ọ marin kē o nwōngho ego jenkọ d'e zu e runchanrin a?

²⁹ Omēni y'e mēni erira, i gbeguu iyeto a nị y'a sazi nị eka tunguu a, onyē ọwulē hūn ihien mēni siko d'a mu i emu.

³⁰ Wē jenkọ d'a sị, ‘Onyēni jēn d'a tunma ulọ bu o sani eka tunguu a!’

³¹ Ra o nwēdē eze jenkọ d'e kunrun eze ọzọ hūn lala d'a lusun e agha, hūn jenkoleni d'e bu ụzọ nōdi alị leleguu kē n'ọ saeka gi mmadu nnu isen-kwasio-ogun o nwē lusun eze hū gi mmadu nnu iri-kwasio-ogunnai lala d'a lusun e agha?

³² Omēni ọ sako ẹka, o siko d'e zi ozi jenni eze hun-
 ẹbo ogen o keleni nokunme e—keni we ku ke w'e me
 don.”

³³ “Erirazikwo, o nwonni onye owule ime unu
 hun jenkọ d'a s'eka wu nwa-azuun m mmani ọ
 latochanrin ihien ile ọ nwon!”

Nnu Tuhu Usuo A
(Mat 5.13; Mak 9.50)

³⁴ “Nnu ri mma; kani omēni nnu e tuhu usuo a,
 nani ke we jenkọ d'e gi me e n'ọ suomazi usuo a?”

³⁵ O nwonni erere ọ ban: ọ rikọ mma ali; ọ rikọ
 mma ihien we gi e ye ihien-akunkun. W'a m'a e
 tuhu. Onye hun nwon ntin o gi a nu ihien, y'a nu.”

Isi Nke Mmisen

Ilu Jesu Gi Atunrun Tuhuni Ta
(Mat 18.12-14)

¹ Uhuohin ohu, ogen ndi ile hun a na ugwo-isi le
 ndi we gi njo marin gi ri a bia d'e gon Jizosi ntin,

² ndi Itu-Farisi le ndi-nkuzi Iwu no
 denwinwinma, a si, “Okennyeni a nabanhan ndi
 njo, e son we e ri ihien-oriri.”

³ 'Ya Jizosi no ta ni we iluni:

⁴ “Omēni onye ohu ime unu nwe atunrun ogun-
 isen, ni ohu e tuhu ime we, kini k'o jenkọ d'e me? Ọ
 hapuko ohu-aria-ogun-isen hu ogige ebegu we ri a
 kpa nni d'a cho ohu hu tuhuni d'e ru mgbe ọ hun
 a?”

⁵ Ọ hun a, ọ ghoghoma—nke wu ni o siko d'a pa a
 che uvun,

⁶ bulua a ụlọ. O ru ụlọ, ọ kpogbama ndị ọwụ a lẹ ndị bikunmẹ n'ẹ, sị wẹ, 'Sọn ni m ghogho, make ni a hụngụọ m atunrụn m te tuhuni.'

⁷ M rị a gwa ụnụ nị ẹrịra kẹ ighogho jenkọ d'a rị elu-igwee ọda-ọda make ufiri onye-njo ohu rogharini kari ndị ezi-omumẹ ohu-aria-ogun-isen hụn o mẹ ni ọ rini mkpa nị wẹ k'e roghari."

Ilu Jesu Gi Egho Tuhuni Ta

⁸ "Ra, omeni okpoho donmẹ egho orun akpu-uhuohin iri, egho orun akpu-uhuohin e tuhu, k'o jenkọ d'e mẹ? Ele o jenkọ d'a muye ukpe, zachanrin ụlọ a, chọ a itan, chọ a imon—d'e ru mgbe ọ hụn a?

⁹ Ọ hụn a, ọ kpokikome ndị ọwụ a lẹ ndị bikunmẹ n'ẹ, sị wẹ, 'Sọn ni m ghogho make ni a hụngụọ m egho m te tuhuni.' "

¹⁰ "M rị a gwa ụnụ nị ẹrịra kẹ ighogho don a rị ebe ndị mmon-ozị Osolobue rị make ufiri onye-njo ohu rogharini."

Ilu Jesu Gi Nwa Kpahuni Ta

¹¹ Ya Jizosi nọ sizi, "Okennyẹ ohu mu ikennyẹ ebuo.

¹² Hụn-nta nọ sị nedi ẹ, 'Baba, kebe ihien ile, y'e ye m hụn k'e runi m.' 'Ya ọ nọ kebe ni wẹ ihien ile o nwe.

¹³ O ke mehụ akpu-uhuohin ole, hụn-nta nọ kponkwamẹ ihien ile wẹ keye ẹ, bu ẹ re, gha ụlọ pu, si ali ohu teni, ebahun k'ọ nọ ritita ego ẹ ebe ọ rị e bi obibi nwonleni isi.

¹⁴ Ogen o gi riguu ihien ile o nwon, oken unwun nọ mugbama ali hu, elu nọ fuma a.

15 'Ya ọ nọ jẹnmẹ d'a rụnma nị onyẹ alị hụ ọrụn. Onyẹ ahụn nọ zi ẹ si ebe ọ nọ a zụn ezin d'e yemẹ ezin ndị hụ ihien-oriri.

16 O te rị a n'o gi ihien-oriri ezin e gbọn ẹgụn, kale ọ nwonnị onyẹ y'ẹ ihien ọwụlẹ.

17 Oge n uche ẹ gi kinhen, ọ nọ sị, 'Kẹ ndị ile nedi m we ọrụn nwon hụn w'e ri e rihodu, mme nwen hụ ebeni a ka enwen m ẹgụn?'

18 'M jenkọ d'e lihi, buru nedi m; m jenkọ d'a sị a, "Baba, e meọlẹ m elu-igwee njo, mezikwo 'yu lẹ enwen i njo.

19 Efuruzini m onyẹ wẹ siko d'a kpọ nwa i; weri m ke onyẹ ohu ime ndi hụn i we ọrụn." '

20 Ya ọ nọ buli, buru nedi ẹ. Kanị, ebe ọ rị ebe teni, nedi ẹ nọ lechen'ẹ; omiken ẹ nọ mẹ nedi ẹ oda-oda, 'ya ọ nọ gbaburu nwa a, dide ẹ, su ẹ ọnụ.

21 Ya nwa a nọ sị nedi ẹ, 'Baba, e meọlẹ m elu-igwee njo, mezikwo 'yu lẹ enwen i njo, efuruzini m onyẹ w'a kpọ nwa i*!'

22 Kanị, nedi ẹ nọ kpọ ndi idibo ẹ, sị wẹ, 'Ogbahu-ogbahu! Wẹhẹ ni ẹkwa hụn kachanrin mma yime ẹ! Yime n'ẹ ọla mkpịnsin-ẹka! Yimen'ẹ akp'ukụ!

23 Wepuha nị nwa-efin ahụn kachanrin mma ẹnyi zuntọ nị unu gbu ẹ! Nị ẹnyi ri ni oriri, nị ẹnyi ghoghọ—

24 make ni nwa m nị te nwunhūn anwunhūn, kanị ọ rị nwan ndun; o te tuhu etuhu, kanị a hūnguo m'a nwan.' Wẹ nọ rime oriri, ghoghoma."

25 "Oge n hụ, nwa a hūn kanị rị ugbo. Oge n o gi lala, o rume ẹhụ ulọ, ọ nọ nū ukwere egu wẹ rị a kpọ, e ten.

---

* **Isi Nke Mmisen:**21 ...weri m nọkẹ onyẹ ohu ime ndi i we ọrụn.

26 'Ya ọ nọ kpọ odibo ohu, jụ a, sị, 'Kini rị e mę?'

27 Odibo hụ nọ sị a, 'Nwẹnẹ i bịa abia; nedi i e gbuguọ nwa-efin ahun kachanrin mma wẹ zuntọ, make ni o nwẹnzi nwa a ebe ọ rị ndun, o nwonni ihien men'e.'

28 Iwe nọ weme nwẹnẹ ẹ hun kanị, nke wu ni o kwerini banye ime ulo; 'ya nedi ẹ nọ puha, rioma a.

29 Kanị, ọ sị nedi ẹ, 'Lee ẹ, kete ahua ole-le-ole m rị a run n'i ke igbon, enuputuni ni m'i isi. Kanị, y'e yetudeni m ke nwa-ewu mmaka ni mme le ndi owu m gi ri oriri!

30 Kanị, nwa i ni giguu ihien i ile bupu igbaraja a lwa nwan, y'e gbun'e nwa-efin hu kachanrin mma enyi zuntọ!'

31 Ya Nedi ẹ nọ sị a, 'Nwa m, mme le yu richanrin ebeni, ihien ile m nwon wu nke i.

32 Kanị, o furu ni enyi ri oriri, ghoghọ, makele nwẹnẹ i ni te nwunhun anwunhun, kale ọ rị nwan ndun; o te tuhu etuhu, kanị, a hunguọ w'a nwan.' "

Isi Nke Mmisen

Ilu Jesu Gi Onye-nlepu-nya Nwe Akọ Ta

1 Jizosi nozi si umu-azun a, "O nwon odafin ohu, hun nwon onye e lepun'a ihien ẹ nya. Odafin hu nọ numa ni onye hu rị e lefun'a ihien ẹnya rị e ritita ihien ẹ.

2 'Ya ọ nọ kpọ a, sị a, 'Kị wu ihieni m rị a nu ni 'ya ke i rị e mę? Kowachanrin ni m k'i don run—make ni y'e lepukozi ihien m ẹnya.'

3 Onye nlepu ẹnya hu nọ sị enwen ẹ, 'Hunni nna m jenkọ d'a चु m nwan orun, kini ke m jenkọ d'e mę? Enwe m ndun m'e gi run orun-ugbo, bu ifenren aniko m rịo urio.

4 A maringwo m nwan ihien m jenkwo d'e me, omeni a chu we m orun, keni m hun ndi jenkwo d'a nabanhan m iwe we.'

5 'Ya o no kpwo ndi gi nna a ugwo ohu-ohu. O no ju onye ibuzo, si, 'Ole k'i gi nna m?'

6 O no za, si, 'Galonu uden-olivu ogun-isen.' Onye-nlepu-nya hu no si a, 'Lee ehuhuo we gi de e ebeni. Nodi ali, ejije-ejije, n'i dehuo a si galonu iri-kwasigunna.'

7 'Ya o no juzi hun me e ebwo, 'Ole ke 'yu nwen gi?' O no si a, 'Eka oka-witi ogun-isen.' Onye-nlepu-nya hu no si a, 'Lee ehuhuo we gi de e ebeni, dehuo a si ogun-eno.'

8 Ufiri ihienni o me, odafin hu no ja onye-nlepu-nya hu hun furuleni we gi e don nya mma—make akoni o nwon. Eghee, makeni ndi uwanika umu ukpe ako e nwon ebe we n'e son ibe we."

9 Jizosi no si, "M ri a gwa i: gi aku-le-uba uwanihan owu, omeni o guu keni i hun onye jenkwo d'a nabanhan i iwe e biri jennin ejen."

10 "Onye owule hun furu we gi e don nya ebe ihien me ekere ri furuzikwo we e gi don nya ebe ihien hi-ogbe ri; onye owule hun furuleni ni we gi e don nya ebe ihien me ekere ri efuruko we e gi don nya ebe ihien hi-ogbe ri."

11 "O me nwan ni y'a ghosiole ni y'e furuni we gi e don nya ebe aku-le-uba uwaniri, onye jenkwo d'e ye i ezigbo aku-le-uba lepu nya?"

12 "Omeni y'e donmeni ihien onye ozoo ohunma, onye jenkwo d'e ye i nke i?"

13 "O nwonni odibo jenkwo d'e ri-eka fe nna ebwo; o jenkwo d'e ze ize ohu, nwe ihien-osusuo hun-ebwo

mọbụ o wechanrịn enwẹn ẹ ye ohu, lelịa hụn-ẹbọ. Y'a sakọ ẹka fe Osolobue ị ẹgho.”

*Jesu E Ku Banyeni Nkpechan Ị Ịhiẹn Ndi Ọzọ
(Mat 11.12-13; 5.31-32; Mak 10.11-12)*

¹⁴ Oge ndi Itu-Farisi gi nuguu ihienni ile, we no ru Jesu imi, make ni egho a soka we.

¹⁵ Kani Jizosi no si we, “Unu wu ndi hun e me ke si unu a rika mma id'anya ndi ozo, kani, Osolobue a maringuo obi unu. Make ni, ihien hun ihian weri n'o rika mkpa wu aru enya Osolobue.”

¹⁶ “Iwu Mozizi le ihien ndi-amuma de ke we gi run orun d'e ru ogen Jonu hun e me mirin-Chuku gi bidon orun a. Kete mgbe hu, we hu e zi ozioma Ali-eze Osolobue, ihian ile hu e gi iken a zuo ni we banye e.”

¹⁷ “O ka nfe ni elu-igwee le uwa ghafe kari ni akpu ihien ohu ri ime Iwu a danpu, o suo n'a ihien kachanrin ntin we kaye mkpuru-ekukwo ri ime Iwu.”

¹⁸ “Okennyẹ owule hun kpechan nwunye e luma okpoho ozo ghere aghere; okennyẹ hun luma okpoho we kpechan ghere aghere.”

Odafin Hu Ị Lazarosi

¹⁹ “O nwon odafin ohu, hun e kon ekiken odafin, e ri ke eze uhuhin ile.”

²⁰ “O nwonzikwo okennyẹ ohu w'a kpọ Lazarosi, ogbennyẹ ro, ete jun e ehụ a ile. W'e bu Lazarosi a to onu-mgbon odafin hu ogen ile.

²¹ Lazaros' a chode n'o gi ifunfun ihien-oriri hun a dannahin odafin hu o gha e ri ihien-oriri gbọn egun. O ru, nkite a biade d'a rachan ete ndi hu ri a ehụ.”

22 “Omeguu, ogbenye hu no nwunhun, ndi mmon-ozu bu e si ebe Ibrahim ri. Odafin hu a nwunhunzikwo, we no li e.

23 Ime ali-mmom, ebe odafin hu ri a ta afunfun, o wesi enya elu, o no gha ebe teni lecheni Ibrahim, hunzi Lazarosi k'o nodiyen'e.

24 'Ya o no kpochen'e, si, 'Nedi enyi Ibrahim! Me omiken m zi Lazarosi n'o gi onunu mkpinsin-eka a deri mirin tanye m ire ken i ire hun uzọ juu m oyi, makele m ri a ta oken afunfun ime okunni!' ”

25 “Ebrahim no si a, 'Nwa m, nyanhan n'i nwehenchanrin ihien ile ri mma ogen i gi ri ndun, bu Lazarosi nwehen ihien ile jo njo. Kani, ehufu e nwan ebeni, bu yu nwen ri nwan a ta afunfun.

26 Wezukade ihien ndini ile, o nwonzikwo oghe shiagbu enwen e we donme egbata enyi le unu, nke wu ni onye owule cho n'o fetu shi ebe unu ri asako eka, bu o nwonna onye owule ri ebahun jenkọ d'a saeka fetu bia ebe enyi ri.’

27 'Ya odafin hu no si a, 'Baba dodo nwan, zi Lazarosi jen iwe nedi m—

28 ni m nwon umune ikennyen isen. Y'a jen d'a do we eka-ntin make we gha a bia ebeni afunfun ri.' ”

29 “Kani, Ebrahim no si a, 'E nwegho we Iwu Mozizi le ihien ndi-amuma de; umune i we gon we ntin.’

30 Odafin hu no si a, 'Mbakwo nedi enyi Ibrahim, ohun ezuni! Kani, omeni onye gha onwun lihi jen d'e kunrun we, we jenkọ d'e roghari.’

31 Kani, Ebrahim no si a, 'Omeni egonni we Iwu Mozizi le ihien ndi-amuma de ntin, ekweriko we—osokwon'a ni ihian gha onwun lihi d'a gwa we.' ”

Isi Nke Mmęsa

Njọ Le Igbaghari-njọ

(Mat 18.6-9, 21-22; Mak 9.42)

¹ Jizọsı nọ sị ụmụ-azụun a, “Thien ndi hun a han ihian e me njọ jenkọ d'a biariri; kani, nsongbu ri ni onye hun we k'a gha eka a bia!

² O ka onye hu mma ni we kenme olo y'e olu, tu a ye ime ohimin kari n'o han onye ohu ime ndi-ntani me njọ.”

³ “Ya wu, kpachanpu ni enya! Nwene i me njọ, jugbo a; o gbehuto obi, y'a gbaghari a.

⁴ Osuon'a n'o me i njọ mgbe esa ime uhuhin, bu o biachanrin mgbe esa hu d'a si i, ‘E gbehuto guo m obi; dodo.’, i siko d'a gbaghariri a.”

Okukwe

⁵ Ndi-ozı hu pu-ichen nọ sị Di-nwonna-enyi, “Me okukwe enyi waye.”

⁶ Di-nwonna-enyi nọ sị we, “Omeni i nwon okukwe hun hande ke mkpuru mostadi megbu enwen e ntin, i jenkọ d'a sa eka si osisi Muberi-ni higbu enwen e ogbe ri ebeni, ‘Hueri, y'e jen d'a gbori ime ohimin!’ O jenkọ d'a gbaye i.”

K'o Furu Ni Odibo E Me

⁷ “Onye ime unu k'o me ni odibo e hun gha ebe o jen d'a run orun ime ugbo mobu ebe o jen d'e lepu atunrun enya luhaha, y'a si a ‘Bia ozigbo d'a nodi ali ni ri ihien-oriri’?

⁸ Mba nu! I jenkọ d'a si a, ‘Meme ni m ihien-oriri enyasi, y'a kwademe n'i buye m 'ya wu ihien-oriri; y'e cheri m ni m riguu, ra, ni kipu ihien; i kebe ri, ra.’

⁹ Eghęę, y'e kelekọ odibo hụ kaka ebe o nọhụ mę ihien i sị a mę. N'i kele ę?"

¹⁰ "Eriira k'ọ rizikwo ni unu: unu męchanringuu ihien ile wę sị unu mę, sị ni, 'Idibo mmaka furulen i w'e kele kę ęnyi wuhụ, makęni ihien furu ni ęnyi mę sụọ kę ęnyi męhụ.' "

Onyę Bia D'a Kpanmịn Jizosi

¹¹ Ogen Jizosi gi jęnkọ Jerusalem, ọ nọ ghasi ęgbata Samerię lę Galili.

¹² Ogen o gi banyekọ ime obodo ohu mę ękere, ndi oti iri nọ kunrun ę. Anokunmęchanrini w'a;

¹³ wę nọ hijenn'e, sị, "Jizosi! Di-nwonn-i-ęnyi! Mę omiken ęnyi!"

¹⁴ Jizosi a hun wę, ọ nọ sị wę, "We ni enwen unu d'a ghosi ndi nchų-ęjan ni wę ghosi wę ni unu a dihingwo." E ru wę ụzọ, 'ya wę nọ ri mma.

¹⁵ Ogen onyę ohu ime wę gi hun a n'ọ rigwo mma, ọ nọ kin-azuun, yiko, jako Osolobue mma.

¹⁶ Ọ nọ dan ni Jizosi ali, kpanmịn a. Okennyę hụ wu onyę Samerię.

¹⁷ Jizosi nọ sị, "Ele mmadu iri kę wę zuo, mę wę ri uchani? Elebe kę mmadu itenei hoduni ri?"

¹⁸ Ya wu, o nwonn i onyę hun kin-azuun d'a ja Osolobue mma wezuka onyę ali-ozoni?"

¹⁹ Ya Jizosi nọ sị okennyę hụ, "Lihi oto n'i lama, okukwe i e meguo i dinhin."

Kę Ali-eze Dọn A Bia

(Mat 24.23-28, 37-41)

²⁰ O nwon ndi Itu-Farisi ju Jesu ogen Ali-eze Osolobue jęnkọ d'e gi bia. Ọ nọ shari wę, sị, "Ele ęnya kę wę gi a marin ni Ali-eze Osolobue a biale d'a kima.

21 O nwonna onye jenkọ d'a si, 'Lee ę, ebeni k'ọ ri!' mọbu 'Ebeni k'ọ ri', makęni, ezie, Ali-eze Osolobue a rigwole ime igunrun unu."

22 Ya o no si umu-azuun a, "Ogen lala hun o gi ri unu ni unu hunde osuon'a akpu-uhuhin ohu hun ri ime ogen Nwa nke Ihan, kanị unu ahunko a.

23 We k'a si unu, 'Lee ę ebeni!' mọbu 'Lee ę ebeni!' Kanị, ekwerikwole ni; esonkwole ni we d'a choma a.

24 Makęni, ke amuma don e be elu-igwere, a gha we azuun ile hun a, erira ke Nwa nke Ihan jenkọ d'a ri uhuhin o jenkọ d'a bia.

25 Kanị, o jenkọ d'e bu uzọ taguu afunfun bu oda, ndi agboni a juguu a.

26 K'ọ don ri ogen nke Nua k'o jenkọ d'a rizikwo ogen nke Nwa nke Ihan.

27 We hu e ri, a ra; we hu a lu di le nwunye, e we we e ye we a luru—d'e ru uhuhin hu Nua banye ime ugbo hu pu-ichen, oken-mirin hu no bia d'e gbupuchanrin we ile.

28 O jenkọ d'a rizikwo ke ogen Lotu. Ihan ile hu e ri, a ra; e non, e re; a kun, a tun.

29 Kanị, uhuhin hu Lotu gha Sodom pu, okun le nsin-enya-anwun no gha elu-igwee zuetu ke mirin, gbu we ile.

30 Erira k'o jenkọ d'a ri uhuhin hu Nwa nke Ihan jenkọ d'e kinhen.

31 Uhuhin hu, onye ri elu ulo a, hun ihien ę ri mm'ulo, y'e hidangukwole banyemezi ime ulo n'o jenkọ d'e weri ihien owule. Erirazikwo, onye owule ri ime ugbo y'a lashikwole ulo n'o jenkọ d'e weri ihien.

32 Nyanhankwo ni ihien me nwunye Lotu!

33 Onȳe ọwụl̄e chọ n'o ghe isi ẹ, isi ẹ a tọ a; onȳe ọwụl̄e tuhu nd̄un a k'a zuọp̄uha a.

34 M r̄i a gwa un̄u n̄i uhinhin h̄u, mmadu ẹbuọ j̄enkọ d'e din̄e elu-ukpo ohu, e weri w̄e onȳe ohu, na hun-ẹbọ tọ.

35 Ịkpoho ẹbuọ j̄enkọ d'a gha a kwọ ihien̄, e weri w̄e onȳe ohu, a la w̄e hun-ẹbọ tọ. [

36 Ikennȳe ẹbuọ j̄enkọ d'a r̄i im̄e ugbo a run ọrun, e weri w̄e onȳe ohu, a la w̄e onȳe ohu tọ.”]

37 Um̄u-az̄un̄ a nọ j̄u a, s̄i, “Di-nw̄onni-enyi, elebe ke ihien̄ni j̄enkọ d'a nọ m̄e?” Jiz̄os̄i nọ s̄i w̄e, “Ebe ọwụl̄e ozun r̄i ke udele a gbakikome!”

Isi Nke Mm̄esato

Im̄e Ekpere Ogen̄ Ile

1 ‘Ya Jiz̄os̄i nọ lu ni um̄u-az̄un̄ iluni, gi ẹ ghos̄i w̄e mkpa ọ r̄i n̄i w̄e e m̄e ekpere ogen̄ ile bu an̄ikọ w̄e nd̄un gūu w̄e.

2 Ọ s̄i, “O nwe okennȳe ohu a han en̄en hun r̄i im̄e obodo ohu. Okennȳeni ara t̄u egun Osolobue, ara gbaye ihian.

3 O nw̄onzikwọ okpoho di ẹ nwun, hun r̄i im̄e obodo h̄u, hun a bias̄onm̄e d'a s̄i a, ‘D'a hagbuni m onȳe r̄i e m̄egbuni m en̄en!’

4 Ọ biabe, okennȳe h̄u a j̄u n'o lekọ a enya ihun. Kani, ọ nobe, okennȳe ahun nọ s̄i enwen ẹ, ‘Ọsuon'a n̄i m'a ra t̄u egun Osolobue m̄obu gbaye ihian,

5 m sikọ d'a hun a n̄i w̄e ye okpohoni di ẹ nwun ihien̄ run'e, make nsongbuni ọ r̄i e ye m, make ẹh̄i gha a ghanahin m make obibiani ọ r̄i a bia ogen̄ ile!”

6 Di-nwọnni-enyi nọ si, “Ụnụ a nughọ ihien eje okennyẹ ahun a han enen ku.

7 Osolobue ahunko a ni we ye ndi nke e hun a kwanghosi a efinnai le uhinhin ihien runi we? N'o bieke d'e yeni we aka?”

8 “M ri a gwa unu n'o jenkọ d'e me ezioku puha ifon, mede e ngwa, e nwehen we ihien furu ni we. Kani, ni Nwa nke Ihian hun ndi nwe okukwe ime uwa ogen o gi bia?”

Ilu Jesu Ta Ni Ndi Hun Ro Ni A Rika We Mma

9 Jizosi nọ tani ndi ahun ro ni a rika we mma, e lenia ndi ozo ile iluni:

10 O si, “Ikennyẹ ebuo jen Ulo-nsọ d'e me ekpere: ohu wu onye Itu-Farisi, hun-ebọ wu onye a na ugwo-isi we gi njo marin.

11 Onye Itu-Farisi nọ wuzo n'o me ekpere: o nọ kume banyeni enwen e enina: ‘Osolobue, a kpanmin m'i ni anoni m ke ndi ozo: ele m onye a tunarin ihian ihien mobu onye-ntu mobu onye-ughere. A kpanmin m'i ni anodeni m ke onye ugwo-isi hu ri ebegu.

12 M'e bu onu mgbe ebuo ime izu-uka, m'e ye i uzo-ohu-ime-uzo-iri ihien owule m nwe.’ ”

13 “Kani, onye ugwo-isi nọ wuzo ebe teni; o sadeni aka bu ihun zinme elu-igwee, kama, o hu a fian aka obi, a si, ‘Osolobue, dodo me omiken m, onye njo ke m wu!’ ”

14 Jesu nọ si, “M ri a gwa unu ni onye ugwo-isi hu ke Osolobue kuni ohunma n'o d'a lama iwe e, ele onye Itu-Farisi hu. Make ni, onye busi enwen e elu, e wetu w'e ali; onye welua enwen e ali, e busi we e enu.”

Jizọsị A Gọzi Ụmuẹka
(*Mat 19.13-15; Mak 10.10-16*)

¹⁵ O nwe ndị rị e wehede ụmuẹka we pa ẹka keni Jesu metu we ẹka, gozi we. Kani, ogen ụmu-azuun a gi hun ihienni, 'ya we no jugboma we.

¹⁶ Kani, Jizọsị no si we wehe ụmuẹka hu, o no si, "Ni ni ụmu-ndu bia d'e kunrun m; akusile ni we—makeni Ali-eze Osolobue wu nke ndi no enina.

¹⁷ M ri a gwa unu ezioku, onye owule hun nabanhanleni Ali-eze Osolobue rike nwata abanyeko a."

Onye-ndu Ahun Wu Odafin
(*Mat 19.16-30; Mak 10.17-31*)

¹⁸ Onye-ndu ohu ju Jizọsị ajuju, si a, "Onye-nkuzi oma, kini ke m jenkọ d'e me ni m nwehen ndun itebite?"

¹⁹ Jizọsị no si a, "K'i ri a kponi m onye-oma? O nwonni onye ri mma wezuka Chuku suo.

²⁰ 'Ya maringho Iwu ndini we: 'Agherele; egbule ochu; ezunle ohin; ebuokinle ihian onu; gbaye nedi ile nne i.' "

²¹ Okenneye hu no si a, "M hu e donme iwu ndini ile kete m'a marinle ihien."

²² Ogen Jizọsị gi nu ihienni, o no si a, "O nwe ihien ohu i keleni me: repu ihien ile i nwon, y'e we egbo e ye ndi igbenneye, gi e wuru onye nwon aku-le-uba ime elu-igwee; y'a bia d'e sonme m."

²³ Kani, ogen okenneye hu gi nu ihienni, efọ a suozin'a usuo kaka—makeni o hike odafin.

²⁴ Ogen Jizọsị gi hun ni efọ asuozị n'a usuo, o no si, "Nibe o fuka orun ebe ndi idafin a no banye Ali-eze Osolobue!

25 Ezioku-ezioku, o ka nfe ni anyinnyan-mkpukpuke wu kamelu gha enya oloden kari ni odafin banye Ali-eze Osolobue.”

26 Ndi hun nu ihienni no si, “Onye k'a sazi nwan eka nwe nzuopuha?”

27 Jesu no si we, “Ihien ihian ghaleni a sa eka e me, Osolobue k'a sa eka me e.”

28 Ya Pita no si, “Lee e, enyi a laguokwo ihien ile enyi nwon to sone i!”

29 Jizosi no si we, “M ri a gwa unu ezioku, o nwonni onye owule hun o me ni o natoguwo ulo mobu nwunye mobu umune mobu nedi le nne mobu umu—make ufiri Ali-eze Osolobue,

30 hun jenkoleni d'e nwehen we mmagi-mmagi ogegni, nwehen ndun itebite ogen hun lalani.”

Hun Me E Mgbere Eto Jesu Ku E N'o Jenko D'a Nwun, Lihizi

(Mat 20.17-19; Mak 10.30-34)

31 Jizosi no weri mmadu mmebuo hu si usuo, si we, “Gon ni ntin! Enyi jenko nwan Jerusalem; ihien ile ndi-amuma de banyeni mme wu Nwa nke Ihian jenko d'e mezuchanrin.”

32 “We siko d'e we e che eka ndi ali ndi ozo wuleni ndi Ju; we jenko d'a kpa a ye emu, kpari e, ju a eson.”

33 “We siko d'a fian a mkpinsin oda-oda; we k'e gbu e; kani, hun me e akpu-uhuhin eto, o jenko d'e lihi.”

34 Kani, o nwonni ihien mmadu mmebuo hu ghota ime ihienni ile o ku; oku ndi hu wu ihien zuerini ebe we ri; aghotan we ihien Jizosi ri e ku.

Jesu A zuo Onye Enya-ishi

(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

³⁵ Ogeṅ Jizọsị gi nọkunnemeṅ Jẹriko, okennyẹ ẹnya-mpin ohu nọdị alị mkpenren ụzọ hụ, a riọ urịọ.

³⁶ Ogeṅ onyẹ ẹnya-mpin hụ gi nụ ụzụn igunrun ghafekoni, ọ nọ jụ wẹ kẹ kị ri e me?

³⁷ 'Ya wẹ nọ sị a, "Jesu onyẹ Nazaretị ghafeko."

³⁸ Ya ọ nọ yi oro, sị, "Jizọsị, Nwa Defidi, me omiken m!"

³⁹ Ndi ri ihun igunrun hụ nọ jughọ a, sị a kpume ọnu. Kanị, ọ nọ yikenmede, sị, "Nwa Defidi, me omiken m!"

⁴⁰ 'Ya Jesu nọ wuzo, sị wẹ wehe okennyẹ hụ. Ogeṅ o gi nọzunhan, Jesu nọ jụ a, sị,

⁴¹ "K'i chọ ni m me n'i?" Ọ nọ sị, "Di-nwonn-ẹnyi, m chọ ni m leghama ụzọ."

⁴² Jizọsị nọ sị a, "Leghama ụzọ! Okukwe i a zọgọ i."

⁴³ Ozigbo, ọ nọ leghama ụzọ; ọ nọ sọme Jizọsị, a ja Osolobue mma. Ihian ile hụn n'a nọzikwọ ja Osolobue mma.

Isi nke Mmitenei

Jizọsị Lẹ Zakịọsị

¹ Ya Jizọsị nọ banye obodo Jẹriko. Ogeṅ Jizọsị gi ghafeko ime e,

² okennyẹ ohu w'a kpọ Zakịọsị ri ebẹhụ. Zakịọsini wu onyẹ ohu ime ndi-isi ndi a na ụgwọ-isi; ọdafi n rọ.

³ Ọ hụ a chọ n'o legha Jesu, kanị o me mkpuru, ọ sanị eka legha Jesu make igunrun hụ.

⁴ 'Ya ọ nọ gbaghafa igunrun hụ, si ihun d'e nyinrin elu osisi w'a kpọ Sikamọ, keni ọ hụn Jesu, make ni ụzọ ahun kẹ Jesu jenkọ d'a gha.

⁵ Ogen Jesu gi jenu ebahun, o lee enya elu, o no si a, “Zakiosị, mengwa hidan, makele m jenko d'a nodiriri iwe i tanni.”

⁶ Zakiosị no hidan ozigbo-ozigbo, gi ighogho nabanhan a.

⁷ Ihian ile hunn'a no denwinwinma, a si, “Okennyeni e jenu meguo iwe onye-njo!”

⁸ Zakiosị no wuzo uzo ohu, si, “Di-nwonni-enyi, lee e, m ri nwan e kebe ihien ile m nwe uzo ebuo; m jenko d'e we azuun ohu ye ndi igbenye. Omeni o nwon onye m megbu, m jenko d'a kukin e 'ya uzo eno.”

⁹ Ya Jizosi no si a, “Nzuopuha a biala ezi-le-uloni tanni, make ni okennyeni wuzikwo nwa Ibrahim.

¹⁰ Mmewu Nwa nke Ihian bia d'a cho ndi tuhuni ni m zuopuha we.”

*Ilu Jesu Gi Ndi We Ye Egho Gi Zu Afia Ta
(Mat 25.14-30)*

¹¹ Ke we don ri e gon nti ihien ndini o ri e ku, Jizosi no ta ni we ilu. Make ni o rumegu ehu Jerusalem, we ri e ro ni Ali-eze Osolobue e d'a bahu d'a kima kikenikeni.

¹² 'Ya o no si, “O nwe okennyeni ohu; okennyeni wu nwa-eze; o jenko ali ohu teni ni w'e d'e kin e eze. Uche e wu ni we kinguo a eze, o luhazi.”

¹³ N'o d'e jenu, o no kpokikome ndi idibo e iri, we egho onun uhuhin onun-isen onun-isen uzo iri ye we, si we, ‘Gi ni eghoni zu afia d'e ru ni a lua m.’

¹⁴ Kani, ize okennyeni ahun ri e ze ndi ali a. We no zi ndi-ozu sonme e, d'a si, ‘Enyi achoni ni okennyeni ki enyi.’ ”

¹⁵ “Kani, e kinkwo w'a eze nwen.”

O nọ lụa; ozigbo, o nọ kpọ ndị idibo ẹ ndị hụ o ye ego, keni o marịn erere wẹ nwehẹn.

16 Nke ibuzọ a pụha, si, 'Nna-enyi, e giguọ m egbo i ye m nwehẹn ụzọ iri elu ẹ.'

17 O nọ si a, 'Odibo oma! Y'e meke. Ebe o me ni y'a ghoṣiguo n'i furu onye wẹ gi e don ęnya ime ihien me ekerẹ, weri obodo iri kima.'

18 Hụn me ẹ ebuọ nọ pụha, si, 'Nna-enyi, e giguọ m egbo i ye m nwehẹn ụzọ isen chen'e.'

19 O nọ si a, 'Yụ nwen, weri obodo isen kima.'

20 Odibo ozọ nọ pụha, si, 'Nna-enyi, lee egbo i; m gi ekwa kenme ẹ, bu ẹ tọ ohunma.

21 Egun i ri a tu m, make ni y'e zeke; y'e weri ihien i donmeleni, a ghorị ihien i kunleni.'

22 Eze nọ si a, 'Eje-odibo! M jenkọ d'e gi oku onu i kin i ikpe. 'Y'a maringho ni e zeke m, ni m'e weri ihien m donmeleni, a ghorị ihien m kunleni. Ele iya?

23 O hughọ nwan mma. Kị haịn nwan i gileni bu egbo m che ni m ime ulo-egho*, keni, m bia, e weri m 'ya le omuninwa rin'a?' "

24 "Ya eze hụ nọ si ndi turu ebegu, 'Napuha n'a ego hụ, we ẹ ye odibo ahun nwe ụzọ iri.'

25 Kanị wẹ nọ si a, 'Nna-enyi, o nweguo ụzọ iri nu!'

26 Eze nọ si wẹ, 'M ri a gwa unu, ndi ile nwe ihien wẹ gi ihien wẹ ye wẹ runpuha ke wẹ jenkọ d'e yecheni. Kanị, ndi nweleni ihien wẹ gi nke wẹ runpuha, wẹ jenkọ d'a napude wẹ hun wẹ nwon.

27 O me nke ndi ineren m ahun choleni ni m wuru eze wẹ, weheni wẹ d'e gbu id'ęnya m ebeni.' "

* **Isi nke Mmitenei:23 aza**

*Onye Mmeri A Banhan Jerusalem
(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Jhon 12.12-19)*

²⁸ Ogen Jesu gi kuguu ihienni, o no jenne Jerusalem o jenko. O hu ihun; ndi 'ya le we wi hu e son e.

²⁹ O rume Befaji le Betani, hun ri ugu w'a kpo Ugu Olivu, o no zi umu-azuun ebuo ozi,

³⁰ si we, "Banye ni obodo ahun me ekere ri ihun; unu banye, unu siko d'a hun nwa-jaki we limeto ebenu, hun we nyintuleni kaka; topu n'a, unu e wehe e ebeni.

³¹ Onye si unu, 'Ki unu ri a topun'a?' Si n'a hu, 'Nna cho a.' "

³² Ya ndi o zi ozi no jenne, a hunchanrin we ihien ile ke Jesu don gwa we.

³³ Ebe we ri a topu nwa-jaki hu, ndi nwonn'e no si we, "Ki unu ri a topu ni nwa Jaki hu?"

³⁴ We no si, "Nna cho a."

³⁵ Ya we no weri nwa-jaki hu jenni Jesu. We no gbama ewuru we yiesonme elu e ye elu anu hu; ya we no yeni Jesu aka nyinrin enu e.

³⁶ Ogen o gi nyinko, igunrun ahun hu e gi ewuru we yiesonme elu e a gbama uzo.

³⁷ Ogen o gi ru ehụ Jerusalem, uzo ahun we gha a kpotu Ugu Olivu, igunrun umu-azuun a no ghoghoma, wesi olu elu a ja Osolobue mma make ihien a tu enya ndi we hun, a si,

³⁸ "Eze ahun gi efan Di-nwonnienyi bia wu onye Chuku gozi agozi!

Udon 'ya ri elu-igwee,

oghọ 'ya ri ni Osolobue

ebe hu kachanrin elu ejen."

39 Kanị ndị hụ ime ndị Itu-Farisi rị ime igunrun hụ nọ sị Jesu, “Onye-nkuzi, jughbo umu-azun i!”

40 Jizosi nọ sị we, “M rị a gwa unu, ndini gba nkintin, omuma ndini rị ebeni jenko d'e yime oro hụ.”

Jizosi A Kwan Ni Jerusalem Ekwana

41 Ogen Jesu gi ru ehụ ya wu obodo wu Jerusalem, hun a, o nọ kwanma n'a ekwan,

42 si, “Eghee, iyu, iyude! Omeni i te marin tanni ihien nke e ye i udon! Kanị, e zueme guo ni we i 'ya!

43 Ogen lala, hun ndi ineren i jenko d'e gi gi ihien mgbondon tunhunmecharin i, gha azun ile zunbanhan ime i.

44 We jenko d'e tikpocharin i—'yu le ndi rị ime i—o nwonna ogbe-omuma ohu we gi tun i hun we jenko d'a lato elu ibe e, makeni y'a marinni ogen Osolobue gi bia d'e meni i ohunma.”

Jizosi A Chupu Ndi Ri Ulo-nsọ A Zu Afia

(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Jon 2.13-22)

45 'Ya ke Jizosi nọ banye ime Ulo-nsọ, chupuma ndi rị ebahun a zu afia,

46 a si we, “We de e ime Ekwkwọ-nsọ ni Osolobue si, 'Ulo m jenko d'a wu ulo w'a nọ e me ekpere', kanị unu e giguọ a nwan henrin 'ebe ndi ohin a wari'.”

47 Uhuohin ile, Jizosi hụ a kuzi ime Ulo-nsọ. Ndi-isi nchu-egan le ndi-nkuzi Iwu le ndi-isi ndi Ju hụ a cho ni we gbu e,

48 kanị, a hunni we uzo w'e gi me e, makeni nkuzi e a nwunguo igunrun ahun ile ri.

Isi Nke Ogun

*A Ju We Jesu Ke Onye Zi E
(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)*

¹ Uhuoḥin ohu, ebe Jesu ri a kuzi, e zi ozioma ime Ulo-nsọ, ndi-isi nchu-ẹjan le ndi-nkuzi Iwu le ndi-isi no puha,

² si a, “Gwa enyi, elee iken k'i gi e me ihien ndini? Onye ye i ikenni?”

³ Jesu no za we, si, “Mme nwen jenkọ d'a ju unu ajuju ohu: gwa ni m,

⁴ mirin-Chuku Jonu me, elebe k'o gha bia? O gha elu-igwee bia ra o gha aka ihian bia?”

⁵ ‘Ya we no tugbame iroro yen'e, si ibe we, “Kini ke enyi jenkọ d'e ku? Enyi si, ‘O gha elu-igwee bia,’ o jenkọ d'a si, ‘Kini hain unu gileni gi ihien Jonu ku don?’

⁶ Kanị enyi si, ‘O gha aka ihian bia,’ we jenkọ d'e gi omuma magbu enyi makeni we ile kweri ni Jonu wu onye-amuma.”

⁷ ‘Ya we no si a, “Enyi amarin ebe o gha bia.”

⁸ ‘Ya Jizosi no si we, “Me nwen agwako unu onye ye m iken m gi e me ihien ndini.”

*Ilu Jesu Gi Ndi We Ye Ugbo-vaini Run Ta
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)*

⁹ O no ta ni ndi ile ri ebahun iluni: “Okennyeh ohu run ugbo-vaini, 'ya o no we e ye ndi jenkọ d'a runn'a e-gbu-e-ke, o no si ali ozọ d'a nobie.

¹⁰ Ogen vaini e ru, 'ya o no zi odibo ohu jenni ndi hu ri a run 'ya wu ugbo ni we keye e ihien run'e; kanị, ndi hu no gbu e ili, gba a aka la.

¹¹ O no zijenzi odibo ozọ; kale ndi hu nozi gbu e ili, gbe ifenren ye e ihun, gba a aka la.

12 O nọ ziji enzi odibo hụn mę wę ęto; wę nọ rụde ọhụn ẹhụ, chụpụ a.

13 'Ya onye hụ nwe ugbo-vaini hụ nọ si enwen ẹ, 'Kini ke m'e mę nwan? M jenkọ d'e zi ezi nwa m, ikenkwo a gbaye wę ẹ!'

14 Kani, oge ndi hụ gi hụn a, wę nọ si ibe wę, 'Onwan wu hụn siko d'e nwonrin ugboni omegu, ni enyi gbu ẹ keni ihien nke e ru ẹ ẹka henrin nke enyi!'

15 'Ya wę nọ gha ime ugbo-vaini hụ dokpunpu a, gbu ẹ."

Jesu nọ si, "Kini ke onye hụ nwon ugbo hụ jenkọ d'e mę ndi hụ ri a run ugbo hụ?"

16 O siko d'a bia d'e tikpo wę, we ugbo hụ ye ndi ozọ."

Oge wę gi nọ ihieni, wę nọ si, "Chuku a ju!"

17 Kani, Jesu e lee wę, 'ya o nọ si, "Ki wę den'e nwan ime Ehuhuo-nsọ ni

'Omuma hụ ndi a tun ulo jutọ,
e henringuo omuma hụn gi ulo.' "

18 "Omuma hụ jenkọ d'e tikpo onye owule dankwasị n'a; kani o siko d'e gwerien onye owule o dankwasị."

19 Ya ke ndi-nkuzi Iwu le ndi-isi nchu-egan nọ cho ni wę nwunrun Jesu ozigbo—makele a ghotaguo wę ni uwe k'ọ tuni ilu hụ; kani, egun igunrun ahun anini wę.

*Ajuju Banyeni Iku Ugwo-isi
(Mat 22.15-22; Mak 12.13-17)*

20 'Ya wẹ nọ keme Jesu nke. Wẹ nọ zi ndi wẹ zi d'e kunrun ẹ, si wẹ mẹ lẹkẹ si wẹ gi ezioku bia—keni wẹ hun ọzọ gi ihien o k'e ku kwondon ẹ, w'ẹ che ẹka Govanọ ri a kidon ni ndi Rom.

21 Wẹ nọ si a, “Onye-nkuzi, ẹnyi a maringho ni oku-onu i lẹ nkuzi i kuru-oto; y'a ra lee ihian ẹnya ihun, kama, y'a kuzi ọzọ Osolobue k'ọ richanrin.

22 Gwa ẹnyi, Iwu ẹnyi e kwerigho ni ẹnyi ku eze-kani wu Siza ugwo-isi ra o kwerini?”

23 Kani, Jizosi nọ ghota ni ẹro kẹ wẹ gi bia, o nọ si wẹ,

24 “Ghosidele ni m akpuru egbo dinariosi: isi onye lẹ ẹfan onye ri a?” Wẹ nọ za, si, “Nke Siza ro.”

25 'Ya Jesu nọ si wẹ, “We ni nwan ihien Siza ye Siza; unu e we ihien Osolobue ye Osolobue.”

26 Ahunzini wẹ ihien wẹ sikọ d'e gi nwundon ẹ id'ẹnya ndi hu. Oku hun o shiarị wẹ a tikenme wẹ ẹnya, wẹ nọ kpume onu.

*Ajuju Banyeni Igha-onwun-lihi
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)*

27 Ndi hu ime ndi Itu-Sadusi nọ bia d'e kunrun Jesu. (Ndi Itu-Sadusi kweri ni ndi nwunni ara lihi.)

28 Wẹ nọ ju a ajuju, si a, “Onye-nkuzi, Mozizi de ni ẹnyi 'ya ime Ekukwo Iwu, ni: 'Omeni okennyẹ a nwunhun bu nwunye ẹ amuni nwa, nwene okennyẹ hu nwunni ya luru nwunye ẹ, ni wẹ mudonni nwene ẹ nwa.’

29 O nwon nwan umene ikennyẹ esa. Nke ibuzo a lu nwunye, o nwunhun bu o munni nwa.

30 Hun me ẹ ebuo nọ luma okpoho hu; omegu, o nọ nwunhun bu o muzikwoni nwa.

31 Ihien ohu hu mezikwo hun me we eto le ndi ozo ile hoduni, d'e ru ni we esa lugbari okpoho hu— a nwunhunchanrin we, bu amuni we nwa.

32 Omegu, okpoho nwen no nwunhun.

33 O ru ogen ndi nwunni e gi lihi, nwunye onye ke okpoho hu jenko d'a wu ime we ile ebe o me ni we esa lugbari a?"

34 Jesu no si we, "Ndi ogenni soro a lu di le nwunye, e ye we a luru;

35 kani o riko erira ogen hu lalani. Make ni, ndi hu we jenko d'e weri ni we furu efuru, hun we jenko d'a gha onwun weli keni we bi ogen hu a luko di le nwunye, eyeko we we luru.

36 We siko d'a no ke ndi mmon-ozu; anwunkozi we. We wu umu Osolobue—make ni we wu ndi gha onwun lihi—elezi we ihian-mmaka.

37 O me nke iweli ndi nwunni, Mozizi le enwen e e kuguod'a ime Ekwokwo-nsa ni we siko d'e weli ndi nwunni. Ebehu o no ku oku aku-ofia hu ri e nwun okun bu o dunni okun k'o no ku e, ebehu o no kpo Di-nwonna-enyi 'Chuku Ebrahim le Chuku Aziki le Chuku Jekopu'.

38 Osolobue ndi ri ndun k'o wu, ele nke ndi nwunni, make ni ebe o ri, ihian ile ri ndun."

39 Ndi hu ime ndi-nkuzi Iwu no si, "Onye-nkuzi, y'a zaguo ohunma!"

40 Egun anizini we juzi a ajuju.

Nwa Onye Ke Kraisti Wu?

(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

41 'Ya Jesu no si we, "Ki hain we gi e ku ni Kraisti, Onye Hu Osolobue Tume, wu nwa Defidi?"

42 Bu Defidi Ịe enwẹn ẹ e kuguọ oku ime ẹhuhuo
Ebu-oma, si,

‘Di-nwonn-ẹnyi si Di-nwonn-m,

“Nodi ali ẹka-nni m,

43 d'e ru mgbe m giguu ndi inenren i
henrin ihien i gi a zoma uku.” ’

44 O me nwan ni Defidi kpo Kraisti ‘Di-nwonn-
m’, nani k'o donzi nwan wuru nwa Defidi?”

*Jizosi A Do We Eka-ntin Banyeni Ndi-nkuzi Iwu
(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40)*

45 Ebehu ihian ile ri e gon ẹ ntin, Jizosi no si umu-
azuun a,

46 “Kpachanpu ni ẹnya ebe ndi-nkuzi Iwu ri: o suọ
we ni w'e yi ewuru tueni a ghahunme; o suọ we ni
w'e kelesonme we ekele pu-ichen ime afia Ịe ebe ndi
ozo ihian risonme; o suọ we ni we a nodi isi-och
ime ulo-ofufe Ịe ebe we no e ri oriri.

47 W'e rigbu ikpoho di we nwun, e gi ekpere
sueni e kpume ẹ! We jenkọ d'a narin afunfun ka
njọ.”

Isi Nke Ohu-kwasi-ogun

*Oyiye Ogbennyẹ Di Ẹ Nwun Ye
(Mak 12.41-44)*

1 Jesu no lee ẹnya, hun ke ndi idafin ri e bu oyiye
we e che ime ebehu w'e buche oyiye ime Ulo-nsọ;

2 o hunzi ogbennyẹ mgbeleke ohu di ẹ nwun k'o
buche ikobo ebuo.

3 “Ya o no si, “Ezioku ke m ri a gwa unu ni okpoho
ogbennyẹ-mgbelekeni di ẹ nwun kachanrin we ile e
ye.

⁴ Makeni wẹ ile gha ime hụn bu ọda wẹ nwe wepuha, ye—kale 'ya nwen, ke o mehan ogbenye, o yechanrin ihien ile o nwe o gi bi.”

*Jizos' E Ku E Ni We K'e Tikpo Ulo-nsọ Ri Jerusalem
(Mat 24.1-2; Mak 13.1-2)*

⁵ Ndi hu ime umu-azuun a hu e ku oku Ulo-nsọ, e ku oku omuma ndi magbu enwen wẹ mma le oyiye pu-ichen ndi wẹ ye Osolobue hụn wẹ gi cho Ulo-nsọ mma. Kani, Jizosi no si wẹ,

⁶ “O me nke ihien ndini unu ri a gba-ilee, ogen lala hụn o gi meni o nwonna kaka ogbe omuma ohu hụn k'a hodụ elu ibe e, wẹ k'e tituchanrin wẹ ile.”

*Nsongbu Le Ukpokpo Lalani
(Mat 24.3-14; Mak 13.3-13)*

⁷ Wẹ no ju a, si, “Onye-nkuzi, elee mgbe ke ihien ndini jenko d'e gi me? Ki wu ahima hụn siko d'a ghoji ni ihien ndini e d'e me?”

⁸ Jesu no si wẹ, “Donrin ni enya make wẹ gha e dufie unu. Makeni, ndi bu ọda siko d'e gi efan m bia, si, ‘Mme wu Kraisti’, a siji, ‘Ogen hu e ruguo!’ Kani, esonkwole ni wẹ.

⁹ Unu nu otiti agha ichen-ichen le otiti ndi risonme a luson ndi okiki, anikwole ni egun tu unu. Makeni, udi ihien ndini jenko d'e bu uzo me—kani ogugu-ogen abijako ozigbo hu.”

¹⁰ ‘Ya o nozi si wẹ, “Ali le ali jenko d'a lu agha; ali-eze siko d'a luson ali-eze agha.

¹¹ Oken ali-omahihie le unwun le eje-emu ichen-ichen e feni siko d'a ri ebe ri ichen-ichen. Ihien ndi a tu egun le ihien ndi a tu enya jenko d'a puha igwere.

¹² Kani, ihien ndini ile gini d'e me, wẹ jenko d'a nwunrun unu, kpokpo unu; we unu ye wẹ ni wẹ kin

ụnu ikpe ime ụlọ-ofufe ndi Ju ebe ri ichen-ichen, bu ụnu che ụlọ-ngan; we siko d'e gi ufiri efan m we ụnu jenni ndi nze le ndi Govaṅo.

¹³ Onwan siko d'a wu oghere ụnu e gi shia ni m eri ebe we ri.

¹⁴ Kwademe ni nwan obi ụnu ni ụnu erotoko ke ụnu a don kinrin onu ụnu o gini d'e ru.

¹⁵ Make ni m siko d'e ye ụnu amamihiyen le oku-onu hun ndi ikpe ụnu jenkoleni d'a saeka shiari mobu papu.

¹⁶ Ndi muni unu le umune unu—ikennye le ikpoho—le ndi nke unu le ndi onu unu jenkọ d'e rede unu. We jenkọ d'e gbu ndi hu ime unu.

¹⁷ Ize unu jenkọ d'e ze ihian ile make ufiri efan m.

¹⁸ Kani o nwonna akpu ntutu ohu ri unu isi hun jenkọ d'a la iwi.

¹⁹ Dikenme ni ndidi keni unu hun uzọ nwe nzuopuha.”

Jesu E Ku E Ni We Jenko D'e Tikpo Obodo Jerusalem

(Mat 24.15-21; Mak 13.14-19)

²⁰ “Kani, unu hun ke ndi-agma fihunme Jerusalem, unu a marin ni ogen we jenkọ d'e gi tikpo a ariguṅo nsue.

²¹ Ogen hu, ndi hun ri Judia we gbasi elu-ugu ndi risonme ebenu; ndi hun ri ime Jerusalem we gha ime e pu; ndi rileni ime e abanyekwole ime e.

²² Make ni ogen hu siko d'a wu ogen Osolobue gi e megwari, ogen hun w'e gi mezuchanrin ihien ile we de ime Ekukwo—nsọ.

²³ O jenkọ d'a fụ ndị rị ime ịe ndị pa nw'eka ọrụn ụhụọhịn hụ. Makeni, oken nsongbu siko d'a rị alini; oken onuma k'e we k'e gi son ndini.

²⁴ We jenkọ d'e gi ọpia-agma gbu we; we meriguu we, e duru we we nke ndi we meri, si ali ile ri ichen-ichen. Ndi ali ndi ozo wuleni ndi Ju jenkọ d'a gha a zo Jerusalem ukụ d'e ru ni ogen ali ndi ozo e zu.”

Obibia Nwa Nke Ihian

(Mat 24.29-31; Mak 13.24-27)

²⁵ “We jenkọ d'a hun ihien-ahima ime enya-anwun ịe ifon ịe kokishia ri igwere. Ime uwa, ali ichen-ichen jenkọ d'a ri ime nsongbu, make oken uzun ohimin ri a zun ịe ebiri o ri a kpọ; o siko d'a gba we nghari-nya.

²⁶ Ndun siko d'a guu ihian make egun ihien jenkọ d'e me uwa ile, makeni iken ndi ri igwere jenkọ d'e mehunme.

²⁷ Ogen hu ke we jenkọ d'e gi hun Nwa nke Ihian k'o gi iken ịe ogho hi-ogbe lala ime orukpu.

²⁸ Ogen ihien ndini e gi bidon, turu ni nwan oto, unu e wesi isi elu, makeni ogen we gi gbapuha unu a riguo nsue!”

Ihien Jesu Gi Osisi Figi Kuzi

(Mat 24.32-35; Mak 13.28-31)

²⁹ 'Ya Jizosi no tu ni we ilu: “Lekpo ni osisi figi ịe osisi ndi ozo ile:

³⁰ Hun we gi hu foma ehuhuo, unu ịe enwen unu e gi enya unu hun a, gi e marin ni udu-mirin e d'e bidon.

³¹ Erirazikwo, unu hun ke ihien ndini ri e me, unu a marin ni ali-eze Osolobue a riguo nsue.”

³² “M rị a gwa unu ezioku, ndi rị ogenni aguchanringuko ihien ndini we kebe me.

³³ Elu-igwee le uwa jenkọ d'a ghafe, kanị, ihien m ku aghafeko: o k'e mezuriri.”

Kwademe Enwen I!

³⁴ “Kanị, kpachanpu ni enya, amamgbe oken ehufu, oken oriri-le-orira le uhue ihien uwanị a nyindan obi unu, uhuhin hu a nwundon unu idumuzi ke onyan.

³⁵ Makeni, uhuhin hu siko d'e kunrun ihian ile ri elu-owa.

³⁶ Munrun ni nwan enya ogen ile; e me ni ekpere ni Osolobue me unu sa-eka wanahin ihien ndini ile jenkọ d'e meririni, sazikwo eka turu ihun Nwa nke Ihian.”

³⁷ Uhuhin ile ke Jesu gi a kuzi ime Ulo-nsọ, kanị ohi gba, o pu, si ugu ahun w'a kpo Oliveti d'a nodi.

³⁸ Uzọ utuntun ile ihian ile hu a bja d'e kunrun e ime Ulo-nsọ, e gon e ntin.

Isi Nke Ebuo-kwasị-ogun

E Ri Ni We Jesu Ngo

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Jon 11.45-53)

¹ Ogen Mmemme ahun we gi e ri Bredi nwonleni yisti o gi a fu hun w'a kpozikwo Mmemme-Nghafe gi rume,

² ndi-isi nchu-ejan le ndi-nkuzi Iwu hu a cho uzo w'e gi gi nzuzue gbu Jizosi, makele egun ndi ali ri a tu we.

Judasị E Kweri N'ọ Sikọ D'e Re Jesu

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ 'Ya Ekwensu nọ banye ime Judasi hun w'a kpọ Iskarotu, hun wu onye ohu ime umu-azuun mmebuo hu.

⁴ O nọ pu, jenne d'e son ndi-isi nchu-egan le ndi-isi ndi-unakpa Ulo-nsọ ku ke o don re Jesu ye we.

⁵ Ogen we gi nu a, efọ nọ suọ we usuo, we nọ kweri ni we jenkọ d'e ye egho.

⁶ 'Ya o nọ kweri. O nọ choma ezigbo efe o jenkọ d'e gi we Jesu ye we ebe ndi bu oda rileni.

Oriri-Nghafe

(Esodosi 12.1-20; 13.3-10; Mat 26.17-25; Mak 14.12-21; Jon 13.21-30)

⁷ Uhuohin hu we gi e bidon Mmemme we gi e ri Bredi nwonleni yisti o gi a fu e ru, uhuohin ahun we gi e gbu nwa-ebulu Nghafe,

⁸ Jizosi nọ zipu Pita le Jonu, si we, "Jenne ni d'a kwademe ihien ni enyi ri Oriri-Nghafe."

⁹ We nọ ju a si, "Elebe k'i cho ni enyi nọ memme e?"

¹⁰ O nọ si we, "Gon ni ntin: unu banyekoni ime obodo, okennyehi ohu bu ite-mirin jenkọ d'e kunrun unu. Sonne banye ulo o siko d'a banye.

¹¹ Si ni onye nwon ulo hu, 'Onye-nkuzi si i, "Elebe ke mmughe hu obia a nodi ri, hun mme le umu-azuun m jenkọ d'a nodi ri ihien-oriri Nghafe?"'

¹² O siko d'a ghosi unu mmughe ohu shiani ri ibe elu, hun we kwademe guu ohunma-ohunma; nọ ni ebefu kwademe chanrin ihien ile."

¹³ 'Ya we nọ jenne. We nọ hunchanrin ihien ile k'o don gwa we, 'ya we nọ kwademe Oriri Nghafe.

Oriri-nsọ

¹⁴ Ogen e ru, Jizosi nọ weri oche, ndi-ozu hu pu-ichen nọ son e nodisonme ali—ni we ri Oriri hu.

15 Jizosị nọ sị wẹ, “A chọkẹnmeke m ni mme le unu ri Oriri-Nghafeni m gini d'a ta afunfun!

16 Makeni, m ri a gwa unu, erikozi m'a d'e ru mgbe ihien we gi e e ku jenkọ d'e gi mezu ime Ali-eze Osolobue.”

17 Ya o nọ weri mkpu, o yegu Osolobue ekele, o nọ sị, “Weri ni onwan kerị.

18 M ri a gwa unu ni arakozi m manya vaini d'e ru mgbe Ali-eze Osolobue bia.”

19 'Ya o nọ weri ogbe-brẹdi, ye Osolobue ekele, bebe e, we e ye we, sị, “Onwan wu ehịu m, hun we ri e gi ufiri unu e ye. E me ni onwan e gi a nyanhan m.”

20 Eriira k'o donzikwo weri mkpu hu ye we, ogen we gi riguu, sị, “Mkpuni wu nkwerigbama ohun hu Osolobue tume, hun we gi edeke m biye aka—edেকে m we gi ufiri unu gbapu.”

21 “Ka lee n'e, mme le onye jenkọ d'e re m ri ebeni e ri ihien-oriri!

22 Nwa nke Ihian sikọ d'a nwun ke Osolobue don ku, kanị nsongbu ri ni onye hu jenkọ d'e ren'e!”

23 'Ya we nọ juma ibe we ke onye ime we jenkọ d'e me ihieni.

Onye Kacharin?

24 Ndi-ozị ahun pu-ichen nọ domazikwo ndondo ime igunrun we onye we sikọ d'e weri ni 'ya kacharin ime we ile.

25 Jizosị nọ sị wẹ, “Ndi-nze uwa a ki ndi we ri a ki rike sị uwe nwe we; ndi ri a kinị a za 'Ome-oghọ!’

26 Kanị, emekwole ni erira. Kama, onye kacharinni ime unu 'ya nọ ke onye kacharin nwata; onye-ndu 'ya nọ ke odibo.

27 Eghẹ, onye kade ibe e? Onye hun ndi ali e ri ihien-oriri ra onye hun ri e buhe ihien-oriri, e jen ozi rin'a? Ele onye hun ndi ali e ri ihien-oriri ka? Kani, m ri nwan ime igunrun unu leke onye e jen ozi.”

28 “K'osilerị, unu wu ndi son m ndi ime nsongbu ile we gi lele m, unu anatonị m:

29 m ri nwan e ye unu Ali-eze a ki—noke ke Nedi m don ye m,

30 keni unu hun uzọ son m ri, son m ra ime Ali-eze m; unu siko d'a ndisonme enu ukpo-eze, e kin ikpun-ulo mmebuo ri Izrelu ikpe.”

*Jizos' E Ku E Ni Pita Jenko D'a Ghorị N'o Marịn A
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Jon 13.36-38)*

31 “Saimonu, Saimonu! Gon ntin! Ekwensu a siguo Osolobue ni a lele unu ile, keni o yo unu ke we don a yo oka.

32 Kani, e meguo ni m'i ekpere Saimonu, amangbe okukwe i a dan. Ogen y'e gi gbehutoguu obi kinhen azuun, y'a gba umune i ume.”

33 Kani, Pita no si, “Di-nwonnienyi, a kwademegu m ni m jenko d'e son i jen ngan, sonde i nwunhun!”

34 Jizosi no si a, “Pita, m ri a gwa i, okpa gini d'a kwan ukinkin tanni, i siko d'a ghorị mgbe eto ni y'a marin m.”

Ekpa Le Opi-agha

35 Ya Jesu no ju umu-azuun a ajuju, si, “Ogen hu m gi zipu unu, si unu ewerile egho mobu buru ekpa mobu akpukpo-uku, o nwongho ihien koni unu?” We no si a, “Mba, o nwonnienyi.”

36 Jesu no si we, “Ujeni, onye nwon egho ya weri e nwan; onye nwe ekpa ya buruzikwo a. Onye

nwọnleni oṗia-agma 'ya re ewuru o yiye elu ẹ, gi ẹ
nṅnrin oṗia-agma.

³⁷ Makeni, m ri a gwa unu ni ihien ahun Ekukwo-
nsọ ku, ni

'We jenko d'a gun a yeni ndi a dan iwu' jenko d'e
mezuriri ebe m ri.

Ezie, ihien we de ime Ekukwo-nsọ banyeni m hu
e mezu."

Umụ-azụun a nọ si a, "Di-nwōnni-ēnyi, lee ẹ, oṗia-
agma ebuo ri ebeni!"

³⁸ 'Ya o nọ si we "Ohun e higo."

*Jesu A Nọ Elu Ugu Olivu Mę Ekpere
(Mat 26.36-46; Mak 14.32-42)*

³⁹ Jesu nọ gha ime obodo hu pu, jemma elu Ugu
Olivu k'o don e me mbu, umu-azun a nọ sonme e.

⁴⁰ Ogen o gi ru ebahun, o nọ si we, "Me ni ekpere
make unu gha a danban ime onwunwan."

⁴¹ 'Ya o nọ jenshi ihun ekere, ihien rike ebe mburu
e ru we ma a, gbu osekpu, me ekpere,

⁴² si, "Baba, omeni y'a chogho, napu m mkpu
afunfunni; kani, uche i 'ya me, ele nke m."

⁴³ Ya mmōn-ozī nọ gha elu-igwee d'e kunrun ẹ,
yeche n'ẹ iken.

⁴⁴ Makeni o ri ime oken ufu, o mekenme ekpere
kari k'o me mbu; o banje ẹ nọ ke edeke ri a tatuni.

⁴⁵ Ogen o gi gha ebahun o ri ali e me ekpere lihi
oto, o nọ bia d'e kunrun umu-azun a; o nọ hun ni
we ri uran, makeni ehuru we we gi kwan ekwan.

⁴⁶ 'Ya o nọ si we, "Ki unu ri a ranhinni? Lihi
ni oto me ekpere make unu gha a danban ime
onwunwan."

*E We We Jizosị Ye We, A Nwunrun W'a
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Jon 18.3-16)*

⁴⁷ Ebe Jizosị rikwo e ku oku, idenmizi, igunrun ihian no bia. Onye hu w'a kpọ Judasi, onye ohu ime ndi-ozì pu-ichèn mmebuo hu, duhe we. O no jemburu Jizosị d'e su e onu.

⁴⁸ Kanị Jizosị no si a, “Judasi, isu-onu k'i gi e re Nwa nke Ihian?”

⁴⁹ Ogen umu-azuun ndi we le Jesu wi gi hun ihien jenkọ d'e menì, we no si Jesu, “Di-nwonnì-enyi, ni enyi gi opia-agma enyi lu ogun?!”

⁵⁰ Onye ohu ime we no banpu odibo onye-isi nchu-ejan ntin eka-ihien.

⁵¹ Jesu no si we, “Kusi ni ihienni!” 'Ya o no metu okennyè hu eka ntin, zuo a.

⁵² Ya Jizosị no si ndi-isi nchu-ejan le ndi-isi ndi-unakpa Ulo-nsọ le ndi-isi—hun we ile gba bia ebehu d'a nwunrun a, “Ki unu buheni opia-agma le egbe, rike si m wu onye-ohin?”

⁵³ Ogen ahun mme le unu gba a ri ime Ulo-nsọ uhuhin ile, unu anwunni m. Kanì hunni wu ogen unu le ogen iken ishi gi a ki!”

Pita a Ghozi N'o Marin Jizosị

(Mat 26.57-58, 69-75; Mak 14.53-54, 67-72; Jon 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ 'Ya we no nwunrun Jesu, duru e jenne, w'e si iwe onye-isi nchu-ejan. Kanì Pita sonko a azuun—bu egbata we e teyeghozi.

⁵⁵ Ogen ndi ri ebehu gi fiye okun ahanmahan ezi-ogwa onye-isi nchu-ejan hu, nohunme okun ahun, Pita no nodiyeni we.

⁵⁶ Ogen nwa-agboọ ohu hun wu odibo gi gi okun ahun we fiye legha Pita k'o nodi ebahun a nyan okun, o bu enya tuma a, o no si, "Okennyeni le Jizosi te wizikwo!"

⁵⁷ Kanị Pita no ghorị, si, "Okpoho, amarin m'a!"

⁵⁸ O tebe, onye ozọ a hun Pita, o no si a, "I wuzi onye ohu ime we!" Pita no si a, "Di-enyi, ele mme!"

⁵⁹ Ihiẹn no ke mgbahunme okulokụ a ghafegwu, onye ozọ nozi si, "Iru-uka arị a, okennyeni le Jesu wi, makeni onye Galili k'o wu!"

⁶⁰ Pita no si a, "Di-enyi, amarin m ihiẹn i ri e ku!"

Ke Pita don ri e ku okuni, okpa no kwan.

⁶¹ 'Ya Di-nwonnienyi no gbehuto, bu enya zinme Pita. Pita no nyanhan oku Di-nwonnienyi gwa a, k'o don si a, "Okpa gini d'a kwan ukinkin tanni, i k'a ghorị mgbe eto ni y'a marin m."

⁶² Pita no pu d'a kwan ezigbo ekwan.

*E Gbu we Jizos' Ili, Kpa A Ye Emu
(Mat 26.67-68; Mak 14.65)*

⁶³ Ikennyen ndi hu gi Jesu e che e nche no kpama a e ye emu, e gbu e ili.

⁶⁴ E kenkin we e enya, a ju a, a si, "Bu nwan amuma! Onye ime enyi fian i ihiẹn?!"

⁶⁵ We no kusonmezi ihiẹn ndi ozọ bu oda, e gi e a kpari e.

*E Weri We Jizosi Si Ogwa Ndi-isi Nkikwama
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Jon 18.19-24)*

⁶⁶ Ogen eki gi fon, Ndi-isi ile no zu ogwa—ke ndi-isi nchu-ejan ke ndi-nkuzi Iwu. 'Ya we no duru Jizosi, duhe e Ogwa Ndi-isi nkikwama ahun zuni.

67 Ndi-isi nkikwama ahun no si a, “Omeni 'yu wu Kraisti, Onye Hu Osolobue Tume, gwa enyi?” O no si we, “M gwa unu, unu e kweriko;

68 m ju unu ajuju, unu azako.

69 Kani, gha kikenị jenne, Nwa nke Ihian jenko d'a nodi ali eka-nni Chuku, Onye nwe iken ile.”

70 We ile no si, “Iyu wu nwan Nwa Osolobue?”

O no si we, “Ya ke unu ri e ku ni ya ke m wu.”

71 We no si, “Ki enyi ri a chozi ni osheri! Enyi e giguo ntin enyi nu ihien o ku!”

Isi Nke Eto-kwasị-ogun

E We We Jizosi Jenni Gwanọ Wu Paileti

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Jon 18.28-38)

1 'Ya Ndi-isi Nkikwama hu ile no lihi oto, weri Jizosi jenni Paileti, hun wu Gwanọ ri a kidon ni ndi Rom.

2 Ebehu ke we no kinme, si, “Enyi nwundon okennyeni k'o ri e dufie ndi ali enyi, a si we akuzile eze-kani wu Siza ugwo-isi. O sizikwo ni 'ya le enwen e wu Kraisti, Onye Hu Osolobue Tume, 'ya wu ni o wu eze.”

3 Paileti no ju Jesu, si, “Iyu wu eze ndi Ju?”

O no si a, “Y'e kugwo a.”

4 Ya Paileti no si ndi-isi nchu-ejan le igunrun hu, “Ahunni m ihien m'e gi ma okennyeni ikpe.”

5 Kani, we hukwo e ku e, a si, “O gi nkuzi e e buheni ndi ile ri ime Judia isusu. Ime Galili k'o gha bidon, o rugwo nwan ebeni.”

Paileti A Si We We Jesu Jenni Herodu

6 Ogen Paileti gi nu ihienni, o no ju we ke okennyen hu wu onye Galili.

7 Oge o gi marin ni azuun Herodu ri a ki k'o gha bia, 'ya o no zi e jenni Herodu, hun rizi ime Jerusalem oge hu.

8 Oge Herodu gi hun Jesu, efo no suo a usuo oda-oda, make ni o teke o choma n'o hun a. Make ni, o nugo otiti e, a tu enya n'o siko d'a hun a ebe o ri a run on-atumenya.

9 'Ya o no jusunme Jizosi ajuju bu oda, kale Jizos' a shiarin'a ihien owule.

10 Ndi-isi nchu-egan le ndi-nkuzi Iwu turuhukwo ebahun e kugenme eje-ihien bu oda we si ni 'ya k'o me.

11 Herodu le ndi-aga a nozi me Jesu rike onye-eti, kpa a ye emu. 'Ya Herodu no yime e ekwa ma mma, zikin ni Paileti ya.

12 Uhuohin hu ke Herodu le Paileti henrin owu; we te wu enenren mbu.

E Wehe We Jizosi Ebe Ihian Ile Ri

13 Paileti no kpo gbama ndi-isi nchu-egan le ndi-isi le ndi ali hu ile,

14 si we, "Unu wehe ni m okennyeni; unu si n'o ri e dufie ndi alini. E leguo m'a nwan id'enya unu; ahunni m eje-ihien ndi hu unu si ni 'ya k'o me.

15 Herodu le enwen e ahunzikwoni eje-ihien owule o me, 'ya k'o gi zikinhen ni enyi 'ya azuun. Lee ni enya, o nwonni ihien okennyeni me hun we gi gbu e.

16 'Ya wu, m jenkọ d'a si we fian a mkpinsi, a hatu m'e n'o lama."

17 (Oge Mmemme-Nghafe owule Paileti k'e wepuhariri ni we onye-ngan ohu.)

18 Kanj igunrun hu ile no yime oro, a si, "Wepu onyeni! Gbu e! Wepuha ni enyi Barabasi!"

19 (Barabasịni wu okennyẹ ohu wẹ buche ime ụlọ-ngan make ufiri isusu me ime obodo hu le ochu o gbu.)

20 Make ni Paileti te cho n'ọ hapu Jizosi ye, o no gwamazi igunrun hu oku.

21 Kanị wẹ ile hukwo e yi oro, a si, “Kpogbu e! Kpogbu e!”

22 Paileti no gwazi ndi ahun oku hun me mgbete to, si, “Ki hai? Elee eje-ihien k'o me? Ahunni m ihien owule o me hun wẹ e gi gbu e! 'Ya wu, m jenko nwan d'a fian a mkpinsi, hatu e ye.”

A Ma Wẹ Jesu Ikpe-onwun

(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15; Jon 18.39–19.16)

23 Kanị wẹ hukwo e yi oro, a gwakenme e 'ya kpogbu Jizosi. Oro wẹ no kari eka; nke wẹ no bun.

24 'Ya Paileti no ma Jizosi ikpe hu wẹ cho n'ọ ma a.

25 O no hatu onye hu wẹ cho—onye hun wẹ gi ufiri isusu le igbu-ochu buche ime ngan.

O no we Jizosi ye wẹ kpogbu—noke ke ndi hu don cho.

E Duru Wẹ Jesu D'a Kpogbu Elu Obe

(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Jon 19.17-27)

26 Ebe ndi-agma dukọ a, wẹ no hun okennyẹ ohu w'a kpo Saimonu, onye obodo Saïrini, hun gha aliofia lala ime obodo. Wẹ no kwodon e, bu obe hu kwasị a uvun, si a buru e sonme Jesu.

27 Igunrun ihian hu e son Jizosi, wẹ le ikpoho ndi ri a kwan ni Jizosi ekwan, e ti eka obi, e gon'e.

28 Jesu no gbehuto, si wẹ, “Ikpoho Jerusalem! Akwanle ni ni m ekwan, ka kwanmani ni enwen unu le umu unu.

29 Makèni ogeṅ zeni lalariri, hùn wẹ e gi si, ‘Ndi-agan lẹ ikpoho mutuleṅi nwa lẹ ndi yetuleṅi nwa ẹran e nweke isi-oma.’

30 Ogeṅ hụ ihian jenkọ d'a gha a si ugu, ‘Dankwasị ẹnyi ndo-o!’, a si oke, ‘Kpume ẹnyi ndo-o!’

31 Makèni, o me nwan ni wẹ ri e me ihienni ogeṅ osisi gi ri ndun, kini k'e me o kpoguu nkun?”

A Gun W'a Yeni Ndi Njo

(Azaya 53.12)

32 O nwon ikennyẹ ebuo ozo hun wẹ duru wẹ lẹ Jesu d'a kpogbu—kani ndini me eje-ihien.

A Kpoma Wẹ Jesu Elu Obe

33 Ogeṅ wẹ gi ru ebẹhụ w'a kpọ “Okpokom'isi”, wẹ nọ nọ ebẹhụ kpoma Jesu elu obe, iya lẹ ndi hụ me eje-ihien—onye ohu azuun eka-nni e, hun-ebọ azuun eka-ekpen e.

34 Jesu nọ si, “Baba, gbaghari wẹ, makele amarin wẹ ihien wẹ ri e me.”

Wẹ nọ tu-nkpọ, gi e kerikwa a.

35 Igunrun ihian turu ebẹhụ, e lee ile; kani, ndi-isi ndi Ju hụ a kpa a e ye emu, a si, “O zuo ndi ozo. 'Ya zuo nwan enwen e nu—mbuni iya wu Kraisti Osolobue, Onye Hu Osolobue Tume, Onye Hu o hori!”

36 Ndi-agma huzi a kpa a e ye emu: a bia wẹ d'e kunrun e, ye e manya ru-uka,

37 si a, “Omèni iyu wu Eze ndi Ju, zuopuha enwen i!”

38 O nwezikwo ihien wẹ deye elu obe hụ. Ihien wẹ de wu, “Onwan wu Eze ndi Ju.”

39 Onye ohu ime ndi hụ me eje-ihien hun wẹ kpoma elu obe nọ kparime e, a si a, “Ele 'yu wu

Kraịstị, Onyẹ Hụ Osolobue Tume? Zuopuha nwan enwen i, y'a zuopuhazikwo enyi!”

⁴⁰ Hụn ebo nọ jugbo hụn ku ihienni, si, “Y'a ra tude egun Osolobue—ebe o me ni ikpe ohu ke we ma 'yu le iya?”

⁴¹ Ikpe we ma enyi nwen furu efuru, make ni ihien enyi cho ke enyi ri a hūn; kanị o nwonni ihien okennyeni me.”

⁴² Ya o nọ si Jesu, “Jizosi, oge y'e gi bia rike Eze, dodo nyanhankwo m-o!”

⁴³ Jesu nọ si a, “M ri a gwa i ezioku, tanni, i siko d'e son m nodi ime Ali Izu-iken wu Paradaisi.”

Onwun Jizosi

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Jon 19.28-30)

⁴⁴ Ihien nọke okuloku mmebuo efinnai, oge hū enya-anwun gi a ri isi, ohii nọ gbachanrin ali hū ile d'e ru okuloku eto efinnai,

⁴⁵ make ni anwun amuzini. Ekwa we gi gbobepu Ebehu-kachanrin-nso ime Ulo-nso nọ bawapu ebuo*.

⁴⁶ Ya Jesu nọ gi oken olu yi oro, si, “Baba, e bu m mmon m che i aka!” O kuguu ihienni, o nọ kwonbepu, nwunhūn.

⁴⁷ Oge onye-isi agha hū hūn ki ndi-agma kpoibun'e gi hūn ihien meni, o nọ ja Osolobue mma, si, “Ezioku-ezioku, aka okennyeni ri ochan!”

⁴⁸ Oge ndi hū ile gbakikome ebahun e lee ilee gi hunguu ihien meni, we nọ tiri aka obi lama.

⁴⁹ Ndi ile marin Jesu ohunma le ikpoho ndi hū gha Galili sonhen e notezi ekere, e lee ihien ndi ri e meni.

---

* **Isi Nke Ẹtọ-kwasị-ọgụn:45** Ẹsodosi 26.31-33

*Olili Jizọsị**(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Jọn 19.38-42)*

⁵⁰ Ogeṅ hụ, o nwọn okennyẹ ohu ẹfan a wụ Josefu, hụn gha obodo Arimatia rị Judia bịa. Ọ wụ ezigbo ihian lẹ onyẹ e bi obibi rị ọchan. Ọ rị e che ọbibia Ali-eze Osolobue.

Ọ wụ onyẹ ohu ime Ndi-isi Nkikwama—

⁵¹ kanị, o kweyeni ni wẹ ime ihien wẹ ku lẹ ihien wẹ mẹ Jesu.

⁵² Ọ nọ jẹn d'e kunrun Pailetị, sị a buye ẹ ẹhụ Jizọsị.

⁵³ Ya ọ nọ gha elu obe butu ẹ, gi ẹkwa line kwama a, bu ẹ che ime ili wẹ liyetuleni ihian hụn wẹ gu rike okporo ye ime omuma zeni.

⁵⁴ Uhuoḥin Nkwademe ro (Uhuoḥin Fraide), hụn wẹ gi a kwademe Uhuoḥin Izu-iken, bu o rumeguo enyasi hụn Uhuoḥin Izu-iken gi e bidon.

⁵⁵ Ikpoho ndi hụ gha Galili sonhen Jizọsị nọ sonme Josefu, wẹ nọ hụn ili hụ, hūnzị kẹ wẹ don donme ẹhụ Jizọsị.

⁵⁶ Ya wẹ nọ lama d'a kwademe ihien ndi e shin ohunma lẹ udeṅ wẹ jenkọ d'e gi te ẹhụ hụ.

O ru Uhuoḥin Izu-iken, wẹ nọ zu iken—makeni ẹrira kẹ Iwu ku.

Isi Nke Ẹtọ-kwasị-ọgụn*Jesu A Gha Onwun Lihi**(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Jọn 20.1-10)*

¹ Kanị, uzọ-utuntun biribiri uhuoḥin ibuzọ ime izu-uka (hụn wụ nwan uhuoḥin Sonde), ikpoho ndi hụ nọ weri ihien ndi ahun e shin ohunma wẹ kwademeguu, jẹnme ili hụ.

2 Wẹ nọ hụn a nị e nupụgụọ wẹ ọmụma wẹ gi nukin ọnụ ili hụ.

3 'Ya wẹ nọ banye ime ẹ; kalẹ ahụnni wẹ ẹhụ Di-nwọnni-ẹnyi wụ Jesu.

4 O nọ gba wẹ nghari-ẹnya. Kẹ wẹ dọn rị e ro ẹ, idenmizi ikennyẹ ẹbụọ yi ẹkwa rị e be nwanran-nwanran nọ wuzoye ni wẹ.

5 Oken egun nọ tuma wẹ, 'ya wẹ nọ bu ihun koma ali. Ikennyẹ ndi hụ nọ si wẹ, “Kị haịn unu gi a cho onye rị ndun ebe ndi nwunni rị?”

6 O rizi ebeni; o ghagụọ ọnwun lihi. Nyanhan ni ihien o gwa unu ogen o gi rị Galili: ni,

7 'Wẹ jenkọ d'e bu mme wụ Nwa nke Ihian che ẹka ndi njo, a kpogbu wẹ m; kani hụn m'ẹ akp'ohin ẹto, m k'a gha ọnwun lihi.' ”

8 Ya ikpoho ndi hụ nọ nyanhan ihien Jesu ku,

9 a gha wẹ ili ahun lua, wẹ nọ gwa madu mmanai hụ le ndi ọzọ ile hoduni.

10 Ikpoho ndi hụ wụ Meri onye Mag'dala le Juana le Meri nne Jemisi; uwe le ikpoho ndi ọzọ wẹ ile wi gba gwa ndi-ozu hụ pu-ichen ihien ndini.

11 Kani, ndi-ozu hụ pu-ichen egini ẹ dọn makeni ihien wẹ rị e ku rị wẹ hụ ke oku nwonleni isi.

12 Kani Pita nọ lihi ọto, gbasi ili ahun; o hulua ali, nyonye, 'ya o nọ hụn ẹkwa line hụ wẹ te gi kwama Jesu, kani o nwonzini ihien ọzọ o hụn. O nọ pu, e ro ihien men.

*Umụ-azụun A Jenko Emausu A Hụn Jesu K'ọ
Ghagụ Ọnwun Lihi*

(Mak 16.12-13; Luk 24.44-47; Jọn 5.39, 45-47)

13 Ụhụọhịn ohu ahun zi, ụmụ-azụun Jesu ẹbọ jenkọ obodo ohu me ẹkerẹ w'a kpọ Ẹmausụ. (Gha Jerusalem d'e ru Ẹmausụ wu ihien ri ke maili esa.)

14 We hu e ku oku ihien ndi hu ile meni.

15 Ke we ri e ku, e shi inyenren, 'ya Jizosi le enwen e no nochime we, son we jensonme;

16 kanị anini we we koma a enya.

17 Ya Jizosi no si we, “Elee inyenren ke unu shiko ihienni ile jenkọ?”

We no biwuzo, ronme ihun.

18 'Ya onye ohu ime we w'a kpọ Klopasi no si a, “O nọke si 'yu sọ wu onye obia ri ime Jerusalem hun marinleni ihien ndi me ebahun kete uhuhinni?”

19 Jesu no si, “Ki me?”

We no si a, “Thien ndi gbashari Jesu onye Nazareti: Okennyeni gi orun a le oku-onu a ghosichanrin n'ọ wu oken onye-amuma ri mkpa—ke ebe Osolobue ri ke ebe ihian ri—

20 lezi ke ndi-isi nchu-ẹjan le ndi-isi enyi don we e ye we ni we ma a ikpe-onwun; 'ya we no ma a ikpe onwun, kpogbu e;

21 kanị enyi te nwon olile-enya ni iya wu onye hun jenkọ d'a gbapuha Izrelu!”

“Eghee, wezukade ihien ndini ile, onwan me e nwan akpu-uhuhin eto ihien ndini me.

22 Ozozị, ikpoho ndi hu ime ndi itu enyi me ihien tu enyi enya; we jen ili e uzo-utuntun tanni,

23 kanị ahunni we ehụ a. We no kinhen d'a gwa enyi ni a hunguode we ohun ebe ndi mmon-ozị puha d'a gwa we ni o hu ndun.

24 Ndi hu ime ndi enyi le we wi e jenguozị ili hu, we no hunzikwo a ni o richanrin ke ikpoho ndi hu don ku; kanị ahunni we 'ya le enwen e.”

25 'Ya Jizọsị nọ sị wẹ, “Euu! Ụnụ e zuzuke; ọ fuka ụnụ ọrụn ikweri ihien ile ndi-amuma ku ime Ekukwo-nsọ!

26 Ekuni w'ẹ ni Mezaya jenkọ d'a taguụ afunfun ndini o kebe banye ogho a?”

27 'Ya Jizọsị nọ gha ihien Mozizi de ime Ekukwo-nsọ d'e ru ihien ndi-amuma ile de kowachanrin ni wẹ ihien ile Ekukwo-nsọ ku banyeni 'ya le enwen e.

28 Hun wẹ gi rume ehio obodo hu wẹ jenkọ, Jizọsị nọ mę rikę sị o k'e jenghafa;

29 wẹ nọ riokenme e, sị a, “Du enyi nodi ndo-o, ni ohi a gbamaguo, uhuhin tanni a gumaguo ma.” 'Ya o nọ banye d'e son wẹ nodi.

30 Ogen o gi nodi ali n'o son wẹ ri ihien-oriri, o nọ weri bredi, gozi e; o nọ bebe e, we e ye wẹ.

31 Ebehu ke enya wẹ nọ shiapu, wẹ nọ marin ni iya ro. 'Ya o nọ fori, ahunzini w'a!

32 Wẹ nọ sị ibe wẹ, “Ogen o gi a gwa enyi oku ụzo le ogen o gi ri a kowa ni enyi Ehuho-nsọ, ele o nọ ke sị okun ri ime obi enyi a dun?”

33 Wẹ nọ lihi oto ozigbo ahun, kin-azuun si Jerusalem; wẹ nọ hun umu-azuun mmanai hu le ndi ozo wẹ le wẹ wi ke wẹ gbakikome;

34 wẹ ile gbakikomeni hu a sị, “Ezioku ro! Di-nwonni-enyi e lihiguo, Saimonu a hunguo a!”

35 Wẹ ebuho nọ nwan gwa wẹ ihien mę ụzo, gwazikwo wẹ ke wẹ don ghoha ni Di-nwonni-enyi ro ogen o gi bebe bredi.

Umu-azuun Jesu A Hun Jesu K'ọ Ghaguụ Onwun Lih

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Jon 20.19-23; Orun Ndi-Ozi 1.6-8)

36 Ebe mmadu ẹbuo hu ri a gwa we ihienni, Jizosi le enwen e no nwonpuha idemizi, turu etintinnai we. O no si we, “Udon 'ya ri ni unu.”

37 We ile no jusohi, ezigbo egun no tuma we; we hu e ro n'a hun we onye-mmom.

38 'Ya o no si we, “Ki hain egun gi a tu unu? Ki hain unu gi e nwe obi-ebu?”

39 Lee ni aka m; lee ni ukwu m: Mmoro! Metu ni m aka ni unu hun a ni mmoro; onye-mmom ara nwe uru le okpukpu ke unu don hun ni e nwongho m.”

40 O kugwu ihienni, o no ghosi we aka a ẹbuo le oku a ẹbuo.

41 Ebe omeni ekwerikwoni we—makele o tu we enya leni ighoghonun we obi—ya Jesu no si we, “Unu e nwegho ihien owule w'e ri eri ebeni?”

42 We no ye e mkpikpi azun we shi,

43 o no narin we iya, ri e id'enya we.

44 Ya o no si we, “Ihien ndini ke m gwa unu ogen mmere ni unu gi ri: ni ihien ile we de banyeni m ime Iwu Mozizi le ime ihien ndi-amuma de le ime Ebuoma jenkọ d'e mezuchanrinri.”

45 'Ya o no kpupu uche we keni we sa-aka ghota Ekwwo-nsọ,

46 si we, “Onwan wu ihien we de: ni Kraisti, Onye Hu Osolobue Tume, siko d'a ta afunfun, nwunhun, nke akpu-uhuohin eto o gha onwun lihi;

47 ni we jenkọ d'e gi efan a zi ndi ali ile ozi nroghari le mgbaghari njo—ni Jerusalem ke we jenkọ d'a gha bidon.

48 Unu wu osheri ihien ndini ile hun meye unu enya.

49 Lee n'e, m jenkọ nwan d'e zihie ni unu Mmon-nsọ ahun Nedi m kwe nkwa a. Ka cherikwo ni ime

obodo ebeni d'e ru ogeṅ wẹ yimegụu ụnụ iken hụ gha Elu-igwee bia.”

Jizọsị E Si Elu-igwee

(Mat 28.19-20; Orun Ndi-Ozi 1.9-11)

⁵⁰ O nọ duru wẹ gha ime obodo hụ pụha, duru wẹ rukwọrị Bẹtanị; e ru wẹ ebẹhụ, ọ nọ kishi ẹka enu, gọzi wẹ.

⁵¹ Ogeṅ o gi rị a gọzi wẹ, 'ya ọ nọ gha ime igunrun wẹ pụ, e wẹ w'ẹ shi elu-igwee.

⁵² 'Ya wẹ nọ fe ẹ.

Wẹ nọ gi oken ighoghọ lakin Jerusalem.

⁵³ Wẹ hụ a nọ ime Ụlọ-nsọ ogeṅ ile, a ja Osolobue mma.

**Elu Ọhụn: Ekwkwọ-Nsọ (Azụn Ọhụn rịn'a)
Revision of New Testament in Ika**

copyright © 2010 Wycliffe

Language: Ika

Translation by: Wycliffe

Ika (ikk) Nigeria

In Nigeria the word Ika is not only the name of the Ika people, but is also used to designate a local government area in the Akwa Ibom State. The Ika people are a sub group of the Igbo people. It is interesting to note that Ika is the name of a town in Croatia is one of the eight Annang local government areas of the local government areas in Akwa Ibom State. An alternative name for the Ika people is Ika-Annang. There appears to be another dialect of Ika that is spoken in Delta State of Nigeria.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9789789037056

Revision

The New Testament

in Ika

© 2010, Wycliffe. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

31b0248e-272a-5dee-8226-bcc00c54d9b1